

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ 2024

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2024

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Αμερικής 11 Αθήνα 106 72, Ελλάδα

T: +30 211 1039600

e-mail: hfisc@hfisc.gr, www.hfisc.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Επισκόπηση	8
Μέρος Α΄: Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές	11
1. Εξέλιξη και εκτιμήσεις ΑΕΠ και συνιστωσών για το 2024	12
2. Απασχόληση και πληθωρισμός	17
2.1 Απασχόληση.....	18
2.2 Πληθωρισμός	19
3. Ισοζύγιο πληρωμών	22
3.1 Ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών	23
3.2 Ισοζύγιο πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων.....	23
3.3 Άμεσες ξένες επενδύσεις – Καθαρή διεθνής επενδυτική θέση	24
3.4 Προβλέψεις για το σύνολο του 2024 και το 2025.....	24
4. Μακροοικονομικές αβεβαιότητες για το 2025 και μεσοπρόθεσμες προκλήσεις.....	25
4.1 Βραχυπρόθεσμοι κίνδυνοι.....	26
4.1.1 Γεωπολιτικές εντάσεις λόγω των πολεμικών συρράξεων σε Ουκρανία και Μέση Ανατολή.....	26
4.1.2 Στασιμότητα ή και επιβράδυνση ευρωπαϊκών οικονομιών και κυρίως της γερμανικής.....	28
4.1.3 Επιβράδυνση της μείωσης των επιτοκίων της ΕΚΤ.....	29
4.1.4 Πιθανές επιβολές δασμών από τη νέα κυβέρνηση Trump.....	30
4.2 Μεσοπρόθεσμες προκλήσεις	31
4.2.1 Χαμηλή εθνική αποταμίευση και επίμονα ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.....	31
4.2.2 Ιδιωτικές πάγιες επενδύσεις	31
4.2.3 Υψηλές πληρωμές τόκων	32
Μέρος Β΄: Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές	33
5. Εκτέλεση Προϋπολογισμού 2024	34
5.1 Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού Ιαν.-Σεπ. 2024	35
5.2 Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΓΚ Ιαν.-Σεπ. 2024 σε ταμειακή βάση και δημοσιονομικοί στόχοι 2024.	39
6. Σύγκριση στοιχείων Εσόδων-Δαπανών ΓΚ της Ελλάδας με την ευρωζώνη (2017-2022).....	42
6.1 Έσοδα	43
6.2 Δαπάνες	48
6.2.1 Κατηγορίες δημοσιονομικών δαπανών	48
7. Δημόσιο χρέος.....	54
7.1 Η εξέλιξη του χρέους	55

7.2 Η αποπληρωμή των δανείων του Μηχανισμού Στήριξης.....	56
7.3 Σύγκριση Ελλάδας-ευρωζώνης	57
7.4 Δημοσιονομικές προκλήσεις.....	58
8. Δημοσιονομικοί κανόνες και συμμόρφωση	60
8.1 Δημοσιονομικά αποτελέσματα 2024.....	61
8.2 Σύγκριση προβλέψεων ΥΠΕΘΟ-Διεθνών φορέων 2024.....	62
8.3 Δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2024.....	63
8.4 Δημοσιονομικές προοπτικές 2025.....	64
8.5 Δημοσιονομικός προσανατολισμός 2024 και 2025.....	64
8.6 Δημοσιονομικές προκλήσεις.....	66

ευρετήριο πινακών

Πίνακας 1: ΑΕΠ 2024 και συνιστώσες της εθνικής δαπάνης	14
Πίνακας 2: ΑΣΠΚ ανά κατηγορία επένδυσης (σε εκατ. ευρώ)	14
Πίνακας 3: Εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (σε εκατ. ευρώ)	15
Πίνακας 4: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών & ΑΞΕ Ιαν.-Αυγ. 2024 (εκατ. ευρώ)	23
Πίνακας 5: Αποταμίευση και ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών,Ελλάδα-ευρωζώνη (2023-2025).....	31
Πίνακας 6: Ρυθμός αύξησης των επενδύσεων στον τομέα των κατασκευών	31
Πίνακας 7: Πληρωμές για τόκους δημοσίου χρέους ως % του ΑΕΠ.....	32
Πίνακας 8: Εκτέλεση ΚΠ Ιαν.-Σεπ. 2024 (εκατ. ευρώ).....	35
Πίνακας 9: Έσοδα ΚΠ Ιαν.-Σεπ. 2024 (εκατ. ευρώ)	36
Πίνακας 10: Φορολογικά Έσοδα ΚΠ Ιαν.-Σεπ. 2024 (εκατ. ευρώ)	37
Πίνακας 11: Δαπάνες ΚΠ Ιαν.-Σεπ. 2024 (εκατ. ευρώ).....	38
Πίνακας 12 : Εκτέλεση προϋπολογισμού σε επίπεδο ΓΚ (εκατ. ευρώ), Ιαν.-Σεπ. 2024	40
Πίνακας 13: Γενικό Ισοζύγιο και πρωτογενές αποτέλεσμα για το έτος 2024	41
Πίνακας 14: Σύνολο φόρων και Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης της ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % του ΑΕΠ.....	43
Πίνακας 15: Άμεσοι φόροι ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως προς τα συνολικά έσοδα	44
Πίνακας 16: Έμμεσοι φόροι ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % των συνολικών εσόδων	45
Πίνακας 17: Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % των συνολικών εσόδων	45
Πίνακας 18: Κατανομή φόρων και εισφορών της ευρωζώνης εκφρασμένα ως %	46
Πίνακας 19: Κατανομή φόρων και εισφορών της Ελλάδας εκφρασμένες ως %	46
Πίνακας 20: ΕΕ-Ελλάδα ως % του δυνητικά εισπραττόμενου	47

ευρετήριο διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Τριμηνιαίο ΑΕΠ 2019-2024 (μεταβολή σε ετήσια βάση)	13
Διάγραμμα 2: Εκτιμήσεις για τον ρυθμό αύξησης του ελληνικού ΑΕΠ για το 2024 (σταθερές τιμές 2015)	15
Διάγραμμα 3: Εκτιμήσεις για τον ρυθμό αύξησης (%) του ΑΕΠ για το 2024 στην ΕΕ και ευρωζώνη	16
Διάγραμμα 4: Αριθμός απασχολούμενων και ποσοστό ανεργίας (εποχικά προσαρμοσμένα στοιχεία)	18
Διάγραμμα 5: Μέσος μισθός και κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας σε όρους αγοραστικής δύναμης (ως % ΕΕ-27)	19
Διάγραμμα 6: Μηνιαία εξέλιξη Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα και την ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)	20
Διάγραμμα 7: Εν.ΔΤΚ Οκτωβρίου 2024 στην Ελλάδα ανά ομάδα αγαθών & υπηρεσιών	21
Διάγραμμα 8: Προβλέψεις ΥΠΕΘΟ και διεθνών οργανισμών για την εξέλιξη του πληθωρισμού (ετήσια % μεταβολή Εν.ΔΤΚ)	21
Διάγραμμα 9: Δείκτης μεταβλητότητας VIX.....	26
Διάγραμμα 10: Παγκόσμιος δείκτης τιμών ενέργειας (2016=100).....	27
Διαγράμματα 11 & 12: Τιμές αργού πετρελαίου Brent-Europe σε δολάρια ανά βαρέλι (αριστερά) και τιμές φυσικού αερίου σε δολάρια ανά εκατομμύριο μετρικές βρετανικές θερμικές μονάδες (δεξιά)	27
Διάγραμμα 13: Τριμηνιαία μεταβολή πραγματικού ΑΕΠ της Γερμανίας σε ετήσια βάση	28
Διάγραμμα 14: Πρόδρομοι δείκτες οικονομικής δραστηριότητας για τη γερμανική οικονομία	28
Διάγραμμα 15: Επιτόκιο διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων της ΕΚΤ	29
Διάγραμμα 16: Καμπύλη αποδόσεων των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου (Νοέμβριος 2024)	29
Διάγραμμα 17: Ποσοστό των συνολικών δασμολογικών εσόδων των ΗΠΑ από εισαγωγές από την Κίνα, 2000-2023	30
Διάγραμμα 18: Ταμειακό γενικό και πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ Α΄ εννεαμήνου 2024 ως % του ΑΕΠ	40
Διάγραμμα 19: Συνολικά έσοδα ΓΚ ως % του ΑΕΠ (2017-2023), Ελλάδα-ευρωζώνη.....	43
Διάγραμμα 20: Σύνολο φόρων και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % του ΑΕΠ	44
Διάγραμμα 21: Άμεσοι φόροι ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % των συνολικών εσόδων	44
Διάγραμμα 22: Έμμεσοι φόροι ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % των συνολικών εσόδων	45
Διάγραμμα 23: Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % των συνολικών εσόδων	46
Διάγραμμα 24: Κατανομή φόρων και εισφορών της ευρωζώνης εκφρασμένο ως %.....	46
Διάγραμμα 25: Κατανομή φόρων και εισφορών της Ελλάδας εκφρασμένων ως %	47
Διάγραμμα 26: Vat compliance Gap ΕΕ-Ελλάδα ως % του δυνητικά εισπραττόμενου ΦΠΑ..	48

Διάγραμμα 27: Δαπάνες ΓΚ ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη.....	48
Διάγραμμα 28: Δαπάνες για τις «Γενικές δημόσιες υπηρεσίες» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη	49
Διάγραμμα 29: Δαπάνες για την «Άμυνα» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη	50
Διάγραμμα 30: Δαπάνες για την «Δημόσια τάξη και ασφάλεια» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη	50
Διάγραμμα 31: Δαπάνες για τις «Οικονομικές υποθέσεις» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη.....	51
Διάγραμμα 32: Δαπάνες για την «Υγεία» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη.....	51
Διάγραμμα 33: Δαπάνες για την «Κοινωνική προστασία» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη.....	52
Διάγραμμα 34: Δαπάνες για την «Παιδεία» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη	52
Διάγραμμα 35: Εξέλιξη χρέους ΓΚ, Ελλάδα, 2022-2025 (% ΑΕΠ).....	55
Διάγραμμα 36: Χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής δανείων Μηχανισμού Στήριξης	57
Διάγραμμα 37: Σύγκριση εξέλιξης χρέους ΓΚ, Ελλάδα, ευρωζώνη, Ιταλία, Πορτογαλία, Γερμανία, Γαλλία, 2010-2028 (% ΑΕΠ).....	58
Διάγραμμα 38: Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ 2023-2025 (% ΑΕΠ)	61
Διάγραμμα 39: 2024, Προβλέψεις πρωτογενούς πλεονάσματος (% ΑΕΠ), ΥΠΕΘΟ.....	61
Διάγραμμα 40α: Ισοζύγιο ΓΚ (% ΑΕΠ)	62
Διάγραμμα 40β: Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ (% ΑΕΠ)	62
Διάγραμμα 41α: Δημοσιονομικός Προσανατολισμός (% ΑΕΠ)	65
Διάγραμμα 41β: Εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς δαπάνες (% ΑΕΠ).....	65

ακρωνύμια

ΑΕΠ:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΣΚΠ:	Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου
ΑΞΕ:	Άμεσες Ξένες Επενδύσεις
ΓΚ:	Γενική Κυβέρνηση
ΓΛΚ:	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
ΔΝΤ:	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΑΤ:	Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα
ΕΔΣ:	Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ:	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΛΣΤΑΤ:	Ελληνική Στατιστική Αρχή
Εν.ΔΤΚ:	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΕΤαΕ:	Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων
ΕΤΑκΑ:	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης
ΕΤΕπ:	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΙΜΚΙ:	Ιδιωτικά Μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα
ΚΠ:	Κρατικός Προϋπολογισμός
ΠΚΠ:	Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού
ΚΤΥΠ:	Κτιριακές Υποδομές
ΜΔΣ 2025-2028:	Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό–Διαρθρωτικό Σχέδιο 2025-2028
ΜΕΔ:	Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια
ΜΜΕ:	Μικρομεσαίες και Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις
ΟΔΔΗΧ:	Οργανισμός Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους
ΟΟΣΑ:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΔΕ:	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΣ:	Πρόγραμμα Σταθερότητας
ΣΑΑ:	Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
ΣΣΑ:	Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης
ΤΑΑ:	Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
ΤΕΜ:	Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης
ΤτΕ:	Τράπεζα της Ελλάδος
ΥΠΕΘΟ:	Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών
ΕFSF:	European Financial Stability Facility, Μηχανισμός Στήριξης
GLF:	Greek Loan Facility

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Η παρούσα έκθεση στοχεύει να αναλύσει τις μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις της ελληνικής οικονομίας. Συντάσσεται σε ένα πλαίσιο γεωπολιτικής αστάθειας στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή. Παράλληλα, η πολιτική αστάθεια στην Γαλλία και τη Γερμανία, τις δύο μεγαλύτερες οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργεί σοβαρές προκλήσεις για την ΕΕ, ενισχύοντας τον λαϊκισμό και τον ευρωσκεπτικισμό, και δημιουργώντας ένα περιβάλλον αβεβαιότητας που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τις αγορές και την οικονομική ανάπτυξη. Η αλληλεπίδραση με τις διεθνείς αγορές και οι επιπτώσεις των παγκόσμιων οικονομικών τάσεων αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την πορεία της ελληνικής οικονομίας στο άμεσο μέλλον.

Παρά το μη ευνοϊκό διεθνές περιβάλλον, η ελληνική οικονομία αποδεικνύεται ανθεκτική και καταγράφει θετικές επιδόσεις σε διάφορους τομείς. Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,3% σε ετήσια βάση το Β' τρίμηνο του έτους, υπερδιπλάσια αύξηση σε σχέση με τον αντίστοιχο ρυθμό της ευρωζώνης (0,9%). Ως αποτέλεσμα, η συνολική αύξηση για το Α' εξάμηνο διαμορφώθηκε στο 2,2% (Κεφάλαιο 1). Αυτή η θετική επίδοση οφείλεται κυρίως στην άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία σημείωσε αύξηση 2,2% κατά το Α' εξάμηνο και στους πόρους από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με θετική επίδραση στον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου.

Θετική είναι και η εξέλιξη της απασχόλησης (Κεφάλαιο 2), η οποία αυξήθηκε κατά 1,6% το Σεπτέμβριο του 2024 σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Αντίστοιχα, το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε στο 9,3%, το οποίο είναι το χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 15 ετών. Από την άλλη πλευρά, ο μέσος μισθός σε όρους αγοραστικής δύναμης παραμένει χαμηλός σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης, και η αύξησή του αποτελεί μία πρόκληση για την ελληνική οικονομία την επόμενη περίοδο.

Στο πεδίο του πληθωρισμού (Κεφάλαιο 2), η κατάσταση είναι βελτιωμένη με σταδιακή αλλά περιορισμένη αποκλιμάκωση. Ο πληθωρισμός τον Οκτώβριο του 2024 διαμορφώθηκε στο 3,1%, ενώ ο αντίστοιχος ρυθμός στην ευρωζώνη ήταν 2%. Σημείο που χρήζει προσοχής είναι ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα φαίνεται να αποκτά πιο ενδογενή χαρακτηριστικά, επηρεαζόμενος λιγότερο από τις τιμές εισαγόμενων προϊόντων και κυρίως της ενέργειας. Αυτός είναι ο λόγος που ο δομικός πληθωρισμός στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στο 4,3% τον Οκτώβριο, σημαντικά υψηλότερα από τον γενικό πληθωρισμό.

Στον εξωτερικό τομέα, το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παραμένει επίμονο (Κεφάλαιο 3). Κατά το οκτάμηνο Ιανουαρίου-Αυγούστου 2024, το έλλειμμα επιδεινώθηκε κατά σχεδόν 1 δισ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, φτάνοντας τα 7,35 δισ. ευρώ. Η επιδείνωση αυτή οφείλεται κυρίως στο ισοζύγιο αγαθών, το οποίο επιδεινώθηκε κατά

σχεδόν 2 δισ. ευρώ. Η επιδείνωση του ισοζυγίου αγαθών προήλθε, τόσο από τη μείωση των εξαγωγών κατά 803 εκατ. ευρώ, όσο και από την αύξηση των εισαγωγών κατά 1.026 εκατ. ευρώ.

Οι μακροοικονομικές προβλέψεις για την ελληνική οικονομία υπόκεινται σε αβεβαιότητες, ενώ σε μεσοπρόθεσμο διάστημα υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις (Κεφάλαιο 4). Στους σημαντικότερους κινδύνους συγκαταλέγονται οι γεωπολιτικές εντάσεις λόγω των πολεμικών συρράξεων στην Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή. Επιπλέον, η οικονομική επιβράδυνση ή στασιμότητα, που καταγράφουν οικονομίες της Ευρώπης, αποτελεί σημαντική αβεβαιότητα για την εξέλιξη των μακροοικονομικών δεικτών στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Eurostat, η γερμανική οικονομία έχει εισέλθει σε ύφεση καταγράφοντας, για πέμπτο διαδοχικό τρίμηνο, πτώση του πραγματικού της ΑΕΠ σε ετήσια βάση. Σε επίπεδο ευρωζώνης, η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το Γ' τρίμηνο του 2024 είναι υποτονική, διαμορφούμενη στο 0,9% σε ετήσια βάση. Επιπλέον, αυξημένη αβεβαιότητα προκαλεί η διαμόρφωση της νομισματικής πολιτικής από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα το επόμενο διάστημα, αλλά και οι πιθανές επιβολές δασμών από τη νέα κυβέρνηση Trump σε ευρωπαϊκά προϊόντα.

Διαχρονικές μακροοικονομικές ανισορροπίες παραμένουν σημαντικές προκλήσεις για την ελληνική οικονομία. Στους προεξέχοντες παράγοντες συγκαταλέγεται το δημογραφικό ζήτημα, του οποίου οι συνέπειες στην οικονομική ανάπτυξη εκτιμάται ότι θα αρχίσουν να φαίνονται συντομότερα απ' ό,τι αναμενόταν. Επιπλέον, η χαμηλή εθνική αποταμίευση και τα επίμονα ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών αποτελούν σημαντικές προκλήσεις. Το μέγεθος και κυρίως η ποιότητα των παγίων επενδύσεων μεσοπρόθεσμα, καθώς και το υψηλό δημόσιο χρέος, με τη δημοσιονομική επιβάρυνση που προκαλεί λόγω των σχετικά υψηλών πληρωμών τόκων ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι επίσης κρίσιμα ζητήματα.

Στο δημοσιονομικό σκέλος, η εκτέλεση του προϋπολογισμού για την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2024 κινείται εντός στόχων (Κεφάλαιο 5). Το ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά την ίδια περίοδο (3,54% του ΑΕΠ) ξεπερνά κατά πολύ το στόχο (2,5% του ΑΕΠ), όπως τέθηκε από την εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2025 για το έτος 2024. Η επίτευξη του στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 2,5 % του ΑΕΠ, που έχει τεθεί από την εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2025 για το έτος 2024 θεωρείται εφικτή, ενώ δεν αποκλείεται πιθανή υπέρβαση.

Στο έκτο κεφάλαιο επιχειρείται μια συγκριτική ανασκόπηση εσόδων και δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης μεταξύ Ελλάδος και ευρωζώνης για το χρονικό διάστημα 2017-2022. Από αυτή τη σύγκριση διακρίνουμε ότι υπάρχει τάση σύγκλισης στα έσοδα και τις δαπάνες μεταξύ Ελλάδας και ευρωζώνης. Ωστόσο, οι άμεσοι φόροι, ως ποσοστό των συνολικών εσόδων στην Ελλάδα, σε σχέση με το μέσο όρο της ευρωζώνης, είναι σταθερά και σαφώς μικρότερο -αντιστρόφως ανάλογα συμβαίνει με τους έμμεσους φόρους- κατά το χρονικό διάστημα 2017-2022. Επιπροσθέτως, οι δαπάνες για τον τομέα της εκπαίδευσης στην Ελλάδα είναι σταθερά χαμηλότερες ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με το μέσο όρο της ευρωζώνης, καθ' όλο το χρονικό διάστημα 2017- 2022, αν και η εκπαίδευση αναγνωρίζεται ως μοχλός ανάπτυξης την εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης και της ανάπτυξης της τεχνολογίας.

Αναφορικά με το δημόσιο χρέος (Κεφάλαιο 7), αυτό κατέγραψε περαιτέρω μείωση κατά 9,9 ποσοστιαίες μονάδες το 2024 και ο λόγος του ως προς το ΑΕΠ, αναμένεται να διαμορφωθεί στο 154%. Η πτώση αυτή προήλθε λόγω της αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ, της επίτευξης πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος και του πληθωρισμού. Σημειώνεται ότι, μετά από περισσότερο από μια δεκαετία, η πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας έχει επιστρέψει σε επενδυτική βαθμίδα (τέλος του 2023) από μεγάλους οίκους αξιολόγησης (DBRS Morningstar, Standard & Poor's, Fitch, R & I, Scope).

Για το 2025 προβλέπεται περαιτέρω μείωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης (0,6% του ΑΕΠ) και συνέχιση επίτευξης πρωτογενών πλεονασμάτων (2,4% του ΑΕΠ) (Κεφάλαιο 8). Ο δημοσιονομικός προσανατολισμός εκτιμάται συσταλτικός και βελτιωμένος το 2024 σε σύγκριση με το 2023 (0,5% του ΑΕΠ). Για το 2025, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός αναμένεται επεκτατικός (0,6% του ΑΕΠ) εξαιτίας των αυξημένων δαπανών για επενδύσεις μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Η ετήσια ονομαστική αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών εκτιμάται 2,7% για το 2024 και 3,6% για το 2025, σε πλήρη συμμόρφωση με ότι ορίζει το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης. Τέλος, διασφαλίζεται η τήρηση της τιμής αναφοράς του 3% του ΑΕΠ για το δημοσιονομικό έλλειμμα, καθώς και η εύλογη και συνεχής μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ.

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη συμμόρφωση με τους δημοσιονομικούς κανόνες είναι η συνέχιση της δυναμικής της ανάπτυξης και η δημοσιονομική συνέπεια.

Δημοσιονομική επαγρύπνηση και πειθαρχία απαιτείται, όχι μόνο λόγω των νέων κανόνων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, αλλά και λόγω της υποχρέωσης της χώρας μας στις επόμενες δεκαετίες να αποπληρώσει τα δάνεια που έλαβε από φορείς της ΕΕ στη διάρκεια της κρίσης χρέους της προηγούμενης δεκαετίας, κάτι που φυσιολογικά θα απαιτήσει συστηματικά πρωτογενή δημοσιονομικά πλεονάσματα.

Η αυξανόμενη γεωπολιτική και οικονομική αστάθεια παγκόσμια, πιθανώς να δημιουργήσει νέες δημοσιονομικές ανάγκες και αυτό απαιτεί προνοητική πολιτική και αποθέματα δημοσιονομικής ευχέρειας.

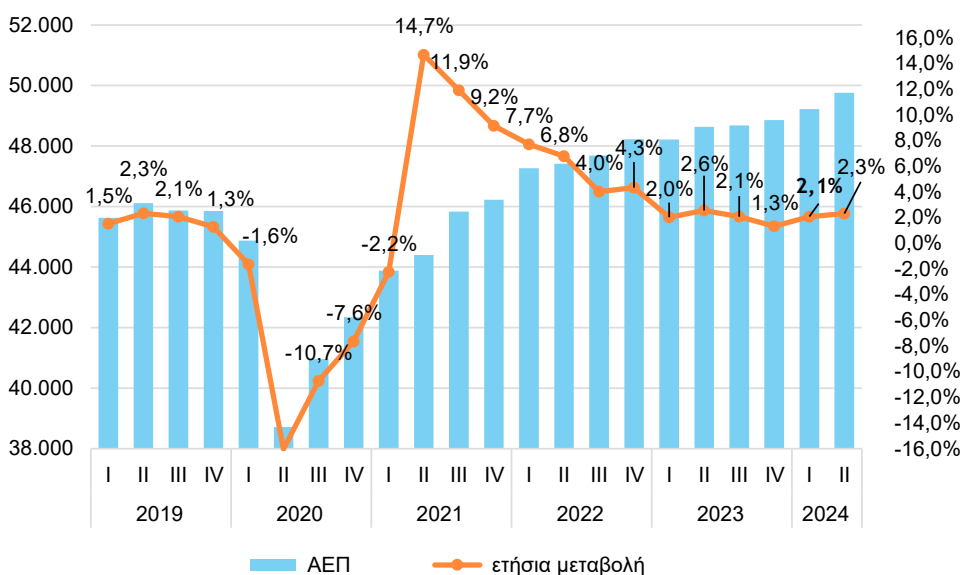
Μέρος Α': Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές

1. Εξέλιξη και εκτιμήσεις ΑΕΠ και συνιστωσών για το 2024

- Το ΑΕΠ κατέγραψε μεγέθυνση της τάξης του 2,3% στο Β΄ τρίμηνο του έτους, ενώ η άνοδος στο εξάμηνο διαμορφώθηκε στο 2,2%.
- Σε επίπεδο εξαμήνου (σε ετήσια βάση):
 - Θετική επίδοση καταγράφουν η ιδιωτική κατανάλωση και ο ΑΣΚΠ κατά 2,0% και 3,5% αντίστοιχα.
 - Στον αντίποδα, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 6,4%. Ελαφρά πτώση είχαν οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών κατά 0,9%, καθώς και σημαντική μείωση εμφάνισαν οι δημόσιες δαπάνες (-4,4%).

Το ΑΕΠ κατέγραψε αύξηση 2,3% κατά το Β' τρίμηνο του 2024, ενώ σε επίπεδο εξαμήνου παρουσίασε ετήσια μεγέθυνση 2,2% συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Στους κύριους παράγοντες που συνέβαλαν θετικά στη βελτίωση του ΑΕΠ περιλαμβάνονται η ιδιωτική κατανάλωση και ο ΑΣΠΚ. Αντίθετα, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν, ασκώντας αρνητική επίδραση, ενώ οι δημόσιες δαπάνες κατέγραψαν μεγαλύτερη πτώση. Ο συνολικός εξωτερικός τομέας εμφάνισε αρνητική συνεισφορά στη διαμόρφωση του ΑΕΠ κατά το Α' εξάμηνο του έτους. Παρόλα αυτά, η ιδιωτική κατανάλωση και ο ΑΣΠΚ λειτούργησαν ως βασικοί μοχλοί ανάπτυξης, υποστηρίζοντας τη θετική πορεία της οικονομίας. Τα μέχρι στιγμής στοιχεία επιβεβαιώνουν ότι ο στόχος για αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κατά 2,2% το 2024 είναι εφικτός. Η σύγκριση με το 2023 καταδεικνύει ότι η ελληνική οικονομία εισέρχεται σε τροχιά υγιούς ανάπτυξης, επιδεικνύοντας ανθεκτικότητα απέναντι σε εξωτερικούς κινδύνους. Επιπλέον, η θετική επίδοση παρά την πτώση των δημοσίων δαπανών, υποδηλώνει μια σταδιακή απομάκρυνση από τη μονομερή εξάρτηση από δημόσιες δαπάνες και την ενίσχυση ιδιωτικών πρωτοβουλιών, γεγονός που δημιουργεί τις βάσεις για μια οικονομία με πιο ισορροπημένη και βιώσιμη ανάπτυξη.

Διάγραμμα 1: Τριμηνιαίο ΑΕΠ 2019-2024 (μεταβολή σε ετήσια βάση)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Στοιχεία με εποχική διόρθωση, σταθερές τιμές 2015)

Σημείωση: Δεξιός άξονας % μεταβολή του ΑΕΠ, αριστερός άξονας όγκος ΑΕΠ σε εκατ. ευρώ)

Ειδικότερα, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους το 2024 και σε ετήσια βάση η ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε κατά +2,0% καθώς και ο ΑΣΠΚ κατά +3,5% (Πίνακας 1). Στον αντίποδα, όπως προαναφέρθηκε, η δημόσια κατανάλωση μειώθηκε κατά -4,4%, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών κατά -0,9% και οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά +6,4%, επιβαρύνοντας έτσι περαιτέρω το τελικό ισοζύγιο.¹ Πιο συγκεκριμένα, βραχυπρόθεσμα η μείωση της δημόσιας κατανάλωσης (δημοσίων δαπανών) μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της συνολικής ζήτησης, καθώς μειώνονται οι κρατικές επενδύσεις και οι δαπάνες σε αγαθά και υπηρεσίες. Ωστόσο, μακροχρόνια η μείωση των δαπανών (ειδικά αν αφορά μη παραγωγικούς τομείς ή περιττές δαπάνες), μπορεί να ενισχύσει τη δημοσιονομική σταθερότητα, δημιουργώντας θετικό επενδυτικό κλίμα και ενισχύοντας τις ιδιωτικές επενδύσεις.

1. Το αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο είναι ένδειξη χαμηλής ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα μπορεί να είναι αποτέλεσμα υψηλού κόστους παραγωγής, χαμηλής παραγωγικότητας ή έλλειψης διαφοροποίησης των εξαγόμενων προϊόντων. Επομένως, οι δημοσιονομικές στρατηγικές πρέπει να στοχεύουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσω κινήτρων για εξαγωγικές δραστηριότητες και εγχώρια υποκατάσταση εισαγωγών (π.χ. φορολογικά κίνητρα, επιδοτήσεις σε παραγωγικούς τομείς).

Πίνακας 1: ΑΕΠ 2024 και συνιστώσες της εθνικής δαπάνης

	ΠΚΠ 2025 (εκτιμήσεις για το 2024)	Α΄ Εξάμηνο 2024
ΑΕΠ	2,2	2,2
Ιδιωτική κατανάλωση	1,7	2,0
Δημόσια κατανάλωση	0,4	-4,4
ΑΣΠΚ	6,7	3,5
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,2	-0,9
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	3,8	6,4

Πηγή: Προσχέδιο του Κρατικού Προϋπολογισμού 2025, υπολογισμοί ΕΔΣ. (Σταθερές τιμές 2015, με εποχική διόρθωση)

Η αύξηση του ΑΣΠΚ οφείλεται κυρίως στην αύξηση των επενδύσεων στην κατηγορία «μηχανολογικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα» (+11,9%), καθώς και στη κατηγορία «μεταφορικός εξοπλισμός» (+10,7%) (Πίνακας 2). Στις υπόλοιπες κατηγορίες παγίων επενδύσεων άνοδο σημειώνει η κατηγορία «άλλες κατασκευές» (κατά κανόνα δημόσιες επενδύσεις), η αξία της οποίας το εξάμηνο του 2024 είναι αυξημένη κατά +6,4% σε σχέση με το εξάμηνο του 2023. Θετική είναι η μεταβολή όσον αφορά στις κατηγορίες «εξοπλισμός τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνίας» και «αλλά προϊόντα» με αυξήσεις +0,4%, και +1,2% αντίστοιχα. Σημαντική πτώση παρουσίασε η κατηγορία «κατοικίες» (-10,6%), η οποία οφείλεται εν μέρει στην καθυστέρηση οριστικοποίησης/αποσαφήνισης των μέτρων που ανακοινώθηκαν σχετικά με την αγορά κατοικίας, καθώς και τα «αγροτικά προϊόντα» (-12,4%). Η θετική μεταβολή των επενδύσεων ενισχύεται σημαντικά από την αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων του ΤΑΑ. Η κινητοποίηση αυτών των πόρων όχι μόνο υποστηρίζει την υλοποίηση σημαντικών επενδύσεων σε υποδομές και καινοτομία, αλλά λειτουργεί και ως καταλύτης για την προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων, ενισχύοντας περαιτέρω την επενδυτική δραστηριότητα.

Πίνακας 2: ΑΣΠΚ ανά κατηγορία επένδυσης (σε εκατ. ευρώ)

	Α΄ Εξάμηνο 2023	Α΄ Εξάμηνο 2024	Δ%
Κατοικίες	2.064	1.845	-10,6%
Άλλες κατασκευές	3.101	3.298	6,4%
Αγροτικά προϊόντα	16	14	-12,4%
Μεταφορικός εξοπλισμός	1.325	1.467	10,7%
Εξοπλισμός Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνίας	1.489	1.495	0,4%
Μηχανολογικός εξοπλισμός και οπλικά συστήματα	3.085	3.452	11,9%
Άλλα προϊόντα	2.245	2.273	1,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Σταθερές τιμές 2015/εποχικά διορθωμένα στοιχεία), υπολογισμοί ΕΔΣ

Αναφορικά με τον εξωτερικό τομέα στο Α΄ εξάμηνο του 2024 το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκε στα 7.307 εκατ. ευρώ (σε σχέση με τα 4.298 εκατ. ευρώ ελλείμματος του Α΄ εξαμήνου 2023), λόγω της αύξησης των ελληνικών εισαγωγών (+6,4%) και της μείωσης των εξαγωγών (-0,9%) (Πίνακας 3). Οι εξαγωγές υπηρεσιών, (+2,6%) παρουσιάζουν συγκρατημένη αύξηση που οφείλεται κυρίως σε αποτέλεσμα βάσης, αφού η περσινή περίοδος υπήρξε σημαντικά υψηλότερη (+9,9%). Η κατάσταση αυτή υπογραμμίζει την ανάγκη ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές, καθώς και της συγκράτησης της εξάρτησης από τις εισαγωγές.

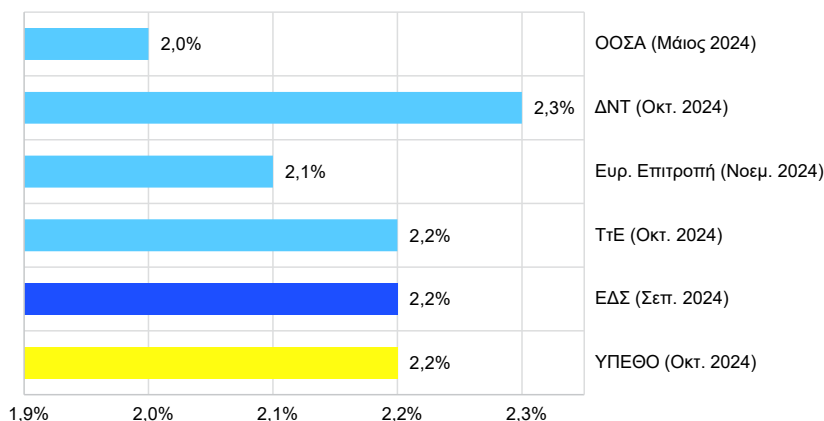
Πίνακας 3: Εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (σε εκατ. ευρώ)

	Α΄ Εξάμηνο 2023	Α΄ Εξάμηνο 2024	Δ%
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών			
Σύνολο	37.855	37.523	-0,9%
Αγαθά	19.927	19.241	-3,4%
Υπηρεσίες	17.533	17.993	2,6%
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών			
Σύνολο	42.153	44.830	6,4%
Αγαθά	31.697	33.771	6,5%
Υπηρεσίες	10.269	10.849	5,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (Σταθερές τιμές 2015/εποχικά διορθωμένα στοιχεία), υπολογισμοί ΕΔΣ

Σχετικά με τις εκτιμήσεις για την εξέλιξη του ΑΕΠ το 2024, στην από 25/09/2024 δημοσιευμένη γνώμη του ΕΔΣ, έχει επισημανθεί ότι η εκτίμηση του ΥΠΕΘΟ για μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2024 κατά 2,2% κινείται εντός του εύρους των οικονομετρικών εκτιμήσεων του ΕΔΣ. Γενικότερα, έπειτα από την πιο πρόσφατη επικαιροποίηση των προβλέψεων των εγχώριων και διεθνών φορέων η επικράτηση του σεναρίου του ΥΠΕΘΟ ενισχύεται ακόμη περισσότερο (Διάγραμμα 2). Πιο συγκεκριμένα, οι προβλέψεις συγκλίνουν στην εκτίμηση ότι η ελληνική οικονομία θα σημειώσει ανάπτυξη γύρω στο 2,2% το 2024, με μια μικρή διακύμανση από 2,0% έως 2,3%. Οι πιο αισιόδοξες προβλέψεις (βλ. ΔΝΤ) πιθανώς βασίζονται στη δυναμική των επενδύσεων και τη διαχείριση των ευρωπαϊκών πόρων, ενώ οι πιο συγκρατημένες (ΟΟΣΑ) ίσως υπογραμμίζουν τις αβεβαιότητες σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως οι διεθνείς οικονομικές συνθήκες, διάφορα κλιματικά φαινόμενα (π.χ. πυρκαγιές, πλημμύρες) και οι πιέσεις στο εμπορικό ισοζύγιο.

Διάγραμμα 2: Εκτιμήσεις για τον ρυθμό αύξησης του ελληνικού ΑΕΠ για το 2024 (σταθερές τιμές 2015)

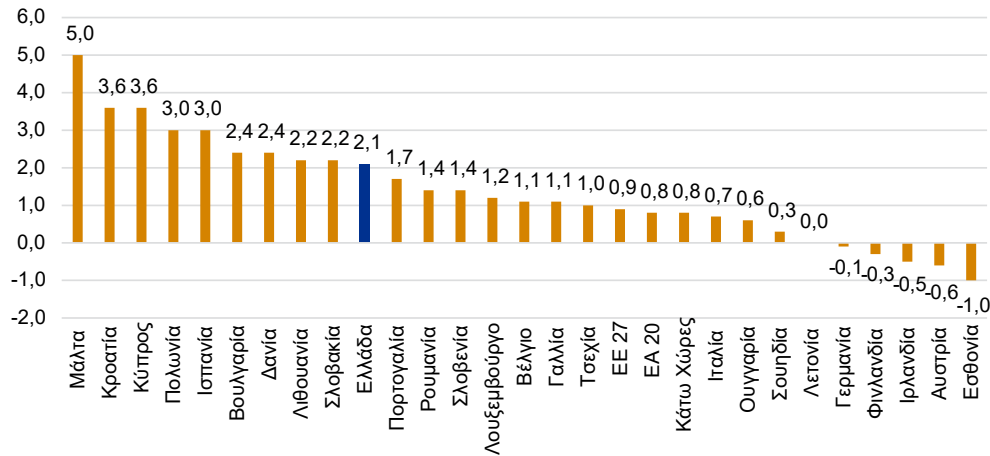

Πηγές: 1. Προσχέδιο ΚΠ, ΥΠΕΘΟ, Οκτώβριος 2023. 2. ΕΔΣ, Εσωτερικές προβλέψεις, Σεπτ. 2024. 3. ΤτΕ, Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Οκτώβριος 2024. 4. European Commission, European Economic Forecast, autumn 2024, Νοέμβριος 2024. 5. IMF, World Economic Outlook, Οκτώβριος 2024. 6. OECD, "Economic Outlook No 115", Μάιος 2024

Αξίζει να σημειωθεί ότι η μεγέθυνση στην ελληνική οικονομία το 2024 αναμένεται να ξεπεράσει αρκετά τον μέσο όρο μεγέθυνσης της ΕΕ (0,9%), καθώς και της ευρωζώνης (0,8%). Συγκεκριμένα, αναμένεται να εμφανίσει τη 10η μεγαλύτερη ανάπτυξη στην ΕΕ (Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3: Εκτιμήσεις για τον ρυθμό αύξησης (%) του ΑΕΠ για το 2024 στην ΕΕ και ευρωζώνη

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Economic Forecast, autumn 2024, Νοέμβριος 2024 (Σταθερές τιμές 2015/εποχικά διορθωμένα στοιχεία), υπολογισμοί ΕΔΣ

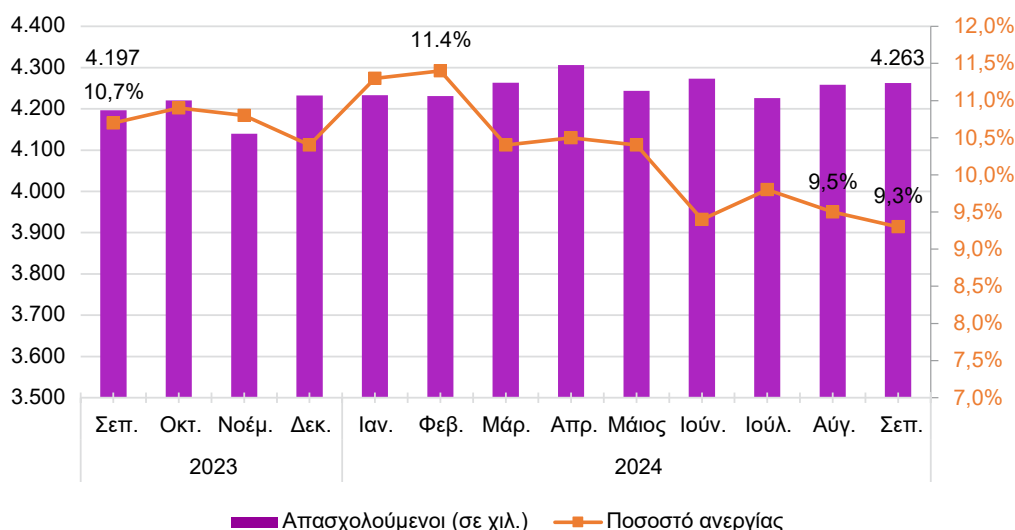
2. Απασχόληση και πληθωρισμός

- Συνεχίζεται η βελτίωση στην αγορά εργασίας με την απασχόληση να αυξάνεται το Σεπτέμβριο του 2024 κατά 1,6%, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.
- Το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε στο 9,3% που είναι το χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 15 ετών.
- Διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα ο μέσος μισθός σε όρους αγοραστικής δύναμης.
- Κατά το τελευταίο δωδεκάμηνο παρατηρείται σταδιακή, αλλά περιορισμένη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού.
- Τον Οκτώβριο του 2024 ο πληθωρισμός (ετήσια μεταβολή Εν.ΔΤΚ) ανήλθε 3,1% στην Ελλάδα έναντι 2% στην ευρωζώνη.
- Ο δομικός πληθωρισμός εμφανίζεται πιο ανθεκτικός και ανήλθε τον Οκτώβριο του 2024 σε 4,3% στην Ελλάδα έναντι 2,7% της ευρωζώνης.
- Ο πληθωρισμός φαίνεται να αποκτά πιο ενδογενή χαρακτηριστικά καθώς στις αυξήσεις κυριαρχούν πλέον κλάδοι όπως τα ξενοδοχεία-καφέ-εστιατόρια (+8,2%) και η ένδυση-υπόδηση (+5%) και όχι εισαγόμενες αυξήσεις από τα είδη διατροφής (+1%) και την ενέργεια (-1,6%).

2.1 Απασχόληση

Η θετική εικόνα στην αγορά εργασίας διατηρείται το τελευταίο δωδεκάμηνο (Σεπ. 2023-Σεπ. 2024), με την ανεργία να περιορίζεται σε μονοψήφιο νούμερο τον Ιούνιο του 2024 (9,4%) για πρώτη φορά μετά από 15 χρόνια (είχε διαμορφωθεί στο 9,9% τον Αύγουστο του 2009). Συγκεκριμένα, τον Σεπτέμβριο του 2024, το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε σε 9,3% έναντι 9,5% του προηγούμενου μήνα και 10,7% του Σεπτεμβρίου του 2023 (Διάγραμμα 4). Ο αριθμός των απασχολούμενων ανήλθε σε 4.263 χιλ., αυξημένος κατά 66 χιλ. (+1,6%) σε σχέση με το 2023, και ο αριθμός των ανέργων περιορίστηκε στις 438 χιλ., μειωμένος κατά 66 χιλ. (-13,1%) σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2023. Επίσης, μειώθηκε ο αριθμός των οικονομικά μη ενεργών ατόμων κατά 17 χιλ. (-0,5%) και διαμορφώθηκε στις 3.071 χιλ.

Διάγραμμα 4: Αριθμός απασχολούμενων και ποσοστό ανεργίας (εποχικά προσαρμοσμένα στοιχεία)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

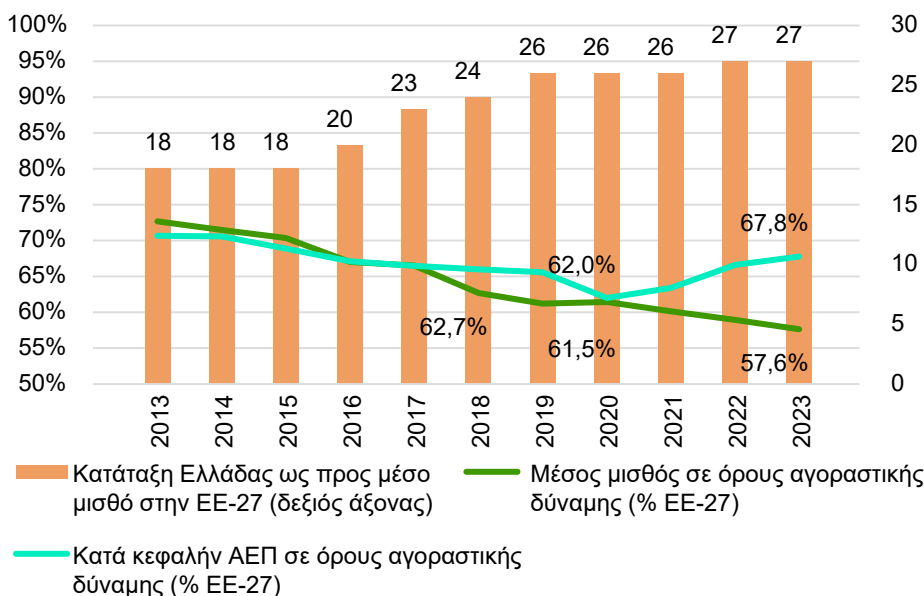
Σημειώνεται ότι το ποσοστό της διαρθρωτικής ανεργίας (NAWRU) ανέρχεται σε 9,2% για το 2024, σύμφωνα με τα στοιχεία της AMECO, και συνεπώς η περεταίρω πτωτική πορεία της ανεργίας με τη συνέχιση των υψηλών ρυθμών μεγέθυνσης μπορεί να επιταχυνθεί μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μέσω στοχευμένων μεταρρυθμίσεων, οι οποίες πρέπει να επικεντρώνονται στην αύξηση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση της καινοτομίας. Είναι επιθυμητό να δοθεί προτεραιότητα στην ενίσχυση των κλάδων της οικονομίας που απαιτούν επιστημονικά εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό (π.χ. τεχνολογία, ενέργεια), παράλληλα με την αναβάθμιση των δεξιοτήτων στις θέσεις εργασίας σε κλάδους χαμηλής παραγωγικότητας (π.χ. τουρισμός, εμπόριο). Η συνέχιση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, προς άρση των ακαμψιών στην αγορά εργασίας και στην καλύτερη αντιστοίχιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, κρίνεται αναγκαία μεσοπρόθεσμα, όπως και η αντιμετώπισή του δημογραφικού.

Όσον αφορά τις αμοιβές των εργαζομένων τα τελευταία χρόνια καταγράφεται μια θετική πορεία, ωστόσο υπολείπονται της ΕΕ (Διάγραμμα 5).

Οι χαμηλές αμοιβές της μισθωτής εργασίας υποδηλώνουν ότι ο μετασχηματισμός της ελληνικής οικονομίας, προς ένα αναπτυξιακό μοντέλο υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, και συνεπώς υψηλότερης παραγωγικότητας και αποδοχών, δε φαίνεται να επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό. Ταυτόχρονα, το συγκριτικά χαμηλό επίπεδο των μισθών δε φαίνεται να βελτιώνει την ανταγωνιστικότητα της χώρας, καθώς το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών

διατηρείται σε υψηλά επίπεδα, ήτοι άνω του 6% του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2020-2023.

Διάγραμμα 5: Μέσος μισθός και κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας σε όρους αγοραστικής δύναμης (ως % ΕΕ-27)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία ΕΔΣ

2.2 Πληθωρισμός

Σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού παρατηρείται το τελευταίο δωδεκάμηνο, παρουσιάζοντας ωστόσο σημαντική ανθεκτικότητα. Συγκεκριμένα, η μεταβολή του Εν.ΔΤΚ από 3,8% τον Οκτώβριο του 2023 περιορίστηκε σε 3,2% τον Ιανουάριο του 2024 και διαμορφώθηκε, με ενδιάμεσες διακυμάνσεις, στο 3,1% τον Οκτώβριο του 2024 (Διάγραμμα 6). Αντίστοιχη είναι η εικόνα στην ευρωζώνη όπου ο Εν.ΔΤΚ από 2,9% πέρυσι τον Οκτώβριο περιορίστηκε σε 2% τον Οκτώβριο του 2024, ήτοι 1,2% χαμηλότερα από τον πληθωρισμό στην Ελλάδα.

Ανάλογη αποκλιμάκωση, σε επίπεδο ευρωζώνης, εμφάνισε και ο δομικός πληθωρισμός ο οποίος από 4,2% πέρυσι τον Οκτώβριο περιορίστηκε σε 2,7% τον Οκτώβριο του 2024.² Αντιθέτως, ο δομικός πληθωρισμός στην Ελλάδα παρουσιάζεται ιδιαίτερα ανθεκτικός καθώς, από 3,6% πέρυσι τον Οκτώβριο, περιορίστηκε σε 2,8% τον Μάιο του 2024, αλλά έκτοτε εμφανίζει ανοδικές τάσεις με αποτέλεσμα να ανέλθει σε 4,3% τον Οκτώβριο του 2024. Σε κάθε περίπτωση, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ευρωζώνη, ο δομικός πληθωρισμός παραμένει πάνω από το όριο του 2% που έχει θέσει η ΕΚΤ.

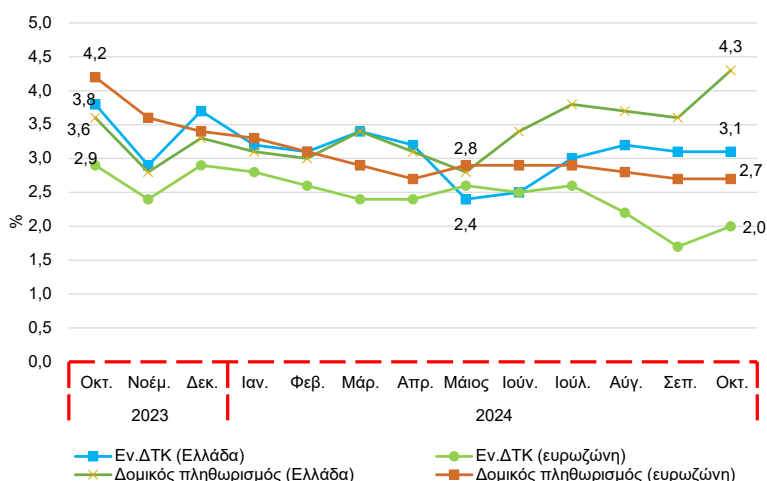
Σημειώνεται πως, κατά την περίοδο των πληθωριστικών πιέσεων, που εκδηλώθηκαν μετά την υποχώρηση της πανδημίας μέχρι και σήμερα (Αύγ. 2021-Οκτ. 2024), ο Εν.ΔΤΚ αυξήθηκε συνολικά κατά 21% στην Ελλάδα και κατά 17,6% στην ευρωζώνη.

Επισημαίνεται πως, η αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ της Ελλάδας κατά την περίοδο 2021-2023 ανήλθε σε 22%, με την ονομαστική αποζημίωση των μισθωτών εργαζομένων να υπολείπεται σημαντικά της αύξησης του ΑΕΠ καθώς ανήλθε σε 10,5%, ενώ η αύξηση του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος και μεικτού εισοδήματος υπερέβη εκείνη του ΑΕΠ και ανήλθε σε

2. Ως δομικός πληθωρισμός (structural inflation) ή πυρήνας του πληθωρισμού (core inflation) θεωρείται ο Εν.ΔΤΚ εάν εξαιρέσουμε από αυτόν τους επιμέρους δείκτες της ενέργειας, των τροφίμων, των αλκοολούχων ποτών και του καπνού (σχετικός δείκτης Eurostat: HICP—all items excluding energy, food, alcohol and tobacco).

23%.^{3,4} Το στοιχείο αυτό υποδηλώνει ότι ο πληθωρισμός στην Ελλάδα φαίνεται να τροφοδοτείται περισσότερο από τις αυξήσεις των κερδών παρά από τις αυξήσεις των μισθών. Σε επίπεδο ευρωζώνης η κατάσταση εμφανίζεται πιο ισορροπημένη, με την αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ κατά την περίοδο 2021-2023 να ανέρχεται σε 16,2%, ενώ η αύξηση των αμοιβών των εργαζομένων υπολείπεται ελαφρώς με 15,1% και το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα υπερβαίνει την αύξηση ΑΕΠ με άνοδο κατά 17,5%.

Διάγραμμα 6: Μηνιαία εξέλιξη Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα και την ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

Πηγή: Eurostat

Η ταχύτερη άνοδος των κερδών σε σχέση με τους μισθούς εν μέσω πληθωριστικών πιέσεων είναι ως ένα βαθμό αναμενόμενη, καθώς οι επιχειρήσεις και οι ελεύθεροι επαγγελματίες είναι σε θέση να αναπροσαρμόσουν άμεσα προς ένα υψηλότερο επίπεδο τις τιμές πώλησης των προϊόντων τους, σε αντίθεση με τους μισθωτούς που δεσμεύονται από περισσότερο μακροχρόνιες συμβάσεις, η επαναδιαπραγμάτευση των οποίων αποτελεί πιο χρονοβόρα διαδικασία. Για τον λόγο αυτό, ο πληθωρισμός πλήττει σε διανεμητικό επίπεδο περισσότερο τους μισθωτούς, στο βαθμό που δεν υφίσταται μηχανισμός αυτόματης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής, σε σχέση με τους επιχειρηματίες και τους αυτοαπασχολούμενους.

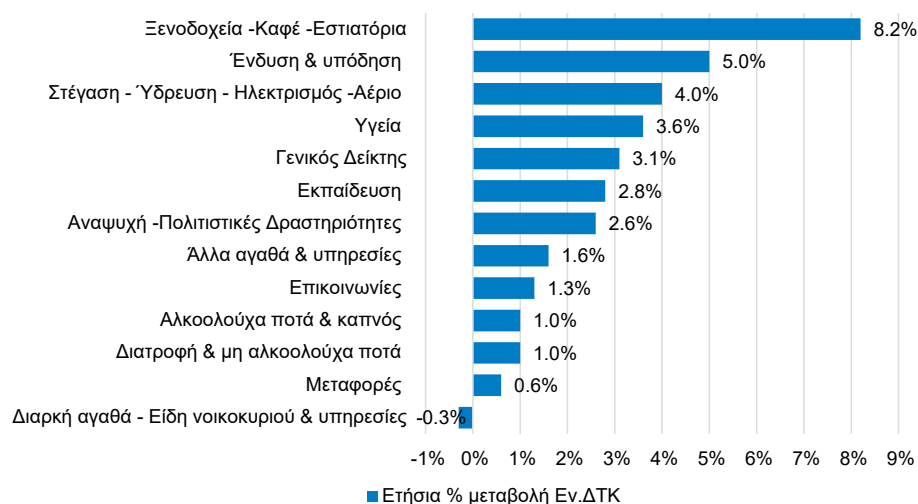
Επιμέρους ανάλυση του Εν.ΔΤΚ της Ελλάδας ανά ομάδα αγαθών και υπηρεσιών καταδεικνύει ότι, η αύξηση του πληθωρισμού τον Οκτώβριο του 2024 δεν προήλθε από τα είδη διατροφής (+1%) και την ενέργεια (-1,6%) ως συνέπεια του πολέμου στην Ουκρανία, αλλά από κατηγορίες που έχουν μεγαλύτερη συνάφεια με την εσωτερική ελληνική αγορά, όπως τα ξενοδοχεία-καφέ-εστιατόρια (+8,2%) και η ένδυση-υπόδηση (+5%) (Διάγραμμα 7).⁵ Κατά συνέπεια, ο δομικός πληθωρισμός, που εξαιρεί τις προαναφερθείσες κατηγορίες της διατροφής και της ενέργειας, υπερβαίνει συστηματικά τον συνολικό πληθωρισμό από τον Μάιο του 2024 και εντεύθεν. Το στοιχείο φαίνεται να υποδηλώνει ότι οι εισαγόμενες αιτίες αύξησης των τιμών σταδιακά περιορίζονται, και ο πληθωρισμός παρουσιάζει περισσότερο ενδογενή χαρακτηριστικά αντανakλώ-ντας διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας.

3. Compensation of employees.

4. Στο πλαίσιο των εθνικών λογαριασμών το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα και μεικτό εισόδημα (gross operating surplus and mixed income) αποτελεί το υπολειμματικό στοιχείο που εξισορροπεί τον υπολογισμό του ΑΕΠ όταν εφαρμόζεται η προσέγγιση του εισοδήματος και χρησιμοποιείται ως μέτρο του ύψους των κερδών των επιχειρήσεων και των αυτοαπασχολούμενων.

5. Πρόκειται για έναν ειδικό αθροιστικό δείκτη που καταρτίζει η Eurostat, ο οποίος απαρτίζεται από τις εξής υποκατηγορίες αγαθών: ηλεκτρισμός, αέριο, υγρά (πετρέλαιο θέρμανσης) και στερεά καύσιμα (άνθρακας), θερμική ενέργεια, καύσιμα (πετρέλαιο κίνησης, βενζίνη) και λιπαντικά για εξοπλισμό προσωπικής μεταφοράς.

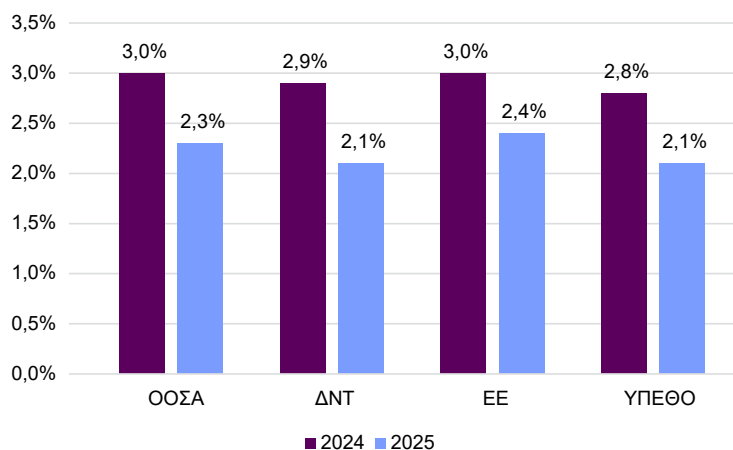
Διάγραμμα 7: Εν.ΔΤΚ Οκτωβρίου 2024 στην Ελλάδα ανά ομάδα αγαθών & υπηρεσιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού αναμένεται για το τρέχον και το επόμενο έτος. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το σχέδιο του Προϋπολογισμού 2025, ο ετήσιος πληθωρισμός για το 2024 αναμένεται να διαμορφωθεί σε 2,8%, ενώ για το 2025 προβλέπεται περαιτέρω μείωση στο 2,1% (Διάγραμμα 8). Σε αντίστοιχα επίπεδα κυμαίνονται και οι προβλέψεις των διεθνών οργανισμών, ήτοι μεταξύ 2,9% και 3% για το 2024 και μεταξύ 2,1% και 2,4% για το 2025.

Διάγραμμα 8: Προβλέψεις ΥΠΕΘΟ και διεθνών οργανισμών για την εξέλιξη του πληθωρισμού (ετήσια % μεταβολή Εν.ΔΤΚ)

Πηγές: 1) ΟΟΣΑ, Economic Outlook, Volume 2024 Issue 1, Μάιος 2024, 2) ΔΝΤ, World Economic Outlook, Οκτώβριος 2024, 3) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Economic Forecast, Νοέμβριος 2024, 4) ΥΠΕΘΟ, Σχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2025, Νοέμβριος 2024

Σε επίπεδο ευρωζώνης, βάσει των φθινοπωρινών μακροοικονομικών προβλέψεων της ΕΚΤ, ο πληθωρισμός αναμένεται να περιοριστεί σε 2,5% το 2024 και σε 2,2% το 2025, προσεγγίζοντας τον στόχο του 2% της ΕΚΤ και ανοίγοντας τον δρόμο για περαιτέρω χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής.⁶

6. https://www.ecb.europa.eu/press/projections/html/ecb.projections202409_ecbstaff~9c88364c57.en.html#toc6

3. Ισοζύγιο πληρωμών

- Επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το οκτάμηνο Ιαν.-Αυγ. 2024 με το σχετικό έλλειμμα να διαμορφώνεται στα 7,35 δισ. ευρώ, αυξημένο κατά 990 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.
- Κύριες πηγές της εν λόγω αύξησης αποτέλεσαν η διεύρυνση των ελλειμάτων του ισοζυγίου αγαθών και του ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων.

Κατά την περίοδο Ιαν.-Αυγ. 2024, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε κατά 990 εκατ. ευρώ (+15,6%) και διαμορφώθηκε στα 7,35 δισ. ευρώ (Πίνακας 4). Η επιδείνωση αυτή οφείλεται κυρίως στην αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών κατά 1,83 δισ. ευρώ και δευτερευόντως στην αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων κατά 843 εκατ. ευρώ, οι οποίες υπερκάλυψαν τη βελτίωση των ισοζυγίων υπηρεσιών και δευτερογενών εισοδημάτων.

Πίνακας 4: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών & ΑΞΕ Ιαν.-Αυγ. 2024 (εκατ. ευρώ)

	2022	2023	2024	Δ 2024/23	% Δ 2024/23
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-11.048	-6.360	-7.350	-990	15,6%
I. Ισοζύγιο αγαθών	-25.040	-21.021	-22.850	-1.829	8,7%
α. Εξαγωγές αγαθών	35.204	33.634	32.831	-803	-2,4%
β. Εισαγωγές αγαθών	60.244	54.656	55.681	1.026	1,9%
II. Ισοζύγιο υπηρεσιών	14.136	15.494	15.990	496	3,2%
α. Ταξιδιωτικό ισοζύγιο	11.470	13.096	13.331	235	1,8%
β. Ισοζύγιο μεταφορών	2.879	2.084	2.142	57	2,8%
γ. Ισοζύγιο λοιπών υπηρεσιών	-213	314	518	204	64,9%
III. Ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων	-354	-2.024	-2.868	-843	41,7%
IV. Ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων	210	1.191	2.378	1.187	99,6%
Άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ)	5.706	3.324	2.719	-605	-18,2%
Καθαρή Διεθνής Επενδυτική Θέση (ΚΔΕΘ) (τέλος Α' εξαμ.)	-307.147	-310.301	-307.480	2.822	-0,9%

Πηγή: ΤτΕ

3.1 Ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών

Ειδικότερα στα επιμέρους ισοζύγια, το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών διαμορφώθηκε στα 22,85 δισ. ευρώ αυξημένο κατά 1,83 δισ. (+8,7%) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023 (Πίνακας 4). Η επιδείνωση αυτή προέρχεται αφενός από την αύξηση των εισαγωγών κατά 1,026 δισ. ευρώ (+1,9%) και αφετέρου από τη μείωση των εξαγωγών κατά 803 εκατ. ευρώ (-2,4%).

Όσον αφορά το ισοζύγιο υπηρεσιών παρουσίασε βελτίωση κατά 496 εκατ. ευρώ (+3,2%), κυρίως λόγω της περαιτέρω ανάκαμψης της τουριστικής κίνησης. Συγκεκριμένα, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις ανήλθαν σε 15,2 δισ. ευρώ, αυξημένες κατά 476 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023 (+3,2%). Η βελτίωση αυτή των τουριστικών εισπράξεων οφείλεται στην αύξηση της εισερχόμενης ταξιδιωτικής κίνησης κατά 2,24 εκατ. επισκέπτες (+9,9%), η οποία ανήλθε σε 24,89 εκατ. τουρίστες. Αντιθέτως, η μέση δαπάνη ανά ταξίδι μειώθηκε κατά 44 ευρώ (-7%) και διαμορφώθηκε στα 584,3 ευρώ. Βελτίωση παρουσίασαν, επίσης, το ισοζύγιο λοιπών υπηρεσιών κατά 204 εκατ. και το ισοζύγιο μεταφορών κατά 57 εκατ. ευρώ.

3.2 Ισοζύγιο πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων

Όσον αφορά το ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων εμφάνισε επιδείνωση κατά 843 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω της μείωσης των καθαρών εισπράξεων από πρωτογενή εισοδήματα, αλλά και της αύξησης των καθαρών πληρωμών για τόκους, μερίσματα και κέρδη. Από την άλλη πλευρά, το

ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων σημείωσε βελτίωση κατά 1,187 δισ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023, λόγω της αύξησης των καθαρών εισπράξεων στους λοιπούς, εκτός της ΓΚ, τομείς της οικονομίας.

3.3 Άμεσες ξένες επενδύσεις – Καθαρή διεθνής επενδυτική θέση

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) υποχώρησαν το οκτάμηνο Ιαν.-Αυγ. 2024 κατά 605 εκατ. ευρώ (-18,2%) και ανήλθαν σε 2,72 δισ. ευρώ. Η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση (ΚΔΕΘ) της χώρας, στο τέλος του Α' εξαμήνου του 2024, ήταν αρνητική λόγω των διαχρονικών ελλειμμάτων στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και διαμορφώθηκε στα -307,5 δισ. ευρώ. Ωστόσο, εμφάνισε βελτίωση σε σχέση με το Α' εξάμηνο του 2023 κατά 2,8 δισ. ευρώ.

3.4 Προβλέψεις για το σύνολο του 2024 και το 2025

Για το σύνολο του 2024, σύμφωνα με τις προβλέψεις του σχεδίου του Προϋπολογισμού 2025, το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών (σε εθνολογιστική βάση) αναμένεται να εμφανίσει οριακή μείωση σε σχέση με το 2023 και να διαμορφωθεί στο 4,6% του ΑΕΠ το 2024 έναντι 4,7% το 2023. Για το 2025 προβλέπεται μικρή περαιτέρω μείωση του ελλείματος στο 4,4% του ΑΕΠ.

4. Μακροοικονομικές αβεβαιότητες για το 2025 και μεσοπρόθεσμες προκλήσεις

- Οι μακροοικονομικοί κίνδυνοι για το 2025 αφορούν κατά κύριο λόγο σε:
 - Γεωπολιτικές εντάσεις λόγω των πολεμικών συρράξεων σε Ουκρανία και Μέση Ανατολή.
 - Στασιμότητα ή και επιβράδυνση ευρωπαϊκών οικονομιών και κυρίως, της γερμανικής.
 - Επιβράδυνση της μείωσης των επιτοκίων της ΕΚΤ.
 - Πιθανές επιβολές δασμών προς τις ευρωπαϊκές εξαγωγές από τη νέα κυβέρνηση Trump.
- Οι μεσοπρόθεσμες προκλήσεις για την ελληνική οικονομία περιλαμβάνουν την επιδείνωση του δημογραφικού προβλήματος, τα ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, την ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας των ιδιωτικών επενδύσεων και το υψηλό δημόσιο χρέος.

Οι μακροοικονομικές προβλέψεις για την ελληνική οικονομία υπόκεινται σε αβεβαιότητες, ενώ παράλληλα σε μεσοπρόθεσμο διάστημα υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη.⁷

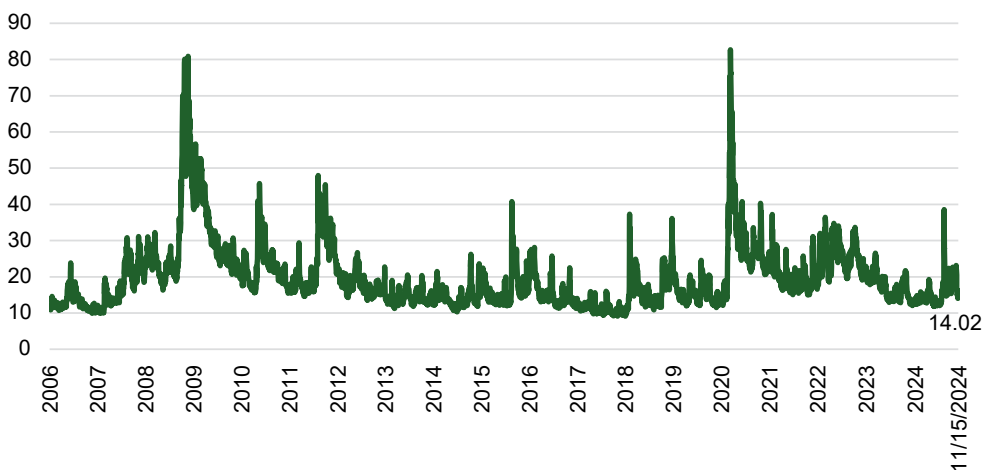
4.1 Βραχυπρόθεσμοι κίνδυνοι

Το αμέσως επόμενο διάστημα, η ελληνική οικονομία είναι πιθανό να δοκιμαστεί από διάφορους, κυρίως εξωγενείς, κινδύνους οι οποίοι μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

4.1.1 Γεωπολιτικές εντάσεις λόγω των πολεμικών συρράξεων σε Ουκρανία και Μέση Ανατολή

Η γεωπολιτική αστάθεια που προκαλούν οι πολεμικές συρράξεις στην περιοχή αυξάνουν, καταρχήν, την αβεβαιότητα, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τα διάφορα μακροοικονομικά μεγέθη της ελληνικής οικονομίας. Παρόλο που οι συγκρούσεις διακρίνονται τελευταία από μεγάλη ένταση, επί του παρόντος δε φαίνεται να έχει επηρεαστεί σημαντικά η παγκόσμια οικονομία. Χαρακτηριστικό ως προς αυτό είναι ότι δείκτες, οι οποίοι καταγράφουν τη μεταβλητότητα της διεθνούς οικονομίας, παραμένουν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Ένα σημαντικός δείκτης αυτής της κατηγορίας είναι ο δείκτης VIX, ο οποίος μετρά την μεταβλητότητα της αμερικανικής χρηματιστηριακής αγοράς.⁸ Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του δείκτη, η μεταβλητότητα είναι πολύ χαμηλή (14,02), γεγονός που επί του παρόντος δεν υποδηλώνει κάποια ανησυχία στις χρηματιστηριακές αγορές (Διάγραμμα 9).

Διάγραμμα 9: Δείκτης μεταβλητότητας VIX

Πηγή: Chicago Board Options Exchange, CBOE Volatility Index: VIX

Εκτός από την αβεβαιότητα που προκαλούν οι γεωπολιτικές εντάσεις στην οικονομία, αυτές μπορούν να την επηρεάσουν άμεσα μέσω διάφορων διαύλων. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022 αποτέλεσε εφιαλτήριο αναζωπύρωσης των πληθωριστικών πιέσεων στην ευρωπαϊκή οικονομία, οι οποίες είχαν ήδη ξεκινήσει λόγω των προβλημάτων που παρουσιάστηκαν στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα μετά την πανδημία (logistics

7. Βλ. Κεφάλαιο 1

8. Ο δείκτης VIX υπολογίζει την αναμενόμενη μεταβλητότητα 30 ημερών της αμερικανικής χρηματιστηριακής αγοράς, ο οποίος προκύπτει από τις τιμές των δικαιωμάτων αγοράς και πώλησης του δείκτη S&P 500. Σε παγκόσμια βάση, είναι ένα από τα πιο αναγνωρισμένα μέτρα μεταβλητότητας. Αναφέρεται ευρέως από τα χρηματοπιστωτικά μέσα ενημέρωσης και παρακολουθείται στενά από διάφορους συμμετέχοντες στην αγορά ως ημερήσιος δείκτης της χρηματιστηριακής αγοράς.

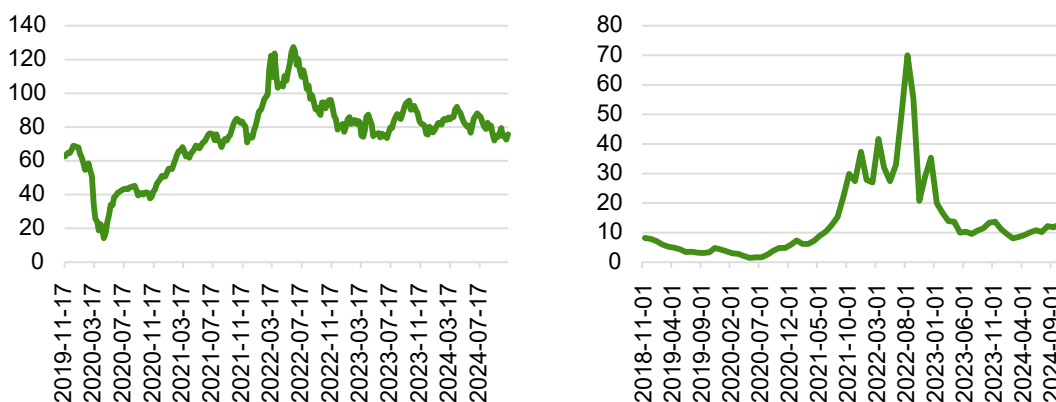
bottlenecks). Η διεθνής ανησυχία οδήγησε σε σημαντική αύξηση των τιμών της ενέργειας, η οποία επηρέασε αρνητικά το κόστος παραγωγής, συνεπώς την προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών με αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση των τιμών σε όλες τις οικονομίες της ευρωζώνης. Συνεπώς, γεωπολιτικές εντάσεις οι οποίες αφορούν χώρες και περιφέρειες που παράγουν ενεργειακά προϊόντα (πετρέλαιο, φυσικό αέριο) κρύβουν κινδύνους για αναζωπύρωση των πληθωριστικών πιέσεων. Ωστόσο, επί του παρόντος, δε φαίνεται ότι οι τιμές ενέργειας έχουν επηρεαστεί σημαντικά.⁹ Τόσο ο δείκτης τιμών ενέργειας, που παρακολουθεί το ΔΝΤ (Διάγραμμα 10), όσο και συγκεκριμένοι δείκτες που αφορούν την εξέλιξη των τιμών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου δείχνουν σχετική σταθερότητα των τιμών της ενέργειας την τρέχουσα περίοδο (Διαγράμματα 11 & 12).

Διάγραμμα 10: Παγκόσμιος δείκτης τιμών ενέργειας (2016=100)

Πηγή: ΔΝΤ – Primary Commodity Price Index

Διαγράμματα 11 & 12: Τιμές αργού πετρελαίου Brent-Europe σε δολάρια ανά βαρέλι (αριστερά) και τιμές φυσικού αερίου σε δολάρια ανά εκατομμύριο μετρικές βρετανικές θερμικές μονάδες (δεξιά)

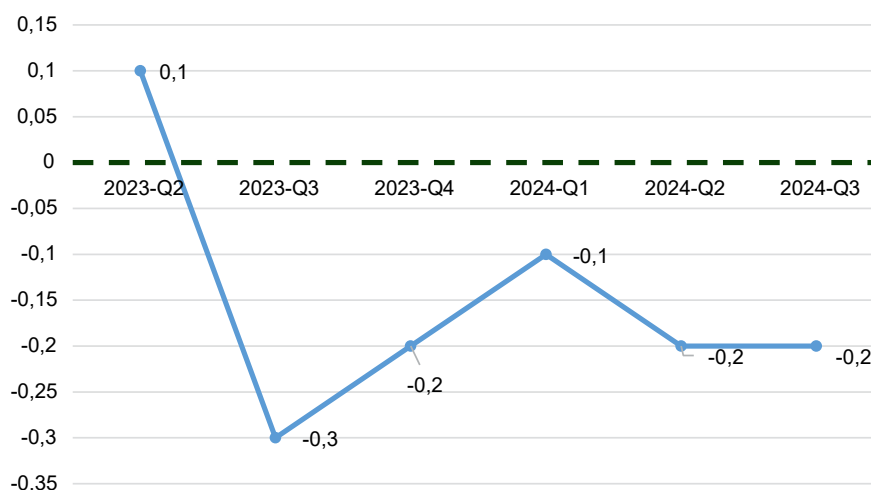
Πηγή: U.S. Energy Information Administration, Crude Oil Prices: Brent – Europe και Διεθνές Νομισματικό Ταμείο Global price of Natural gas, EU

9. Το γεγονός πάντως, ότι από τις αρχές του 2025 θα σταματήσει η εισαγωγή ρωσικού φυσικού αερίου μέσω Ουκρανίας, εκτιμάται ότι σε ορισμένες χώρες θα ασκήσει πίεση στις τιμές.

4.1.2 Στασιμότητα ή και επιβράδυνση ευρωπαϊκών οικονομιών και κυρίως της γερμανικής

Μεγάλο μέρος των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών της ελληνικής οικονομίας κατευθύνονται σε ευρωπαϊκές οικονομίες, και σημαντικό μέρος εξ αυτών απορροφάται από τη γερμανική οικονομία. Κατ' επέκταση στασιμότητα ή ακόμα χειρότερα ύφεση στην γερμανική οικονομία θα επηρεάσει αρνητικά την ελληνική οικονομία. Η γερμανική οικονομία καταγράφει, τα τελευταία πέντε τρίμηνα, πτώση του πραγματικού ΑΕΠ σε ετήσια βάση (Διάγραμμα 13). Ειδικότερα, όσον αφορά το τρέχον έτος, στα τρία πρώτα τρίμηνα καταγράφεται οριακή πτώση του ΑΕΠ, το οποίο προμηνύει ύφεση για το 2024.

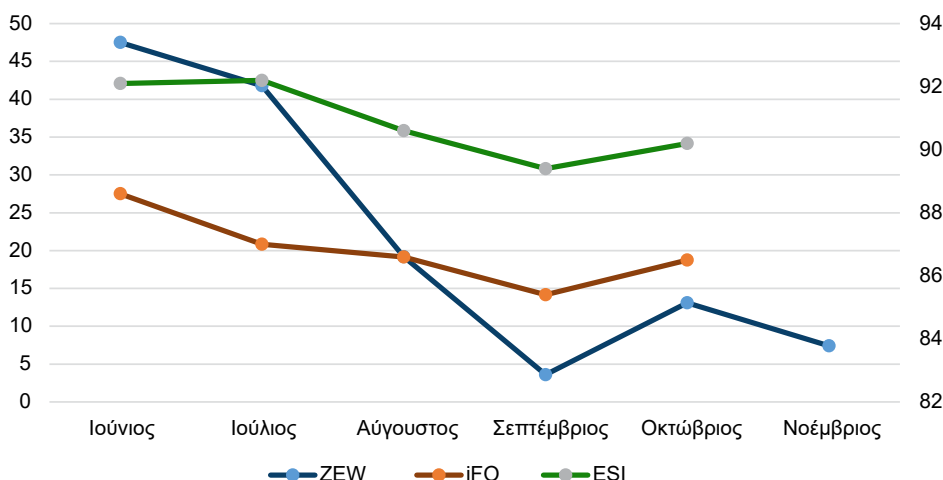
Διάγραμμα 13: Τριμηνιαία μεταβολή πραγματικού ΑΕΠ της Γερμανίας σε ετήσια βάση

Πηγή: EUROSTAT

Οι πρόδρομοι δείκτες οικονομικής δραστηριότητας της Γερμανίας δεν παρέχουν πιο αισιόδοξη εικόνα (Διάγραμμα 14). Και οι τρεις δείκτες (ZEW, iFO, ESI), παρά τη μικρή ανάκαμψη που καταγράφουν τον Οκτώβριο, βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο, ενώ ο δείκτης ZEW, για τον οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και για τον Νοέμβριο, φαίνεται εκ νέου να επιδεινώνεται.

Διάγραμμα 14: Πρόδρομοι δείκτες οικονομικής δραστηριότητας για τη γερμανική οικονομία

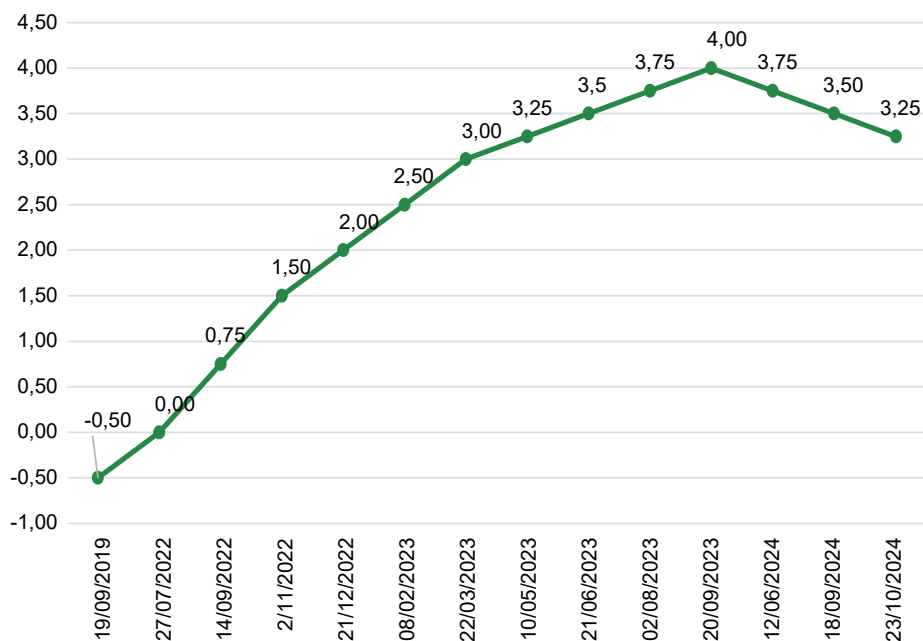

Πηγή: ZEW – LEIBNIZ CENTRE FOR EUROPEAN ECONOMIC RESEARCH, ifo Institute, EUROSTAT
Σημ. ESI: Economic Sentiment Indicator, Germany ZEW Economic Sentiment Index, ifo Business Climate Germany

4.1.3 Επιβράδυνση της μείωσης των επιτοκίων της ΕΚΤ

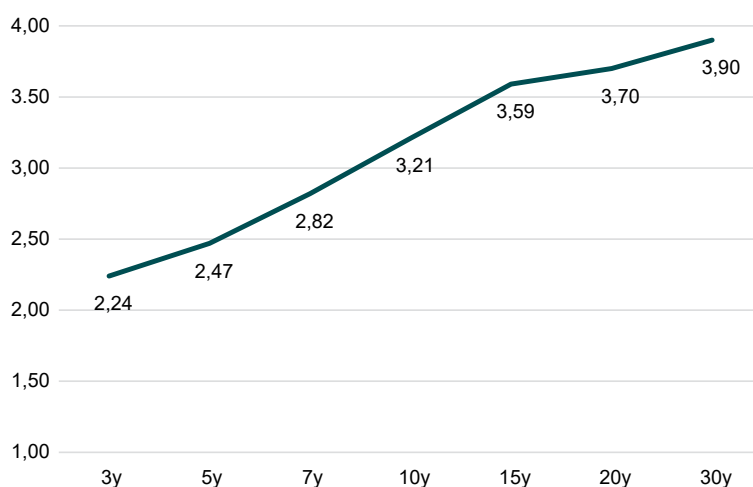
Από τον Ιούλιο του 2022, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις πληθωριστικές πιέσεις στην ευρωζώνη, η ΕΚΤ έχει υιοθετήσει περιοριστική νομισματική πολιτική αν και, από το Σεπτέμβριο του 2023, χάρη στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, έχει προχωρήσει σε χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής μειώνοντας τα βασικά επιτόκια. Έκτοτε, συνεχίστηκαν οι μειώσεις των επιτοκίων με βραδύ όμως ρυθμό (Διάγραμμα 15). Η πτωτική τάση αναμένεται να συνεχιστεί, ωστόσο όσο καθυστερεί, τα υψηλά επιτόκια δρουν αρνητικά στην ιδιωτική επένδυση και κατανάλωση, με δυσμενείς επιδράσεις στο ΑΕΠ.

Διάγραμμα 15: Επιτόκιο διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων της ΕΚΤ

Πηγή: ΕΚΤ

Διάγραμμα 16: Καμπύλη αποδόσεων των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου (Νοέμβριος 2024)

Πηγή: ΤτΕ

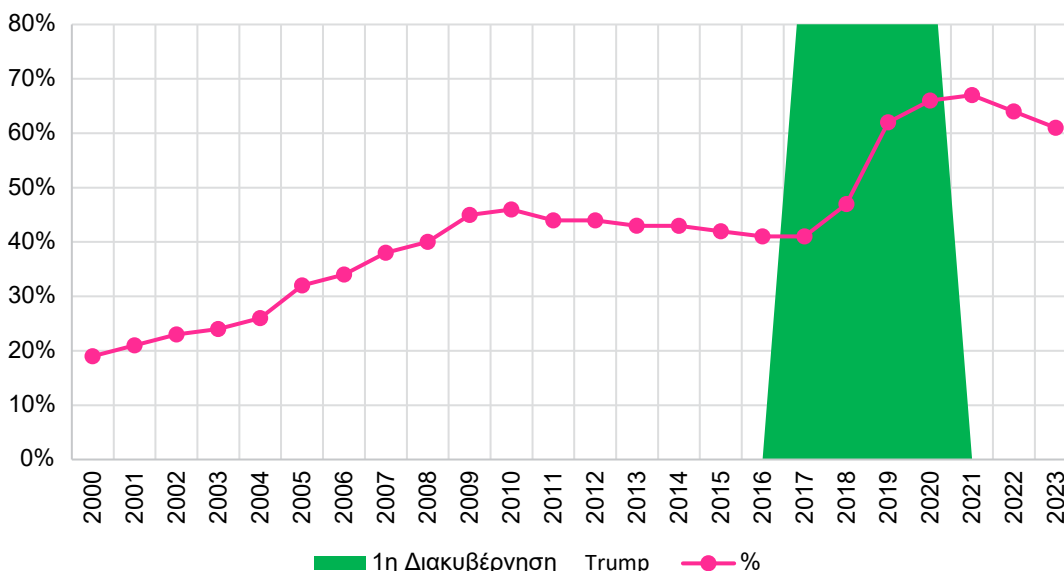
Συνοψίζοντας, το αμέσως επόμενο διάστημα, η ελληνική οικονομία είναι αντιμέτωπη με εξωγενείς κατά κανόνα κινδύνους οι οποίοι ωστόσο, επί του παρόντος, δε φαίνονται ικανοί να ανακόψουν την προβλεπόμενη μεγέθυνση. Εξάλλου, η θετική καμπύλη απόδοσης των ελληνικών ομολόγων υποδηλώνει την αναπτυξιακή προοπτική της ελληνικής οικονομίας τα επόμενα έτη (Διάγραμμα 16). Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί, αναφορικά με τις μεσομακροπρόθεσμες προοπτικές τις οικονομίας, ότι μεγάλο μέρος της αύξησης του ΑΕΠ οφείλεται στο ΤΑΑ, το οποίο λήγει το 2026. Έτσι, αν δεν υπάρξει κάτι άλλο, η αύξηση του ΑΕΠ δε θα είναι εύκολο να διατηρηθεί στα ίδια επίπεδα και η σύγκλιση θα επιβραδυνθεί.

Επιπλέον, η ελληνική οικονομία μέχρι τον Νοέμβριο του 2024 έχει αντλήσει από το ΤΑΑ 18,21 δισ. ευρώ, ενώ υπολείπονται μέχρι το τέλος του 2026 να αντληθούν αλλά 16,87 δισ. ευρώ περίπου. Η έγκαιρη και αποτελεσματική άντληση των υπολειπόμενων κεφαλαίων του ΤΑΑ αναμένεται να εντείνει την αναπτυξιακή δυναμική της ελληνικής οικονομίας.

4.1.4 Πιθανές επιβολές δασμών από τη νέα κυβέρνηση Trump

Μια ακόμα πηγή αβεβαιότητας-ύφεσης, για την ευρωπαϊκή οικονομία, έχει να κάνει με πιθανές επιβολές δασμών από τη νέα κυβέρνηση Trump στις ΗΠΑ, κυρίως προς Ευρώπη και Κίνα. Η κυβέρνηση Τραμπ επέβαλε σημαντικούς δασμούς στις εισαγωγές των ΗΠΑ από την Κίνα από το 2018, οι οποίοι οδήγησαν σε σημαντική αύξηση των δασμολογικών εσόδων στις ΗΠΑ (Διάγραμμα 17). Σύμφωνα με τις εξαγγελίες Trump, οι δασμοί προς την Κίνα, αλλά και προς την Ευρώπη, θα αυξηθούν. Οι δασμοί θα μπορούσαν να αυξήσουν το κόστος των ευρωπαϊκών εξαγωγών, μειώνοντας την ανταγωνιστικότητά τους στην αμερικανική αγορά. Αυτό με τη σειρά του θα μπορούσε να οδηγήσει σε μείωση των εξαγωγών, πλήττοντας τις εξαγωγικές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και την απασχόληση. Επιπλέον, οι δασμοί μπορεί να προκαλέσουν εμπορικές αντιπαραθέσεις-πολέμους επηρεάζοντας αρνητικά, όχι μόνο τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, αλλά και τα νοικοκυριά στην Ευρώπη.

Διάγραμμα 17: Ποσοστό των συνολικών δασμολογικών εσόδων των ΗΠΑ από εισαγωγές από την Κίνα, 2000-2023

Πηγή: United States International Trade Commission και Peterson Institute for International Economics (PIIE)

4.2 Μεσοπρόθεσμες προκλήσεις

Σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, παραμένουν σημαντικές προκλήσεις για την ελληνική οικονομία, οι οποίες αφορούν διαχρονικές μακροοικονομικές ανισορροπίες της. Στους προεξέχοντες παράγοντες συμπεριλαμβάνεται το δημογραφικό, του οποίου οι συνέπειες στην οικονομική ανάπτυξη εκτιμάται ότι θα αρχίσουν να φαίνονται συντομότερα απ' ό τι ίσως αναμένονταν. Στις λοιπές προκλήσεις για την οικονομία συγκαταλέγονται:

4.2.1 Χαμηλή εθνική αποταμίευση και επίμονα ελλείμματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

Οι συστηματικά χαμηλές αποταμιεύσεις και τα επίμονα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών σημαίνουν ότι η εξωτερική χρηματοδότηση είναι ζωτικής σημασίας για την ελληνική οικονομία (Πίνακας 5). Όμως, όπως έδειξε η κρίση χρέους της προηγούμενης δεκαετίας, η μεγάλη εξάρτηση από την εξωτερική χρηματοδότηση αφήνει τη χώρα ευάλωτη σε μεταβολές της εμπιστοσύνης των διεθνών δανειστών. Τα κεφάλαια της εξωτερικής χρηματοδότησης θα συνεχίσουν να εισρέουν μόνο αν η χώρα συνεχίσει να απολαμβάνει διεθνή εμπιστοσύνη. Σε κάθε περίπτωση, η χαμηλή εθνική αποταμίευση δεν μπορεί να επηρεάσει θετικά τις επενδύσεις και την οικονομική ανάπτυξη στο μέλλον.

Πίνακας 5: Αποταμίευση και ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, Ελλάδα-ευρωζώνη (2023-2025)

	2023		2024		2025	
	Ελλάδα	EZ	Ελλάδα	EZ	Ελλάδα	EZ
Εθνική αποταμίευση (% ΑΕΠ)	11	26	12	26	13	26
Ρυθμός αποταμίευσης νοικοκυριών	-2,7	14,4	-1,5	15,5	-1,3	15,1
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-6	2,9	-5	3,2	-5	3,2

Πηγή: European Commission: European Economic Forecast, Spring 2024

4.2.2 Ιδιωτικές πάγιες επενδύσεις

Όσον αφορά στις πάγιες ιδιωτικές επενδύσεις, αν και έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, εξακολουθούν όμως, ως ποσοστό του ΑΕΠ, να υπολείπονται σημαντικά της προ κρίσης περιόδου (βρίσκονται σχεδόν στο μισό) καθώς και του μέσου όρου της ΕΕ. Επιπλέον, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στο μείγμα τους. Το μεγαλύτερο μέρος της πρόσφατης αύξησης των επενδύσεων αφορούσε στις κατασκευές και στα ακίνητα και λιγότερο στη μεταποίηση (Πίνακας 6). Ωστόσο, η μεταποίηση και οι υπηρεσίες έχουν μεγαλύτερη δυναμική, όσον αφορά στην αύξηση της παραγωγικότητας της οικονομίας μέσο-μακροχρόνια. Η παραγωγικότητα εξακολουθεί να είναι πολύ χαμηλή (τελευταία η Ελλάδα μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών του ΟΟΣΑ). Συνεπώς, το θέμα των παγίων επενδύσεων δεν είναι μόνο ποσοτικό, αλλά κυρίως ποιοτικό ώστε να διατηρηθεί βιώσιμη αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας μεσο-μακροχρόνια

Πίνακας 6: Ρυθμός αύξησης των επενδύσεων στον τομέα των κατασκευών

	Ελλάδα	EZ
2022	16,6	1,6
2023	11,8	-0,8
2024	6,5	-0,5

Πηγή: European Commission: European Economic Forecast, Spring 2024

4.2.3 Υψηλές πληρωμές τόκων

Τέλος, αναφορικά με το δημόσιο χρέος, παρά τη σημαντική και συνεχή πτώση του σαν ποσοστό του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια παραμένει το υψηλότερο στην ΕΕ, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, τις υψηλές πληρωμές τόκων, και αυτό παρά το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού δημόσιου χρέους βρίσκεται στα χέρια δημόσιων οργανισμών της ΕΕ με χαμηλό μη αγοραίο επιτόκιο και με πολύ μεγάλη διάρκεια αποπληρωμής (Πίνακας 7).¹⁰ Αξίζει να επισημανθεί ότι η χώρα δαπανά περισσότερα για πληρωμές τόκων του δημόσιου χρέους από ό,τι για την εθνική άμυνα (3,2% του ΑΕΠ, περίπου). Μια ενδεχόμενη αύξηση επιτοκίων για νέο δημόσιο χρέος θα επιδεινώσει μπορεί να επιδεινώσει την κατάσταση.

Πίνακας 7: Πληρωμές για τόκους δημοσίου χρέους ως % του ΑΕΠ

	Ελλάδα	ΕΖ
2023	3,5	1,7
2024	3,4	1,9
2025	3,2	2

Πηγή: European Commission: European Economic Forecast, Spring 2024

10. Βλ. Κεφάλαιο 7

Μέρος Β΄: Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές

5. Εκτέλεση Προϋπολογισμού 2024

- Ευθυγραμμισμένος με τους στόχους η εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού την περίοδο Ιαν.-Σεπ. 2024.
- Η εκτέλεση του προϋπολογισμού ΓΚ καταγράφει ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 3,5% του ΑΕΠ, προσιωνίζοντας την επίτευξη του δημοσιονομικού στόχου για το 2024.

5.1 Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού Ιαν.-Σεπ. 2024

Ο ΚΠ το Α' ενιάμηνο του 2024 κατέγραψε πλεόνασμα, ύψους 1,6 δισ. ευρώ (0,68%) ΑΕΠ 2024, βελτιωμένο κατά περίπου 2,0 δισ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023. Σε σχέση με τον στόχο, όπως αυτός τέθηκε από την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού, σημειώθηκε βελτίωση κατά 3,0 δισ. ευρώ. Σε σχέση με τον στόχο, τα έσοδα είναι μειωμένα κατά 1,24 δισ. ευρώ και οι δαπάνες είναι μειωμένες κατά 4,3 δισ. ευρώ (Πίνακας 8).

Το πρωτογενές αποτέλεσμα είναι πλεονασματικό κατά 8,7 δισ. ευρώ (+3,77%) ΑΕΠ 2024, βελτιωμένο κατά 2,7 δισ. ευρώ σε σχέση με το 2023 και κατά 3,4 δισ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο.

Εντούτοις, η διαφορά (8,7 δισ. ευρώ) του πραγματοποιηθέντος πρωτογενούς αποτελέσματος σε σχέση με τον στόχο δεν αντανakλά την πορεία εκτέλεσης του ΚΠ. Ενδεικτικά, 0,65 δισ. ευρώ που αφορούν εισπράξεις φορολογικών εσόδων προσμετρώνται στο έτος 2023 και όχι στο 2024, 1,7 δισ. ευρώ αφορούν σε ετεροχρονισμό των μεταβιβαστικών πληρωμών προς ΟΚΑ και 0,9 δισ. ευρώ που αφορούν δαπάνες για εξοπλιστικά προγράμματα, δεν επηρεάζουν το αποτέλεσμα σε δημοσιονομικούς όρους. Επομένως, το πρωτογενές αποτέλεσμα του ΚΠ σε δημοσιονομικούς όρους διαφέρει από το αποτέλεσμα σε ταμειακούς όρους.

Πίνακας 8: Εκτέλεση ΚΠ Ιαν.-Σεπ. 2024 (εκατ. ευρώ)

	Πραγματοποιήσεις		Εκτιμήσεις	Μεταβολή	
	Ιαν.-Σεπ. 2023	Ιαν.-Σεπ. 2024	ΚΠ 2024	2024- 2023	Πραγμ/σεις- Εκτιμήσεις
	(α)	(β)	(γ)	(β) - (α)	(β) - (γ)
1. Καθαρά Έσοδα ΚΠ (α-β)	48.296	50.899	52.134	2.603	-1.235
α. Συνολικά έσοδα	53.281	56.370	57.053	3.089	-683
β. Επιστροφές φόρων	4.985	5.471	4.919	486	552
2. Δαπάνες ΚΠ	48.693	49.330	53.577	637	-4.247
α. Πρωτογενείς Δαπάνες	35.725	35.580	39.288	-145	-3.708
β. Τόκοι	6.400	7.201	6.740	801	461
γ. Δαπάνες ΠΔΕ	5.997	5.548	5.740	-449	-192
δ. Δαπάνες Ταμείου Ανάκαμψης	571	1.001	1.809	430	-808
3. Ισοζύγιο ΚΠ (1-2)	-397	1.569	-1.443	1.966	3.012
ως % του ΑΕΠ	-0,18%	0,68%			
4. Πρωτογενές Αποτέλεσμα*	5.987	8.736	5.297	2.749	3.439
ως % του ΑΕΠ	2,72%	3,77%			
ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές) **	220.303	231.904			

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Σεπτέμβριος 2024 (τροποποιημένη ταμειακή βάση)

Τα καθαρά έσοδα του ΚΠ, το Α' οκτάμηνο του 2024, διαμορφώθηκαν σε 50,9 δισ. ευρώ (22% ΑΕΠ 2024) αυξημένα κατά 2,6 δισ. ευρώ (5,4%) σε σχέση με πέρυσι και κατά 1,24 δισ. ευρώ (-2,4%) λιγότερα σε σχέση με τον στόχο της εισηγητικής έκθεσης του ΚΠ (Πίνακας 9).

Τα καθαρά έσοδα παρουσιάζονται μειωμένα κατά 1,24 δισ. ευρώ σε σχέση με τον στόχο κυρίως λόγω της μείωσης των μεταβιβάσεων (2,96 δισ. ευρώ). Σημειώνεται ότι στη στοχοθεσία του ΚΠ 2024 είχε συμπεριληφθεί ποσό 1,7 δισ. ευρώ από το ΤΑΑ, το οποίο εισπράχθηκε τον Δεκέμβριο του 2023. Τα έσοδα των πωλήσεων αγαθών και υπηρεσιών εμφανίζονται μειωμένα σε σχέση με τον στόχο κατά 1,3 δισ. ευρώ, λόγω της μη είσπραξης του τιμήματος από την παραχώρησης της Εγνατίας Οδού, το οποίο όμως αναμένεται ότι θα εισπραχθεί τους επόμενους

μήνες. Αντιθέτως, υπερεκτέλεση εσόδων σε σχέση με τον στόχο αποτυπώνεται στην καλύτερη απόδοση των φόρων κατά 2,5 δισ. ευρώ και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα κατά 1,1 δισ. ευρώ. Όπως αναφέρθηκε, 0,65 δισ. ευρώ από τα φορολογικά έσοδα προσμετρώνται στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2023. Από τα αυξημένα φορολογικά έσοδα, 1,85 δισ. ευρώ προσμετρώνται δημοσιονομικά στο 2025 και οφείλονται στην καλύτερη απόδοση των φορολογικών εσόδων του 2023 και του 2024. Τα λοιπά τρέχοντα έσοδα παρουσιάζονται αυξημένα κατά 1,1 δισ. ευρώ έναντι του στόχου που έχει τεθεί από την εισηγητική έκθεση του ΚΠ λόγω επιστροφής δαπανών (0,4 δισ. ευρώ) από νομικά πρόσωπα και αυξημένων εσόδων από ΠΔΕ (0,3 δισ. ευρώ) σε σχέση με τον στόχο.

Σύμφωνα με τις αναγραφόμενες εκτιμήσεις του προσχεδίου του ΚΠ 2025, τα έσοδα του ΚΠ για το έτος 2024 αναμένεται ότι θα αυξηθούν κατά 2,4 δισ. ευρώ σε σχέση με τον αναγραφόμενο στόχο του προϋπολογισμού του 2024.

Σε σχέση με πέρυσι, η αύξηση των καθαρών εσόδων προέρχεται κυρίως από φόρους 3,2 δισ. ευρώ, ενώ μεγάλη μείωση παρατηρείται στις μεταβιβάσεις 1,4 δισ. ευρώ.

Πίνακας 9: Έσοδα ΚΠ Ιαν.-Σεπ. 2024 (εκατ. ευρώ)

Τροποποιημένη Ταμειακή Βάση	Ιαν.- Σεπ. 2023	Ιαν.- Σεπ. 2024	Διαφορά 2024- 2023	% Μτβ 2024- 2023	Στόχος ΠΚΠ 2024	Διαφορά Πραγματ/ σεις- Στόχος	% Μτβ Πραγματ/σεις - Στόχος
	(α)	(β)	(γ) = (β) - (α)	(δ) = (γ)/(α)	(ε)	(στ) = (β) - (ε)	(ζ) = (στ) / (β)
Καθαρά Έσοδα ΚΠ (I+II+III+IV+V-β)	48.296	50.899	2.603	5,4%	52.134	-1.235	-2,4%
I. Φόροι	44.916	48.867	3.951	8,8%	46.373	2.494	5,4%
II. Κοινωνικές Εισφορές	43	46	3	7,0%	43	3	7,0%
III. Μεταβιβάσεις	4.979	3.659	-1.320	-26,5%	6.622	-2.963	-44,7%
IV. Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	639	737	98	15,3%	2.059	-1.322	-64,2%
V. Λοιπά τρέχοντα έσοδα (συμπ/νων πωλήσεων παγίων και τιμαλφών)	2703	3.062	359	13,3%	1956	1.106	56,5%
β. Επιστροφές φόρων	4.985	5.471	486	9,7%	4.919	552	11,2%
Πληροφοριακά Στοιχεία							
Έσοδα από ΠΔΕ (περιέχεται στις Με- ταβιβάσεις & Λοιπά τρέχοντα έσοδα)	2.701	3.597	896	33,2%	2.900	697	24,0%
Έσοδα από ΤΑΑ (περιέχεται στις μεταβιβάσεις)	1.718	159	-1.559	-90,7%	3.647	-3.488	

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Σεπτέμβριος 2024 (τροποποιημένη ταμειακή βάση)

Τα φορολογικά έσοδα κατά το διάστημα Ιανουαρίου-Αυγούστου σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα παρουσιάζονται αυξημένα κατά 4,0 δισ. (8,89%) (Πίνακας 10). Οι μεγαλύτερες αυξήσεις παρατηρούνται στον ΦΠΑ λοιπών προϊόντων και υπηρεσιών (1,5 δισ. ευρώ) και στο φόρο εισοδήματος (2,5 δισ. ευρώ). Μείωση κατά 0,1 δισ. ευρώ παρουσιάζεται στην κατηγορία λοιποί φόροι επι της παραγωγής.

Πίνακας 10: Φορολογικά Έσοδα ΚΠ Ιαν.-Σεπ. 2024 (εκατ. ευρώ)

Τροποποιημένη Ταμειακή Βάση	Ιαν.- Σεπ. 2023	Ιαν.- Σεπ. 2024	Διαφορά 2024 - 2023	% Μτβ 2024 - 2023	Στόχος ΚΠ 2024	Διαφορά Πραγμ/σεις - Στόχος	% Μτβ Πραγμ/ σεις- Στόχος
	(α)	(β)	(γ) = (β) - (α)	(δ) = (γ)/(α)	(ε)	(στ) = (β) - (ε)	(ζ) = (στ)/(β)
Έσοδα από φόρους (Α+Β+Γ+Δ+Ε+ΣΤ+Ζ)	44.916	48.867	3.951	8,8%	46.373	2.494	5,10%
Α.Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών (1+2+3)	25.050	27.055	2.005	8,0%	26.065	990	3,66%
1. Φ.Π.Α.	17.201	18.749	1.548	9,0%	18.061	688	3,67%
1.α ΦΠΑ στα πετρελαιοειδή	1656	1631	-25	-1,5%	1703	-72	-4,41%
1.β ΦΠΑ καπνικών προϊόντων	516	473	-43	-8,3%	516	-43	-9,09%
1.γ ΦΠΑ λοιπών προϊόντων και υπηρεσιών	15.028	16.645	1.617	10,8%	15.842	803	4,82%
2. Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης	5.192	5.367	175	3,4%	5.213	154	2,87%
2.α ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων	2.972	3.085	113	3,8%	2.972	113	3,66%
2.β ΕΦΚ καπνικών προϊόντων	1.682	1.745	63	3,7%	1.682	63	3,61%
2.γ ΕΦΚ λοιπών προϊόντων	539	557	18	3,3%	560	-3	-0,54%
3. Λοιποί φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών (*)	2657	2.918	261	9,8%	2791	127	4,35%
Β.Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	273	267	-6	-2,2%	290	-23	-8,61%
Γ.Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	2.086	2079	-7	-0,3%	2.039	40	1,92%
εκ των οποίων: ΕΝΦΙΑ	2.036	2.063	27	1,3%	2.016	47	2,28%
Δ.Λοιποί φόροι επί παραγωγής	877	413	-464	-52,9%	368	45	10,90%
Ε. Φόρος εισοδήματος (Ε.1+Ε.2+Ε.3)	14.918	17.456	2.538	17,0%	15.869	1.587	9,09%
Ε1.Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από Φυ- σικά Πρόσωπα (ΦΠ)	9.499	10.893	1.394	14,7%	10.242	651	5,98%
Ε2. Φόρος εισοδή- ματος πληρωτέος από εταιρείες (ΝΠ)	4.181	5.020	839	20,1%	4.356	664	13,23%
Ε3. Λοιποί φόροι εισοδήματος	1.238	1.543	305	24,6%	1.270	273	17,69%
ΣΤ.Φόροι κεφαλαίου	176	170	-6	-3,4%	176	-6	-3,53%
Ζ. Λοιποί τρέχοντες φόροι	1.536	1.427	-109	-7,1%	1.566	-139	-9,74%
εκ των οποίων: Φόροι Οχημάτων	689	695	6	0,9%	716	-21	-3,02%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Σεπτέμβριος 2024 (τροποποιημένη ταμειακή βάση)

Σε σχέση με τον στόχο, τα έσοδα από φόρους αυξήθηκαν κατά 2,5 δισ. ευρώ. Αυξημένα φορολογικά έσοδα παρουσιάζονται κυρίως στους φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών (1,0 δισ. ευρώ) και στους φόρους εισοδήματος (1,6 δισ. ευρώ). Η αύξηση, η οποία παρατηρείται στην κατηγορία «φόροι εισοδήματος», προήλθε τόσο λόγω της καλύτερης απόδοσης των φόρων του προηγούμενου έτους που εισπράχθηκαν σε δόσεις μέχρι και το τέλος Φεβρουαρίου 2024(647 εκατ. ευρώ προσμετρώνται στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2023), όσο και από την καλύτερη απόδοση είσπραξης των φόρων του τρέχοντος έτους. Μείωση σε σχέση με τον στόχο κατά 0,14 δισ. ευρώ παρατηρείται στους λοιπούς τρέχοντες φόρους. Γενικότερα, τα φορολογικά έσοδα παρουσιάζονται βελτιωμένα τόσο σε σχέση με πέρυσι, όσο και σε σχέση με τον στόχο, λόγω της αύξησης των εισοδημάτων, της μείωσης της ανεργίας, της αύξησης των έμμεσων φόρων λόγω πληθωρισμού, των μέτρων κατά της φοροδιαφυγής (διασύνδεση των ταμειακών μηχανών με τα POS κ.α) και της αύξησης των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Πίνακας 11: Δαπάνες ΚΠ Ιαν.-Σεπ. 2024 (εκατ. ευρώ)

Σε εκατ. ευρώ τροποποιημένη ταμειακή βάση	Ιαν.- Σεπ. 2023	Ιαν.- Σεπ. 2024	Διαφορά 2024- 2023	% Μτβ 2024- 2023	Στόχος ΚΠ 2024	Διαφορά Ετήσιος Στόχος - Πραγμ/σεις	ποσοστό εκτέλεσής %
	(α)	(β)	(γ) = (β) - (α)	(δ) = (γ)/(α)	(ε)	(στ) = (ε) - (β)	(ζ) = (β)/(ε)
Δαπάνες ΚΠ	48.693	49.330	637	1%	75.736	26.406	65%
I. Παροχές σε εργαζομένους	10.460	11.038	578	6%	14.850	3.812	74%
II. Κοινωνικές Παροχές	190	136	-54	-28%	411	275	33%
III. Μεταβιβάσεις	22.602	21.285	-1.317	-6%	33.229	11.944	64%
IV. Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.140	1242	102	9%	1.792	550	69%
V. Λοιπές Δαπάνες (*)	159	167	8	5%	192	25	87%
VI. Πιστώσεις υπό κατανομή πλην ΠΔΕ και ΤΑΑ	0	0	0		2.668	2.668	0%
VII. Αποκτήσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων	1.175	1.024	-151	-13%	2.727	1.703	38%
VIII. Τόκοι σε ακαθάριστη βάση	6.400	7.201	801	13%	7.701	500	94%
IX. Δαπάνες ΠΔΕ	5.997	6.096	99	2%	8.550	2.454	71%
X. Δαπάνες ΤΑΑ	571	1143	572	100%	3.617	2.474	32%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Σεπτέμβριος 2024 (τροποποιημένη ταμειακή βάση)

(*) Συνολικές Δαπάνες- Τόκοι- δαπάνες ΠΔΕ και ΤΑΑ

(**) Συνολικές Δαπάνες- Δαπάνες ΠΔΕ & ΤΑΑς

Οι συνολικές δαπάνες του ΚΠ για την ίδια περίοδο (Α΄ ενιάμηνο 2024) ανήλθαν στα 49,3 δισ. ευρώ και παρουσιάζονται αυξημένες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022 κατά 0,6 δισ. ευρώ (1%) (Πίνακας 11). Η αύξηση των δαπανών σε σχέση με πέρυσι προέρχεται κυρίως από αυξημένες παροχές σε εργαζόμενους (0,6 δισ. ευρώ). Οι αυξημένες παροχές οφείλονται στην οριζόντια αύξηση οικογενειακών επιδομάτων και επιδομάτων θέσης ευθύνης. Επίσης αυξημένες παρουσιάζονται, οι δαπάνες για τόκους (0.8 δισ. ευρώ) και οι δαπάνες που αφορούν

το ΤΑΑ (0,6 δισ. ευρώ). Μειωμένες σε σχέση με πέρυσι παρουσιάζονται κυρίως οι μεταβιβάσεις κατά 1,3 δισ. ευρώ.

Σε σχέση με τον στόχο, έχει εκτελεσθεί το 65% των δαπανών. Υποεκτέλεση δαπανών παρατηρείται στις κοινωνικές παροχές, στις «αποκτήσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων» και στις δαπάνες που σχετίζονται με το ΤΑΑ. Οι δαπάνες παρουσιάζονται μειωμένες έναντι του στόχου κατά 3.6 δισ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στον ετεροχρονισμό των μεταβιβαστικών πληρωμών προς ΟΚΑ κατά 1.7 δισ. ευρώ, όπως επίσης και των δαπανών που αφορούν τα εξοπλιστικά προγράμματα ύψους 0,9 δισ. Ευρώ, οι οποίες δεν επηρεάζουν το δημοσιονομικό αποτέλεσμα. Αυξητικά σε σχέση με τον στόχο, κινήθηκαν δαπάνες για τόκους (0,5 δισ. ευρώ).

Οι δαπάνες του ΠΔΕ παρουσιάζονται αυξημένες σε σχέση με τον στόχο της εισηγητικής του προϋπολογισμού 2024 κατά 900 εκατ. ευρώ, κατόπιν της ψήφισης του συμπληρωματικού προϋπολογισμού (άρθρο 60 του ν.5140/2024, Α' 154).

5.2 Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΓΚ Ιαν.-Σεπ. 2024 σε ταμειακή βάση και δημοσιονομικοί στόχοι 2024.

Σε επίπεδο ΓΚ κατά το Α' ενιάμηνο του τρέχοντος έτους καταγράφηκε ταμειακό πλεόνασμα 2,0 δισ. ευρώ (0,86% ΑΕΠ 2024) αυξημένο κατά 2,3 δισ. ευρώ σε σχέση με το Α' οκτάμηνο του 2023 (Πίνακας 12). Αντίστοιχα το Α' ενιάμηνο δημιουργήθηκε πρωτογενές πλεόνασμα 8,2 δισ. ευρώ, 3,54 % ΑΕΠ 2024, σε σχέση με πρωτογενές πλεόνασμα 5,3 δισ. ευρώ, 2,42 % ΑΕΠ 2023 το αντίστοιχο περσινό χρονικό διάστημα. Η βελτίωση αυτή οφείλεται στα αυξημένα, σε ταμειακή βάση, έσοδα του οκταμήνου, κατά 4,2 δισ. ευρώ, σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό χρονικό διάστημα.

Η μεγαλύτερη αύξηση των εσόδων σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023 παρατηρείται στην κατηγορία των φορολογικών εσόδων, κατά 2,5 δισ. ευρώ (5,8%), και στην αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών, κατά 1,9 δισ. ευρώ (10,2%) . Μειωμένα σε σχέση με πέρυσι παρουσιάζονται τα έσοδα από μεταβιβάσεις κατά 1,5 δισ. ευρώ (-21,58%).

Οι δαπάνες παρουσιάζονται αυξημένες κατά 1,6 δισ. ευρώ (2,3%). Οι μεγαλύτερες αυξήσεις δαπανών παρουσιάζονται στις αμοιβές προσωπικού 0,88 δισ. ευρώ, στις κοινωνικές παροχές 0,49 δισ. ευρώ, στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών 0,79 δισ. ευρώ και στους καταβληθέντες τόκους 0,54 δισ. ευρώ. Μείωση δαπανών παρουσιάζεται μόνο στις επιδοτήσεις (-1,06 δισ. ευρώ).

Σύμφωνα με τις αναγραφόμενες εκτιμήσεις του ΠΚΠ 2025 οι δαπάνες του ΚΠ για το έτος 2024 αναμένεται ότι θα αυξηθούν κατά 1,6 δισ. ευρώ, σε σχέση με τον αναγραφόμενο στόχο του προϋπολογισμού του 2024 (άρθρο 60 Ν.5140/2024 ΦΕΚ 154 Α).

Το ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά το Α' ενιάμηνο του 2024 (3,54 %) ξεπερνά κατά πολύ τον στόχο (2,5 %) όπως τέθηκε από το ΠΚΠ 2025 (Διάγραμμα 18). Τα έσοδα της ΓΚ κατά το Α' ενιάμηνο του 2024 εμφανίζονται αυξημένα σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό χρονικό διάστημα κατά 4,2 δισ. ευρώ. Η τελική διαμόρφωση του πρωτογενούς αποτελέσματος θα καθοριστεί τόσο από τη διακριτική (discretionary) δημοσιονομική πολιτική που θα ακολουθήσει η κυβέρνηση το επόμενο διάστημα, όσο και από την πορεία των φορολογικών εσόδων. Η επίτευξη του στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 2,5 % του ΑΕΠ, που έχει τεθεί από το ΠΚΠ 2025 αν και παρουσιάζει βαθμούς αβεβαιότητας μπορεί να γίνει εφικτή λόγω της ικανοποιητικής πορείας των φορολογικών εσόδων σε σχέση με τον στόχο (Πίνακας 13).

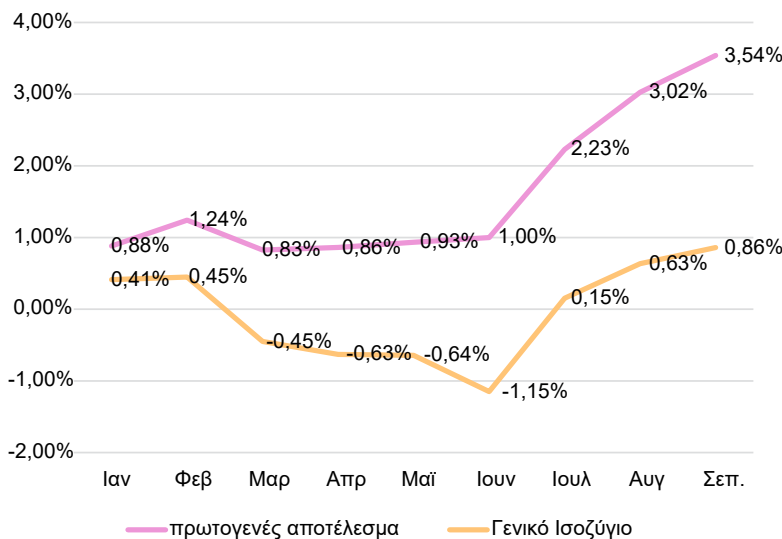
Πίνακας 12 : Εκτέλεση προϋπολογισμού σε επίπεδο ΓΚ (εκατ. ευρώ*) Ιαν.-Σεπ. 2024

	Ιαν.-Σεπ. 2023	Ιαν.-Σεπ. 2024	Διαφορά 2023-2024	% Μπ 2023- 2024
	(α)	(β)	(γ) = (β) - (α)	(δ) = (γ)/(α)
A. Έσοδα	73.483	77.669	4.186	5,70%
Φόροι	44.102	46.644	2.542	5,76%
Ασφαλιστικές εισφορές	18.811	20.738	1.927	10,24%
Μεταβιβάσεις	6.848	5.370	-1.478	-21,58%
Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	2.462	2.970	508	20,63%
Λοιπά έσοδα	1260	1947	687	54,52%
B. Δαπάνες	67.188	68.755	1.567	2,33%
Αμοιβές προσωπικού	14.397	15.275	878	6,10%
Κοινωνικές παροχές	33.089	33.583	494	1,49%
Μεταβιβάσεις	4.799	4.720	-79	-1,65%
Αγορά αγαθών και υπηρεσιών	6.218	7.005	787	12,66%
Επιδότησεις	3.012	1950	-1.062	-35,26%
Τόκοι καταβληθέντες	5.666	6.208	542	9,57%
Λοιπές Δαπάνες	7	14	7	100,00%
Γ. Καθαρή απόκτηση μη χρημ/ κών περιουσιακών στοιχείων	6.632	6.923	291	4,39%
Ισοζύγιο (πλεόνασμα)/ έλλειμμα (Α-Β-Γ-)	-337	1.991	2.328	
Ως ποσοστό του ΑΕΠ %	-0,15%	0,86%		
Πρωτογενές αποτέλεσμα	5.329	8.199	2.870	
Ως ποσοστό του ΑΕΠ %	2,42%	3,54%		
ΑΕΠ	220.303	231.904		

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων ΓΚ Σεπτέμβριος 2024, ΥΠΕΘΟ

*Στοιχεία σε ταμειακή βάση

Διάγραμμα 18: Ταμειακό γενικό και πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ Α' εννεαμήνου 2024 ως % του ΑΕΠ

Πηγή: ΥΠΕΘΟ

Πίνακας 13: Γενικό ισοζύγιο και πρωτογενές αποτέλεσμα για το έτος 2024

κατά ESA 2024	Εισηγητική έκθεση Π/Υ 2024	Stability Programme	Εισηγητική έκθεση Π/Υ 2025
Γενικό ισοζύγιο	-1,1%	-1,2%	-0,7%
Πρωτογενές αποτέλεσμα	+2,1%	+2,1%	+2,5

Πηγή: ΥΠΕΘΟ

6. Σύγκριση στοιχείων Εσόδων-Δαπανών ΓΚ της Ελλάδας με την ευρωζώνη (2017-2022)

- Υπάρχει τάση σύγκλισης στα έσοδα και τις δαπάνες μεταξύ Ελλάδας και ευρωζώνης.
- Οι άμεσοι φόροι, ως ποσοστό των συνολικών εσόδων στην Ελλάδα, σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης, είναι σταθερά και σαφώς μικρότερο
- Αντιστρόφως ανάλογα συμβαίνει με τους έμμεσους φόρους -κατά το χρονικό διάστημα 2017-2022.
- Οι δαπάνες για τον τομέα της «Εκπαίδευσης» στην Ελλάδα είναι σταθερά χαμηλότερες ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης, καθ' όλο το χρονικό διάστημα 2017- 2022

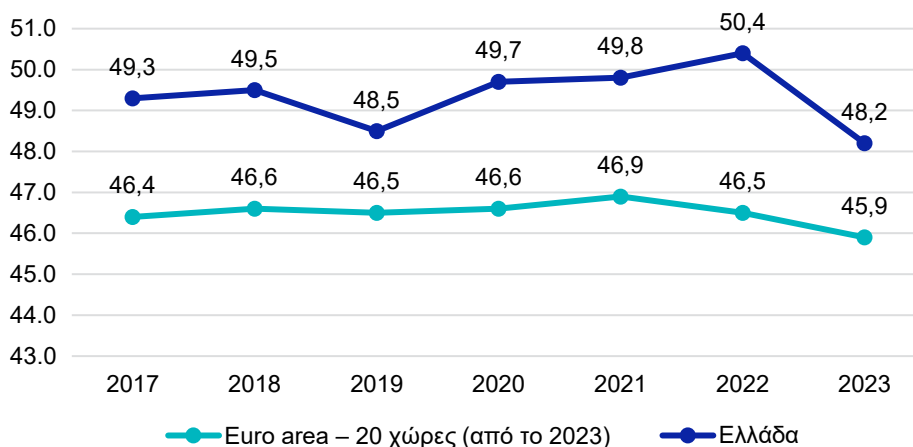
6.1 Έσοδα

Κατά το χρονικό διάστημα 2017-2023, οι διαφορές στα συνολικά έσοδα της ΓΚ, εκφρασμένα ως ποσοστό του ΑΕΠ μεταξύ Ελλάδας και ευρωζώνης, συγκριτικά κυμαίνονται από 2%-4% (Διάγραμμα 19). Οι διαφορές οφείλονται κυρίως σε πόρους που προέρχονται από την ΕΕ προς τη χώρα μας μέσω χρηματοδοτικών προγραμμάτων.

Τα είδη εσόδων που εξετάζουμε είναι:

- Άμεσοι φόροι είναι οι φόροι που επιβάλλονται σε μια κατάσταση που είναι διαρκής από τη φύση της και αφορά άμεσα ένα συγκεκριμένο (νομικό ή φυσικό) πρόσωπο μέσω μιας πράξης ειδοποίησης του, π.χ. ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και ο φόρος περιουσίας.
- Έμμεσοι φόροι είναι αυτοί που επιβάλλονται σε ένα υλικό ή νομικό γεγονός τυχαίου ή προσωρινού χαρακτήρα και σε ένα (νομικό ή φυσικό) πρόσωπο που συχνά μπορεί να είναι ενδιάμεσο και όχι άμεσα υπεύθυνο για το γεγονός (εξ ου και ο έμμεσος χαρακτήρας του φόρου), π.χ. ΦΠΑ, φόροι εισαγωγών, ειδικοί φόροι κατανάλωσης.¹¹
- Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης: είναι οι εισφορές οι οποίες καταβάλλονται σε υποχρεωτική βάση από εργοδότες, εργαζόμενους, αυτοαπασχολούμενους και μη.¹²

Διάγραμμα 19: Συνολικά έσοδα ΓΚ ως % του ΑΕΠ (2017-2023), Ελλάδα-ευρωζώνη

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 14: Σύνολο φόρων και Εισφορών Κοινωνικής Ασφάλισης της ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % του ΑΕΠ

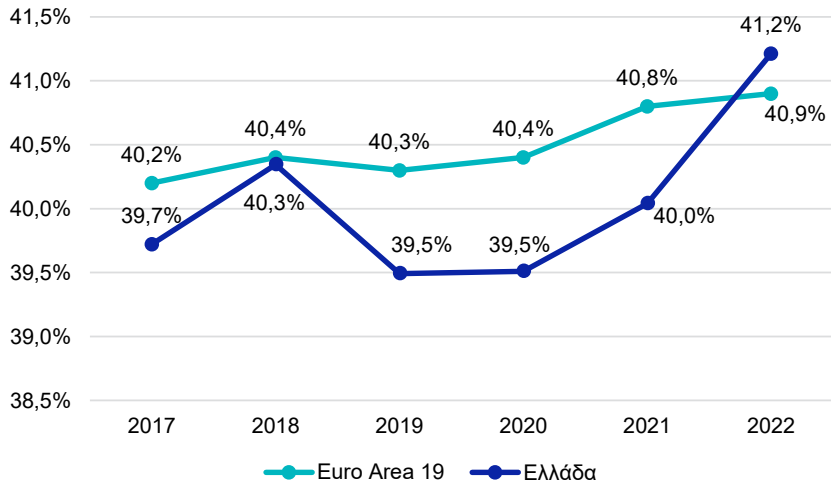
Σύνολο Φόρων και Εισφορών Κοινων. Ασφάλισης %ΑΕΠ	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Euro Area 19	40,2%	40,4%	40,3%	40,4%	40,8%	40,9%
Ελλάδα	39,7%	40,3%	39,5%	39,5%	40,0%	41,2%
Διαφορά	-0,5%	-0,1%	-0,8%	-0,9%	-0,8%	0,3%

Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

11. Ευρωπαϊκή επιτροπή (2024) Annual report on taxation 1st edition p. 38.

12. Annual report on taxation, table Greece 1, graph EI 1.

Διάγραμμα 20: Σύνολο φόρων και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % του ΑΕΠ

Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

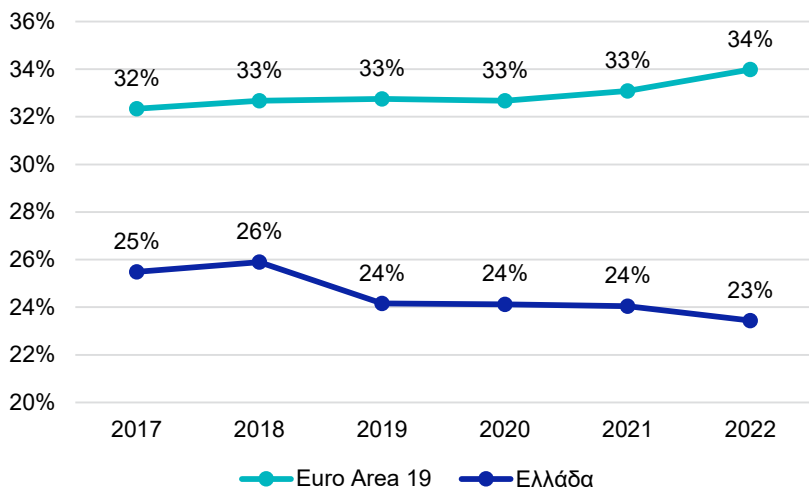
Οι διαφορές στο σύνολο των φόρων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ως προς το ΑΕΠ μεταξύ Ελλάδος και ευρωζώνης, κατά το χρονικό διάστημα 2017-2022 εκφρασμένες ως % του ΑΕΠ, είναι ελάχιστες (κάτω από τη μονάδα) (Πίνακας 14). Εκτός από το 2022 τα έσοδα της Ελλάδας ως προς το ΑΕΠ εκφρασμένα ως προς % είναι λιγότερα από αυτά της ευρωζώνης.

Πίνακας 15: Άμεσοι φόροι ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως προς τα συνολικά έσοδα

Άμεσοι Φόροι Γ.Κ. %	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Euro Area 19	32%	33%	33%	33%	33%	34%
Ελλάδα	25%	26%	24%	24%	24%	23%
Διαφορά	-7%	-7%	-9%	-9%	-9%	-11%

Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

Διάγραμμα 21: Άμεσοι φόροι ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % των συνολικών εσόδων

Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

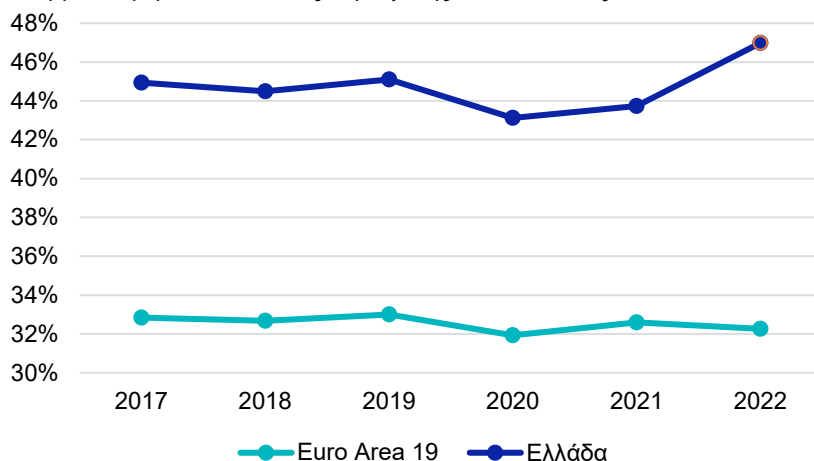
Το ποσοστό των άμεσων φόρων, ως προς τα συνολικά έσοδα στην Ελλάδα σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης των 19 είναι σταθερά και σαφώς μικρότερο κατά το διάστημα 2017-2022 (Πίνακας 15). Τα έτη 2017 και 2018 οι διαφορές Ελλάδας ευρωζώνης κυμαίνονται στο -7% και από το 2019 και μετά αυξάνονται στο -9%, ενώ το 2022 εκτοξεύονται στο -11% (Διάγραμμα 21). Το 2022 οι άμεσοι φόροι στην ευρωζώνη αυξάνονται σε σχέση με το 2021 κατά 1% ενώ στην Ελλάδα μειώνονται σε σχέση με το 2021 κατά 1% ακολουθώντας αντίστροφη πορεία από αυτή της ευρωζώνης.

Πίνακας 16: Έμμεσοι φόροι ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % των συνολικών εσόδων

Έμμεσοι φόροι Γ.Κ. %	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Euro Area 19	33%	33%	33%	32%	33%	32%
Ελλάδα	45%	45%	45%	43%	44%	47%
Διαφορά	12%	12%	12%	11%	11%	15%

Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

Διάγραμμα 22: Έμμεσοι φόροι ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % των συνολικών εσόδων

Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

Αντιστρόφως ανάλογη είναι η πορεία των έμμεσων φόρων στην Ελλάδα σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Κατά το χρονικό διάστημα 2017-2022 οι διαφορές κυμαίνονται περί το 11% με 15% (Πίνακας 16). Η υψηλότερη διαφορά (15%) σε σχέση με την ευρωζώνη συναντάται το 2022 όπου αντί να συγκλίνουμε με τον μέσο όρο των χωρών της ευρωζώνης αποκλίνουμε από αυτόν (Διάγραμμα 22).

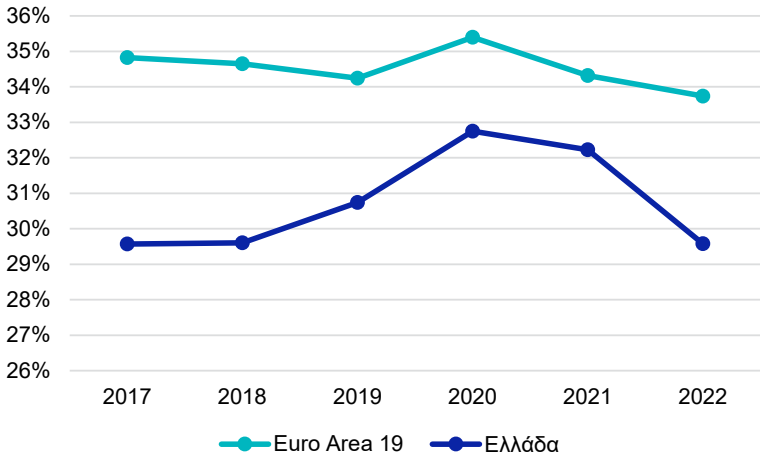
Πίνακας 17: Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % των συνολικών εσόδων

Κοινωνικές Εισφορές Γ.Κ. %	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Euro Area 19	35%	35%	34%	35%	34%	34%
Ελλάδα	30%	30%	31%	33%	32%	30%
Διαφορά	-5%	-5%	-4%	-3%	-2%	-4%

Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

Οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα κατά το χρονικό διάστημα 2017-2022 είναι μικρότερες από τον μέσο όρο της ευρωζώνης και οι διαφορές κυμαίνονται από -2% έως -5% (Πίνακας 18).

Διάγραμμα 23: Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε επίπεδο ΓΚ Ελλάδας-ευρωζώνης 2017-2022 ως % των συνολικών εσόδων

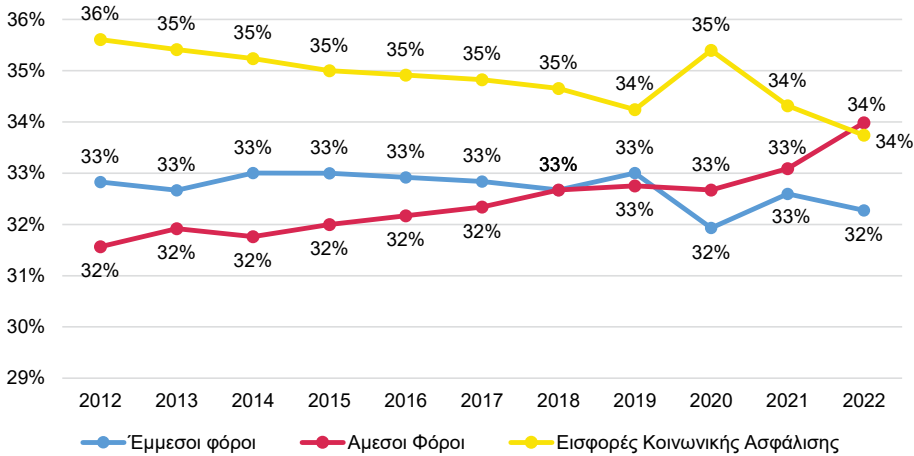
Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

Πίνακας 18: Κατανομή φόρων και εισφορών της ευρωζώνης εκφρασμένα ως %

Ε.Ε. (19) % συνολικων εσόδων	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Έμμεσοι φόροι	33%	33%	33%	32%	33%	32%
Άμεσοι Φόροι	32%	33%	33%	33%	33%	34%
Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης	35%	35%	34%	35%	34%	34%

Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

Διάγραμμα 24: Κατανομή φόρων και εισφορών της ευρωζώνης εκφρασμένο ως %

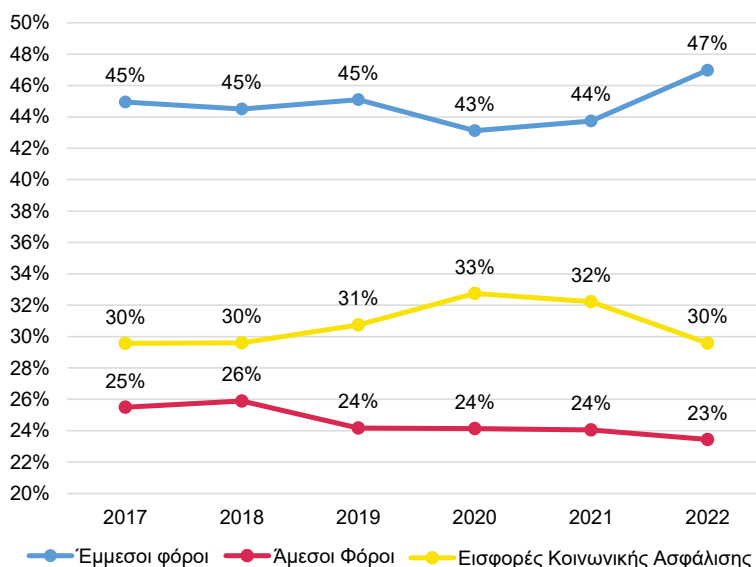
Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

Πίνακας 19: Κατανομή φόρων και εισφορών της Ελλάδας εκφρασμένες ως %

Ελλάδα % συνολικων εσόδων	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Έμμεσοι φόροι	45%	45%	45%	43%	44%	47%
Άμεσοι Φόροι	25%	26%	24%	24%	24%	23%
Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης	30%	30%	31%	33%	32%	30%

Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

Διάγραμμα 25: Κατανομή φόρων και εισφορών της Ελλάδας εκφρασμένων ως %

Πηγή: Στοιχεία από Ευρωπαϊκή επιτροπή επεξεργασμένα από ΕΔΣ

Από τους πίνακες 18 και 19 είναι έκδηλο ότι στην ευρωζώνη κατά το χρονικό διάστημα 2017-2022 η κατανομή έμμεσων, άμεσων φόρων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης είναι περίπου ισόποση με αποκλίσεις που κυμαίνονται μεταξύ 1% και 2%. Αντιθέτως, στην Ελλάδα οι διαφορές μεταξύ άμεσων και έμμεσων φόρων είναι ιδιαίτερα υψηλές και κυμαίνονται από 19% έως 24%, εις βάρος των άμεσων φόρων που θεωρούνται και κοινωνικά πιο δίκαιοι.

Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, η φοροδιαφυγή στην χώρα μας είναι υψηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ενδεικτικά αναφέρουμε την περίπτωση του ΦΠΑ όπου σύμφωνα με την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2023 η διαφορά μεταξύ της δυνητικής εισπραξης του ΦΠΑ στη χώρα μας σε σχέση με τον πραγματικά εισπραττόμενο, ως ποσοστό του δυνητικού ΦΠΑ (Vat Compliance Gap), συγκριτικά με τον μέσο όρο της ΕΕ, αν και βαίνει μειούμενο, βρίσκεται αρκετά υψηλά (Πίνακας 20 και Διάγραμμα 26).¹³ Η Ελλάδα κατατάσσεται στην τρίτη θέση της ΕΕ, μετά τη Ρουμανία και τη Μάλτα, για τα έτη 2020 και 2021 λόγω φοροδιαφυγής από ΦΠΑ. Η εισφοροδιαφυγή στο ΦΠΑ υποδηλώνει σαφέστατα φοροδιαφυγή και στους άμεσους φόρους.¹⁴

Πίνακας 20: Κενό απόδοσης ΦΠΑ (Vat Gap) ΕΕ-Ελλάδα ως % του δυνητικά εισπραττόμενου

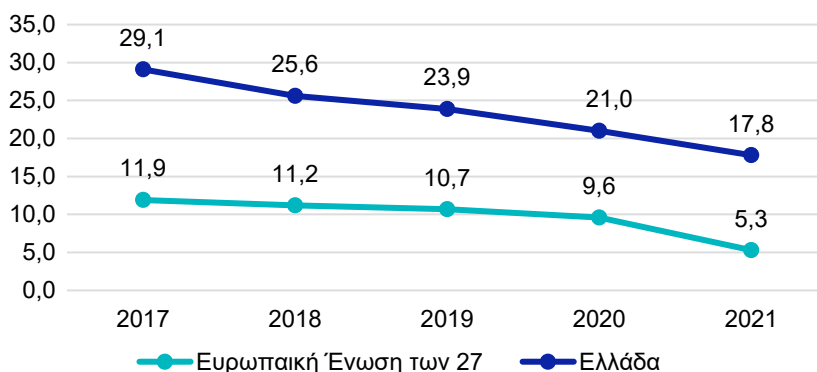
Κενό απόδοσης ΦΠΑ	2017	2018	2019	2020	2021
Ευρωπαϊκή ένωση των 27	11,9	11,2	10,7	9,6	5,3
Ελλάδα	29,1	25,6	23,9	21	17,8
Διαφορές	17,2	14,4	13,2	11,4	12,5

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

13. https://taxation-customs.ec.europa.eu/document/download/36dd3405-d651-4744-9066-3765eee9aea1_en?filename=GREECE%20Country%20specific%20VAT%20gap%20report%202023.pdf

14. <https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-11/vat%20gap%20in%20the%20eu-KP0223140ENN.pdf>

Διάγραμμα 26: Κενό απόδοσης ΦΠΑ (Vat Gap) ΕΕ-Ελλάδα ως % του δυνητικά εισπραττόμενου ΦΠΑ

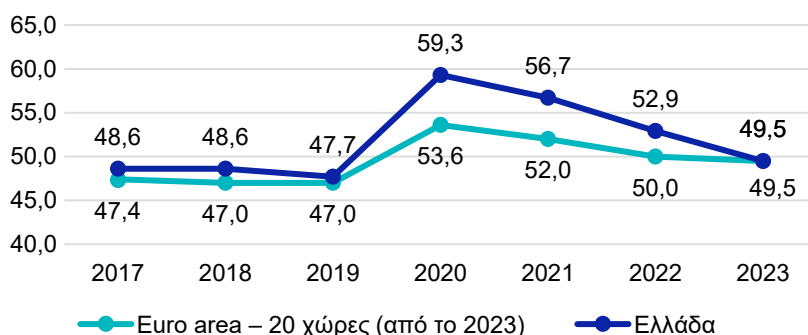

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

6.2 Δαπάνες

Κατά το χρονικό διάστημα 2017-2018, οι δαπάνες ΓΚ ως ποσοστό του ΑΕΠ μεταξύ Ελλάδας και ευρωζώνης συγκριτικά αποκλίνουν περί το 1,2% - 1,6% ενώ το 2019 η απόκλιση μειώνεται στο 0,7%. Τον Μάρτιο του 2020, με το ξέσπασμα της πανδημίας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγείται την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του δημοσιονομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας στο οικονομικό πεδίο.¹⁵ Οι δαπάνες της Ελλάδας, συγκριτικά με αυτές του μέσου όρου της ευρωζώνης, εκτοξεύονται στο 5,7% το 2020 ώστε να αποσοβηθούν οι συνέπειες της πανδημίας και των lockdowns στην οικονομία. Οι δαπάνες παραμένουν συγκριτικά ιδιαίτερα υψηλές και το 2021 και το 2022 για να συγκλίνουν το 2023 με τον μέσο όρο της ευρωζώνης (Διάγραμμα 27).

Διάγραμμα 27: Δαπάνες ΓΚ ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη

Πηγή: Eurostat

6.2.1 Κατηγορίες δημοσιονομικών δαπανών

Εδώ θα εξετάσουμε συγκριτικά τις δαπάνες Ελλάδας-ευρωζώνης ως ποσοστά του ΑΕΠ από την άποψη της λειτουργίας τους στο χρονικό διάστημα 2017- 2022. Υιοθετούμε την ταξινόμηση σε κατηγορίες δαπανών όπως αυτή αποτυπώνεται στην στατιστική βάση της Eurostat.¹⁶ Θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η συγκριτική ανάγνωση των κατηγοριών των δαπανών μεταξύ χωρών της ΕΕ ενέχει και διαφοροποιήσεις μεταξύ αυτών, όπως για παράδειγμα οι δαπάνες

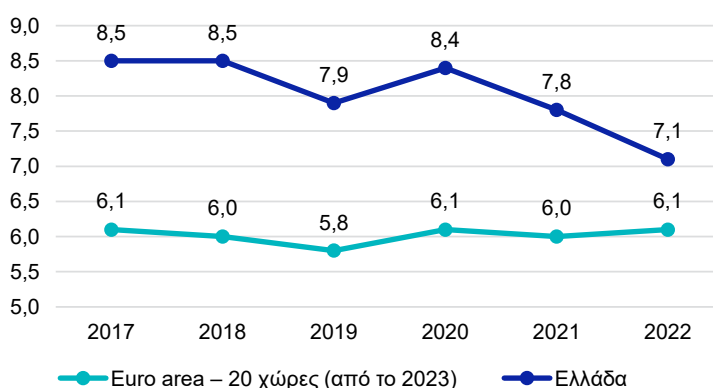
15. EC REPRESENTATIONS-Coronavirus: Commission proposes to activate fiscal framework's general escape clause to respond to pandemic

16. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_\(COFOG\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_(COFOG)).

για το ΤΑΑ για χρηματοδοτικά ευρωπαϊκά προγράμματα κλπ. Επιλέγουμε να μην εξετάσουμε κατηγορίες δαπανών που αφορούν περιβαλλοντικά ζητήματα, στέγασης και πολιτισμού που είναι ιδιαίτερα μικρές και δεν διαδραματίζουν ιδιαίτερο ρόλο στην ανάλυση μας.

- Η κατηγορία δαπανών «Γενικές δημόσιες υπηρεσίες» περιλαμβάνει δαπάνες που αφορούν στα Εκτελεστικά και νομοθετικά όργανα, στις γενικές δημόσιες υπηρεσίες, στις συναλλαγές δημόσιου χρέους, τόκοι δημοσίου χρέους, στις μεταφορές γενικού χαρακτήρα μεταξύ διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης κ.α.
- Η κατηγορία «Άμυνα-Στρατιωτική άμυνα» αφορά δαπάνες για πολιτική άμυνα, ξένη στρατιωτική βοήθεια, και άλλες που σχετίζονται με την άμυνα της χώρας.
- Η κατηγορία «Δημόσια τάξη και ασφάλεια» περιλαμβάνει δαπάνες για αστυνομικές υπηρεσίες, υπηρεσίες πυροπροστασίας, δικαστήρια, φυλακές κλπ.
- Η κατηγορία «Οικονομικές υποθέσεις» αφορά δαπάνες για γενικές οικονομικές, εμπορικές και εργασιακές υποθέσεις -γεωργία, δασοκομία, αλιεία και κυνήγι- καύσιμα και ενέργεια-, εξόρυξη, μεταποίηση και κατασκευές -μεταφορές- επικοινωνίες, άλλες βιομηχανίες, που σχετίζονται με οικονομικές υποθέσεις. Η κατηγορία αυτή των δαπανών παρουσιάζει σημαντική μεταβλητότητα με την πάροδο του χρόνου, καθώς τα καταγεγραμμένα ποσά μπορεί να επηρεάζονται από πράξεις και καταστάσεις έκτακτης φύσης.
- Η κατηγορία «Υγεία» αφορά δαπάνες για ιατρικά προϊόντα, συσκευές και εξοπλισμό, υπηρεσίες εξωτερικών ιατρείων, νοσοκομειακές υπηρεσίες, υπηρεσίες δημόσιας υγείας που σχετίζονται με την υγεία.
- Η κατηγορία «Εκπαίδευση» αφορά δαπάνες για νηπιακή, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, και γενικότερα επικουρικές υπηρεσίες για την εκπαίδευση.
- Η κατηγορία «Κοινωνική προστασία» αφορά δαπάνες για ασθένεια, αναπηρία, γήρας, οικογένεια και παιδιά, ανεργία, στέγαση, κοινωνική προστασία και κοινωνικό αποκλεισμό κ.α.

Διάγραμμα 28: Δαπάνες για τις «Γενικές δημόσιες υπηρεσίες» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη

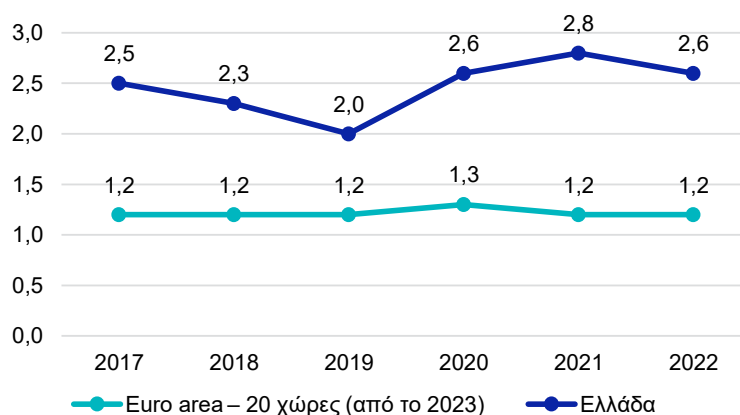

Πηγή: Στοιχεία από Eurostat

Στην Ελλάδα η κατηγορία δαπανών «Γενικές δημόσιες υπηρεσίες» ως ποσοστό του ΑΕΠ (Διάγραμμα 28) είναι υψηλότερες από αυτές του μέσου όρου των χωρών της ευρωζώνης. Η διαφορά αυτή συγκλίνει αισθητά το 2022. Η διαφορά στις δαπάνες «Γενικών δημόσιων υπηρεσιών» μεταξύ Ελλάδας και ευρωζώνης οφείλεται και στις υψηλές δαπάνες για πληρωμή τόκων δημοσίου χρέους και στις υψηλότερες, συγκριτικά με τον μέσο όρο της ευρωζώνης, κρατικές δαπάνες εν γένει.¹⁷

17. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_general_public_services

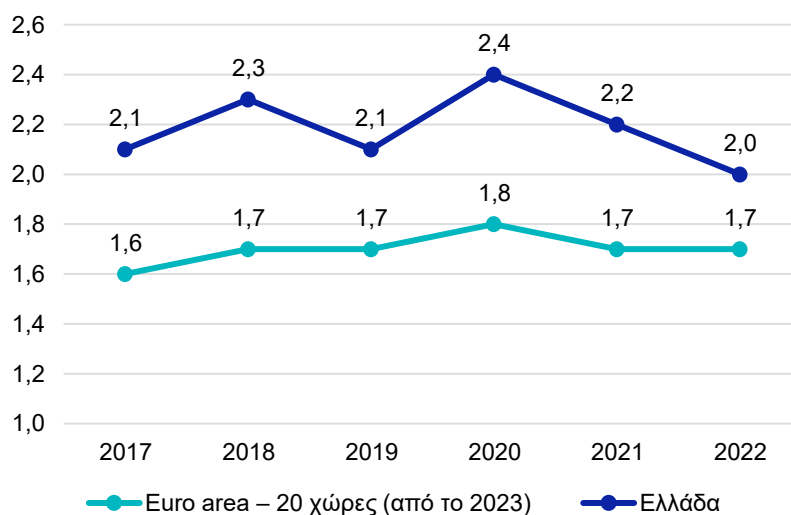
Διάγραμμα 29: Δαπάνες για την «Άμυνα» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη

Πηγή: Eurostat

Οι αμυντικές δαπάνες της Ελλάδας ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με την ευρωζώνη από το 2017 έως 2019 έβαιναν μειούμενες (Διάγραμμα 29). Από το 2020, οι ελληνικές δαπάνες για την άμυνα αυξάνονται συνεχώς, και κατά το χρονικό διάστημα 2020-2022 εμφανίζονται υπερδιπλασίες από αυτές της ευρωζώνης. Αντίθετα ο μέσος όρος των δαπανών ως προς το ΑΕΠ για την «Άμυνα» στην ευρωζώνη παραμένει σχεδόν σταθερός (1,2%-1,3%) κατά το χρονικό διάστημα 2017-2022. Οι διαφορές μεταξύ Ελλάδας και ευρωζώνης αντικατοπτρίζουν και την ανάγκη άμυνας της χώρας για την αντιμετώπιση των απειλών που υφίσταται.

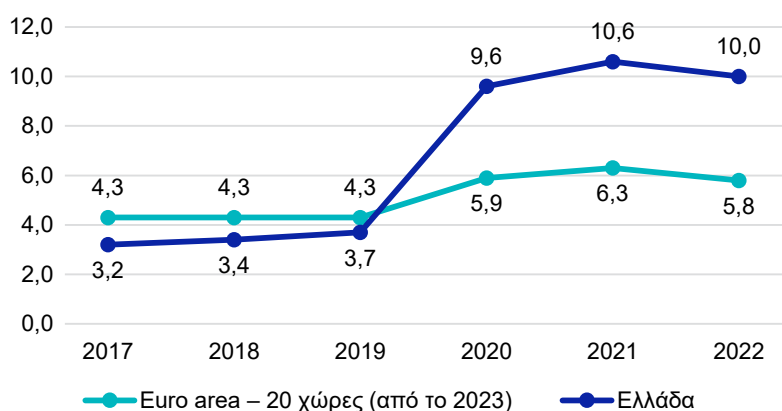
Διάγραμμα 30: Δαπάνες για τη «Δημόσια τάξη και ασφάλεια» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη

Πηγή: Eurostat

Οι δαπάνες της Ελλάδας για τη «Δημόσια τάξη και ασφάλεια» ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι υψηλότερες από αυτές του μέσου όρου της ευρωζώνης κατά το χρονικό διάστημα 2017-2022 (Διάγραμμα 30). Αυξάνονται απότομα το 2020 και 2021 και μειώνονται αισθητά το 2022.

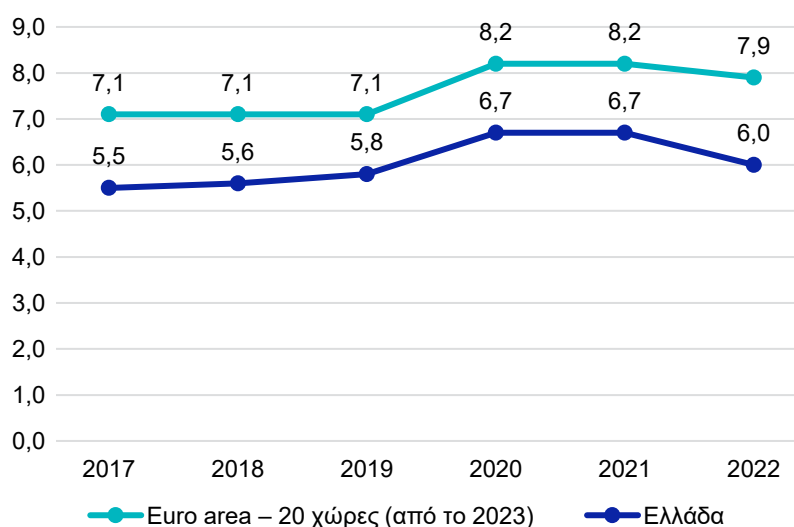
Διάγραμμα 31: Δαπάνες για τις «Οικονομικές υποθέσεις» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη

Πηγή: Eurostat

Οι δαπάνες για την κατηγορία «Οικονομικές υποθέσεις» ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά το χρονικό διάστημα 2017-2019 είναι χαμηλότερες από αυτές του μέσου όρου της ευρωζώνης (Διάγραμμα 31). Κατά την τριετία 2020-2022 οι δαπάνες για τις «Οικονομικές υποθέσεις» σχεδόν τριπλασιάζονται στη χώρα μας. Αντιθέτως, στην ευρωζώνη η αύξηση αυτού του τομέα των δαπανών ήταν πιο ομαλή. Για τα έτη 2020 και 2021, ο τομέας αυτός επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από την πανδημία, καθώς οι κυβερνήσεις εισήγαγαν μέτρα για τον μετριασμό των επιπτώσεων της, με διάφορα προγράμματα, επιδοτήσεις προς τους εργοδότες, κλπ. Το 2022, η κατανομή αυτή εξακολουθούσε να επηρεάζεται από τα κυβερνητικά μέτρα για τον μετριασμό των επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19, αν και σε μικρότερο βαθμό από ό,τι το 2020 και το 2021. Ωστόσο, τα κυβερνητικά μέτρα για τον μετριασμό των επιπτώσεων της αύξησης των τιμών της ενέργειας επηρέασαν έντονα το επίπεδο των δαπανών σε αυτό τον τομέα και το 2022. Εκτός από τη διαχρονική μεταβλητότητα, υπάρχουν επίσης σημαντικές διαφοροποιήσεις σε επίπεδο κρατών-μελών όσον αφορά τις δαπάνες της κατηγορίας «Οικονομικές υποθέσεις».¹⁸

Διάγραμμα 32: Δαπάνες για την «Υγεία» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη

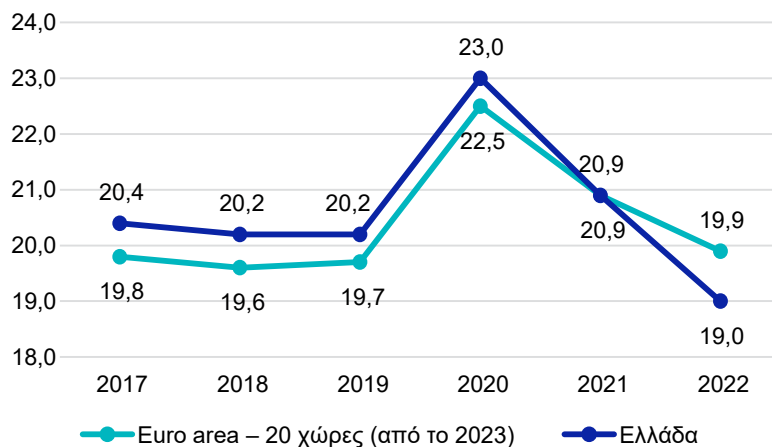
Πηγή: Στοιχεία από Eurostat

Η διαφορά των δαπανών για την «Υγεία» ως προς το ΑΕΠ μεταξύ Ελλάδας-ευρωζώνης παραμένει σχεδόν σταθερή, με μικρές αυξομειώσεις, καθ' όλο το χρονικό διάστημα 2017-2022 και

18. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_economic_affairs

παρά την πανδημική κρίση, με την Ελλάδα να μειονεκτεί σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης (Διάγραμμα 32). Η μεγαλύτερη διαφορά στις δαπάνες για την «Υγεία» σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης εμφανίζεται το 2022 (-1,9). Η σχέση των δαπανών για την «Υγεία» σε σχέση με την ευρωζώνη είναι αντιστρόφως ανάλογη με την πορεία των δαπανών για τις «Οικονομικές Υποθέσεις», τις «Αμυντικές δαπάνες» και τις δαπάνες για «Δημόσια τάξη και ασφάλεια», που την ίδια περίοδο στην Ελλάδα εκτινάσσονται σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

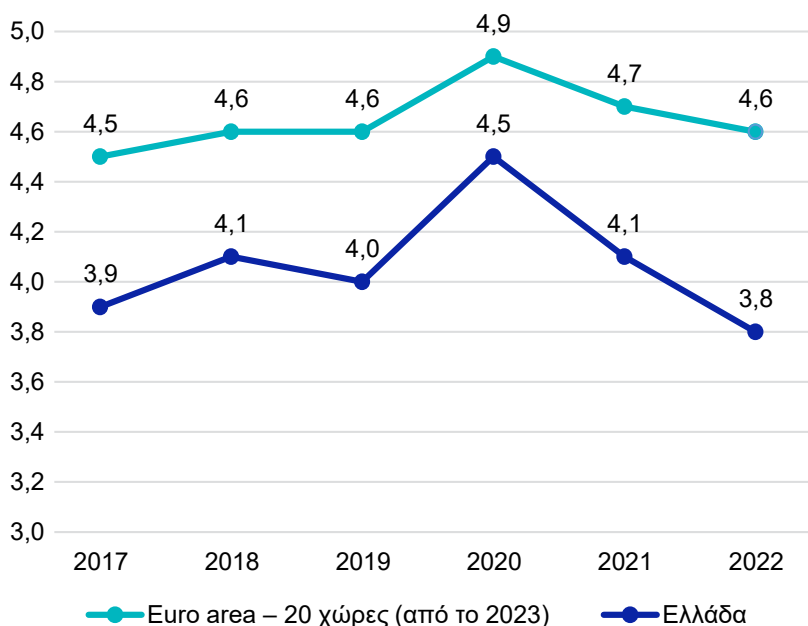
Διάγραμμα 33: Δαπάνες για την «Κοινωνική προστασία» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη

Πηγή: Στοιχεία από Eurostat

Οι δαπάνες για την «Κοινωνική προστασία» ως ποσοστό του ΑΕΠ (περιλαμβάνουν συντάξεις, επιδόματα ανεργίας, στήριξη της οικογένειας, επιδοτήσεις κατά του κοινωνικού αποκλεισμού κλπ) στη χώρα μας κατά το διάστημα 2017-2020 ήταν αυξημένες σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης (Διάγραμμα 33). Ωστόσο, το 2021 μηδενίζεται η διαφορά και το 2022 η Ελλάδα εμφανίζεται να δαπανά λιγότερα από τον μέσο όρο της ευρωζώνης και λόγω μείωσης της ανεργίας.

Διάγραμμα 34: Δαπάνες για την «Παιδεία» ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα-ευρωζώνη

Πηγή: Στοιχεία από Eurostat

Οι δαπάνες για την «Παιδεία» στην Ελλάδα είναι σταθερά χαμηλότερες ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης καθ' όλο το χρονικό διάστημα 2017-2022 (Διάγραμμα 34). Το ανησυχητικό είναι ότι κατά τα έτη 2021 και 2022 η απόκλιση των δαπανών της χώρας μας για την «Παιδεία» από τον μέσο όρο της ευρωζώνης αυξάνεται. Αυτό είναι αρνητικό τη στιγμή που η εκπαίδευση αναγνωρίζεται ως μοχλός ανάπτυξης, ειδικά την εποχή της τεχνολογίας και της τεχνητής νοημοσύνης.

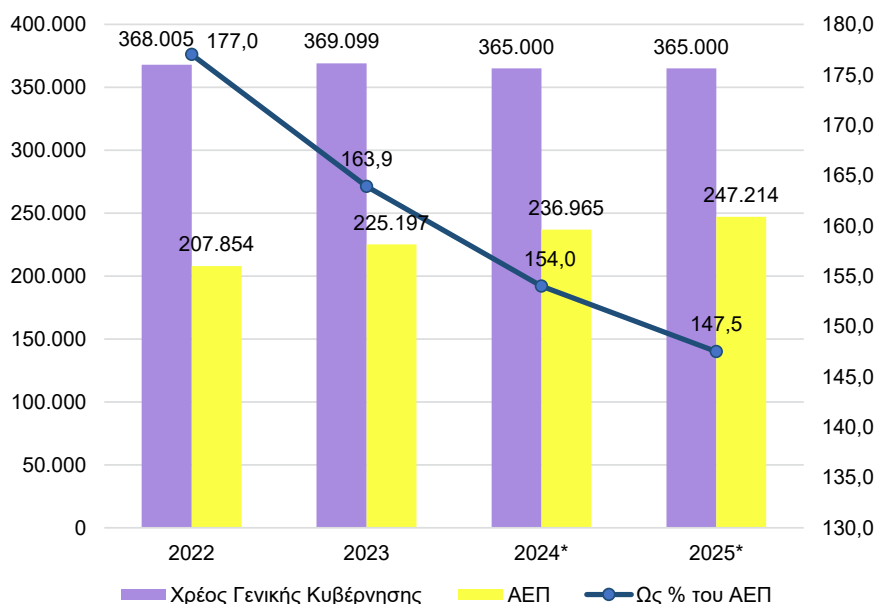
7. Δημόσιο χρέος

- Περαιτέρω μείωση κατά 9,9 ποσοστιαίες μονάδες κατέγραψε το 2024 ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ, ο οποίος αναμένεται να διαμορφωθεί στο 154% χάρι στην ισχυρή ανάπτυξη, στο πρωτογενές δημοσιονομικό πλεόνασμα, αλλά και στο πληθωρισμό.
- Η συμβολή του πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος αναμένεται να συνεχιστεί και το 2025.
- Το 2025, προβλέπεται να συνεχιστεί η αποκλιμάκωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ κατά 6,5 ποσ. μονάδες με διαμόρφωση σχεδόν ισοσκελισμένου ισοζυγίου της ΓΚ.
- Μετά από περισσότερο από μια δεκαετία, η πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας έχει επιστρέψει σε επενδυτική βαθμίδα (τέλος του 2023) από μεγάλους οίκους αξιολόγησης (DBRS Morningstar, Standard & Poor's, Fitch, R & I, Scope).
- Λόγω της βελτίωσης του αξιόχρεου της ελληνικής οικονομίας, αλλά και των θετικών προοπτικών της, παρατηρείται σημαντικά αυξημένη συμμετοχή των επενδυτών στις νέες εκδόσεις ομολόγων του ελληνικού δημοσίου, με αποτέλεσμα τη συμπίεση του κόστους δανεισμού.
- Απαραίτητη προϋπόθεση η συνέχιση της δυναμικής της ανάπτυξης και η δημοσιονομική πειθαρχία.
- Δημοσιονομική επαγρύπνηση και πειθαρχία απαιτείται, όχι μόνο λόγω των νέων πιο απαιτητικών κανόνων του ΣΣΑ, αλλά και λόγω της υποχρέωσης της χώρας μας στις επόμενες δεκαετίες να αποπληρώσει τα δάνεια που έλαβε από φορείς της ΕΕ στη διάρκεια της κρίσης χρέους της προηγούμενης δεκαετίας, κάτι που φυσιολογικά θα απαιτήσει συστηματικά πρωτογενή δημοσιονομικά πλεονάσματα.
- Η αυξανόμενη γεωπολιτική και οικονομική αστάθεια παγκόσμια, πιθανώς να δημιουργήσει νέες δημοσιονομικές ανάγκες και αυτό απαιτεί προνοητική πολιτική και αποθέματα δημοσιονομικής ευχέρειας.

7.1 Η εξέλιξη του χρέους

Το χρέος της ΓΚ ως ποσοστό του ΑΕΠ για το 2024 αναμένεται να διαμορφωθεί στο 154%, παρουσιάζοντας μείωση 9,9 ποσ. μονάδες σε σχέση με το 2023, σύμφωνα με το ΚΠ 2025 (Διάγραμμα 35). Η μείωση αναμένεται να συνεχιστεί και για το 2025 κατά 6,5 ποσ. μονάδες, με το χρέος να εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 147,5% του ΑΕΠ και το δημοσιονομικό έλλειμμα να παραμένει, όχι μόνο κάτω από το όριο του 3% του ΑΕΠ με ασφαλές περιθώριο, αλλά να τείνει να ισοσκελιστεί. Η εξέλιξη αυτή είναι σημαντική, για μια οικονομία η οποία επί δεκαετίες χαρακτηρίστηκε από διαρκή ελλείμματα. Σύμφωνα με το ΜΔΣ 2025-2028, η τάση αυτή αποκλιμάκωσης προβλέπεται να συνεχιστεί με τον λόγο χρέους προς ΑΕΠ το 2028 να διαμορφώνεται σε 133,4%, με τη μέση ετήσια μείωση κατά την τετραετία 2025-2028 να υπολογίζεται σε 5,1 ποσοστιαίες μονάδες.

Διάγραμμα 35: Εξέλιξη χρέους ΓΚ, Ελλάδα, 2022-2025 (% ΑΕΠ)

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού 2025, ΥΠΕΘΟ, Νοέμβριος 2024

*εκτιμήσεις/προβλέψεις

Κύριοι παράγοντες που συμβάλουν σε αυτή την ταχεία αποκλιμάκωση είναι η διατήρηση ισχυρής πραγματικής ανάπτυξης, η σημαντική αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος και ο πληθωρισμός. Η συμβολή τους στη μείωση του δημοσίου χρέους στο 2024, εκτιμάται ότι θα είναι αντίστοιχα 3,3, 2,9 και 5,5 ως ποσοστά του δημοσίου χρέους ως προς το ΑΕΠ.¹⁹

Όσον αφορά το πρωτογενές πλεόνασμα του 2024, αυτό επιτεύχθηκε κυρίως μέσω της υπεραπόδοσης των φορολογικών εσόδων έναντι των στόχων και παρά τα στοχευμένα δημοσιονομικά μέτρα στήριξης που υιοθετήθηκαν το 2024 επιπλέον του προϋπολογισμού όπως και την αυξημένη δαπάνη για δημόσιες επενδύσεις χρηματοδοτούμενες από εθνικούς πόρους με συνολικό εκτιμώμενο δημοσιονομικό κόστος 0,2% του ΑΕΠ. Τα επόμενα χρόνια αναμένεται μια ελαφρά εξασθένηση της σημασίας της επίδρασης της σχέσης έμμεσου επιτοκίου δανεισμού και ονομαστικού ρυθμού ανάπτυξης στο λόγο χρέους προς ΑΕΠ, και άρα αύξηση της βαρύτητας διαμόρφωσης σημαντικών πρωτογενών πλεονασμάτων. Επίσης, παρά τη σημαντική αποκλιμάκωση του χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ, απαιτείται διαρκής επαγρύπνηση λόγω του υψηλού επιπέδου του σε απόλυτους όρους, και λόγω του ότι υπερβαίνει κατά πολύ τον στόχο του κανόνα του ΣΣΑ της ΕΕ, ο οποίος είναι της τάξης του 60% του ΑΕΠ.

19. Βλ. Πίνακα 4.5 στο European Commission Staff Working Document on Fiscal Statistical Tables, SWD(2024) 950 final, 26.11.2024.

Οι χρηματοδοτικές ανάγκες του ελληνικού δημοσίου κατά τη διάρκεια του 2024 καλύφθηκαν κατά κύριο λόγο από κοινοπρακτικές εκδόσεις ομολόγων δεκαετούς και τριακονταετούς διάρκειας σταθερού επιτοκίου, συνολικής ονομαστικής αξίας 7 δισ. ευρώ. Επιπλέον, καλύφθηκαν από επανεκδόσεις μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων ομολόγων μέσω δημοπρασίας συνολικής ονομαστικής αξίας 2,3 δισ. ευρώ, καθώς και από αναχρηματοδότηση βραχυπρόθεσμου χρέους. Η περαιτέρω συμμετοχή του ελληνικού δημοσίου στις αγορές τα επόμενα έτη αναμένεται να αντικαταστήσει σταδιακά τα δάνεια με ομόλογα. Παράλληλα, για την κάλυψη των αναγκών χρηματοδότησης του δανειακού προγράμματος του ΤΑΑ, έγινε εκταμίευση δόσης ύψους 2,3 δισ. ευρώ στο πλαίσιο της δανειακής σύμβασης με την ΕΕ για τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Σταθερότητας.

Ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός του ελληνικού δημοσίου το 2024 πραγματοποιήθηκε μέσω εκδόσεων έντοκων γραμματίων συνολικής ονομαστικής αξίας περίπου 5 δισ. ευρώ, καθώς και μέσω πράξεων διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή συμφωνιών επαναγοράς (repo agreements), τις οποίες συνάπτει ο ΟΔΔΗΧ για την αξιοποίηση των διαθεσίμων, κυρίως των φορέων της ΓΚ. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση του βραχυχρόνιου δανεισμού με πράξεις διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή συμφωνιών επαναγοράς, με συνέπεια την αύξηση του ενδοκυβερνητικού χρέους το οποίο και απεικονίζεται στα υψηλά επίπεδα χρέους της Κεντρικής Διοίκησης. Το 2023 οι συνολικές πωλήσεις τίτλων με συμφωνίες επαναγοράς υπολογίστηκαν σε 54,5 δισ. ευρώ περίπου, ενώ το ύψος αυτών το 2024 υπολογίζεται σε 50 δισ. ευρώ περίπου. Το εν λόγω τμήμα του δημοσίου χρέους, στην πλειονότητά του, δεν προσμετράται στον υπολογισμό του επίσημου δείκτη δημοσίου χρέους, καθόσον οι πράξεις συμφωνιών επαναγοράς συνάπτονται κυρίως με φορείς της ΓΚ προκειμένου να αξιοποιηθούν τα ταμειακά τους διαθέσιμα. Με την πρακτική αυτή, αφενός συγκρατείται η αύξηση του χρέους της ΓΚ (εξωτερικού χρέους) και αφετέρου, το κόστος εξυπηρέτησης του νέου αυτού δανεισμού, δεν επιβαρύνει το ετήσιο δημοσιονομικό αποτέλεσμα σε επίπεδο ΓΚ (είναι δημοσιονομικά ουδέτερο).

Όσον αφορά την πιθανή επίπτωση του αναβαλλόμενου φόρου (Deferred Tax Credits, DTCs) των ελληνικών τραπεζών απαιτείται παρακολούθηση προκειμένου να εξαιρεθούν αβεβαιότητες για επιβάρυνση του δημόσιου χρέους μελλοντικά. Αξίζει να αναφερθεί ότι το ζήτημα του αναβαλλόμενου φόρου για τις ελληνικές τράπεζες παραμένει καθοριστικής σημασίας το 2024, με δεδομένη τις συνεχιζόμενες προσπάθειες του ελληνικού τραπεζικού συστήματος μείωσης της εξάρτησής του από εποπτικά κεφάλαια. Έως τα μέσα του έτους, οι αναβαλλόμενοι φόροι αποτελούσαν περίπου το 41% των συνολικών εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, σημειώνοντας πτώση από το 44% στα τέλη του 2023. Παράλληλα οι ελληνικές τράπεζες παρουσίασαν αύξηση της κερδοφορίας τους και προχώρησαν σε εκδόσεις νέων ομολόγων για την ενίσχυση της ποιότητας των κεφαλαίων τους, αν και απαιτείται εγρήγορση για περεταίρω βελτίωση.

7.2 Η αποπληρωμή των δανείων του Μηχανισμού Στήριξης

Η εφαρμογή των τριών προγραμμάτων μακροοικονομικής προσαρμογής (2010-2018) συνοδεύτηκε από τη λήψη δανειακών κεφαλαίων συνολικού ύψους 288,7 δισ. ευρώ που αντλήθηκαν από διμερή δάνεια με χώρες της ΕΕ (Greek Loan Facility, GLF), από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (European Financial Stability Facility, EFSF), από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (European Stability Mechanism, ESM), αλλά και από το ΔΝΤ με σχετικά ευνοϊκούς όρους (χαμηλά επιτόκια, μακρά περίοδο αποπληρωμής).²⁰ Η αποπληρωμή αυτού του χρέους θα απαιτήσει δημοσιονομικά πλεονάσματα τις επόμενες δεκαετίες.

Αναλυτικά, τα δανειακά κεφάλαια που προήλθαν από το ΔΝΤ (32,1 δισ. ευρώ) έχουν πλήρως

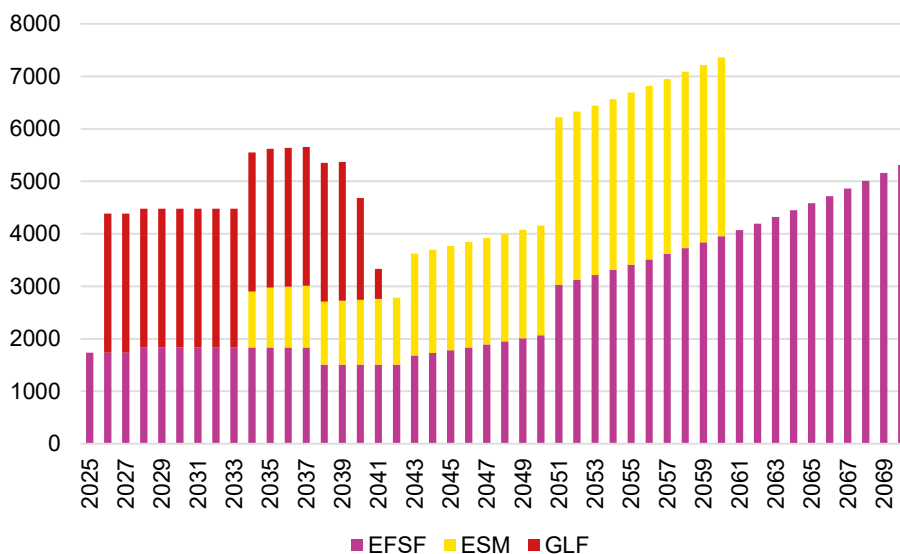
20. Πηγή ESM.

αποπληρωθεί (Απρίλιος 2022), επομένως το ανεξόφλητο υπόλοιπο αφορά αποκλειστικά δανειακά κεφάλαια των κρατών-μελών της ευρωζώνης που αντλήθηκαν από τον Μηχανισμό Στήριξης (GLF, EFSF, ESM) και το ύψους του ανέρχεται σε 226,8 δισ. ευρώ με την αποπληρωμή τους να εκτείνεται έως το 2070.

Συγκεκριμένα, από τα διμερή δάνεια που προήλθαν από χώρες της ΕΕ κατά τη διάρκεια του πρώτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής ύψους 52,9 δισ. ευρώ, το ανεξόφλητο μέρος ανέρχεται σήμερα σε 39,54 δισ. ευρώ. Η αποπληρωμή των εν λόγω κεφαλαίων έχει ήδη ξεκινήσει και η πλήρης εξόφλησή τους θα πραγματοποιηθεί το 2040 (Διάγραμμα 36).²¹ Η πρόωρη αποπληρωμή των δανείων αυτών, τα οποία έχουν κυμαινόμενο επιτόκιο, αναμένεται να συνεχιστεί τον Δεκέμβριο 2024 με την αποπληρωμή δανείων που λήγουν τα έτη 2026, 2027 και 2028, συνολικού ύψους 7.935 εκατ. ευρώ.

Από τα δανειακά κεφάλαια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ύψους 141,8 δισ. ευρώ, το ανεξόφλητο υπόλοιπο ανέρχεται σε περίπου 127 δισ. ευρώ. Με βάση το υφιστάμενο χρονοδιάγραμμα, η καταβολή των ετήσιων δόσεων θα ξεκινήσει από το 2025 και θα επεκταθεί έως το 2070. Τέλος, η χρηματοδοτική βοήθεια ύψους 61,9 δισ. ευρώ που αντλήθηκε από τον ESM κατά τη διάρκεια του τρίτου προγράμματος, αναμένεται να αποπληρωθεί από το 2034 έως το 2060.

Διάγραμμα 36: Χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής δανείων Μηχανισμού Στήριξης

Πηγή: ΟΔΔΗΧ

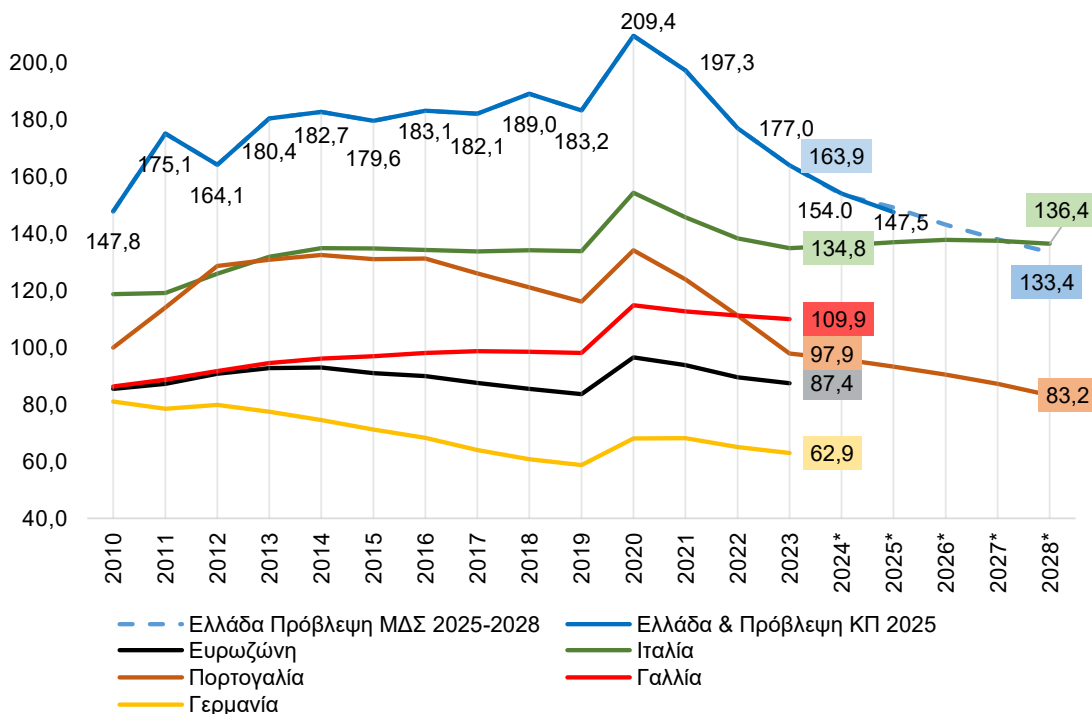
7.3 Σύγκριση Ελλάδας-ευρωζώνης

Το 2023, κράτη-μέλη της ευρωζώνης με υψηλό δημόσιο χρέος, όπως η Ιταλία και η Πορτογαλία, κατέγραψαν επίσης αποκλιμάκωση του λόγου χρέος προς ΑΕΠ, μικρότερης ωστόσο έντασης από αυτή της Ελλάδας (Διάγραμμα 37). Συγκεκριμένα, στην Ιταλία το 2023 το δημόσιο χρέος διαμορφώθηκε στο 134,8% του ΑΕΠ, καταγράφοντας μείωση 3,5 ποσοστιαίων μονάδων σε σχέση με το 2022. Σύμφωνα με το πρόσφατο ιταλικό Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο που κατατέθηκε στην ΕΕ τον Οκτώβριο 2024, το ιταλικό δημόσιο χρέος θα παραμείνει σε υψηλά επίπεδα, χωρίς να προβλέπεται αποκλιμάκωση του λόγου μεσοπρόθεσμα. Το 2028 αναμένεται να διαμορφωθεί στο 136,4% του ΑΕΠ, το οποίο σύμφωνα με τις προβλέ-

21. Η Ελλάδα αποπλήρωσε πρόωρα δάνεια του GLF το 2022 2,645 δισ. ευρώ και το 2023 5,29 δισ. ευρώ.

φεις, θα είναι να το υψηλότερο στην υρωζώνη. Αντίθετα η Πορτογαλία, χώρα μέχρι το 2022 με το τρίτο κατά σειρά υψηλό επίπεδο χρέους στην ευρωζώνη, μετά το ιστορικό υψηλό επίπεδο του 2020 (154,3%), κατέγραψε πορεία αποκλιμάκωσης παρόμοια με αυτή της Ελλάδας. Συγκεκριμένα, το 2023 ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ μειώθηκε στο 97,9%, με αποτέλεσμα να είναι πλέον μικρότερο και από αυτό της Γαλλίας (109,9%). Η αποκλιμάκωσή του πορτογαλικού χρέους προβλέπεται ότι θα συνεχιστεί καθ' όλη την περίοδο του ΜΔΣ 2025-2028 της χώρας και να διαμορφωθεί σε 83,2% του ΑΕΠ το 2028, διαχέοντας ένα μήνυμα αξιοπιστίας της οικονομίας στις διεθνείς αγορές.

Διάγραμμα 37: Σύγκριση εξέλιξης χρέους ΓΚ, Ελλάδα, ευρωζώνη, Ιταλία, Πορτογαλία, Γερμανία, Γαλλία, 2010-2028 (% ΑΕΠ)

Πηγή: Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο 2025-2028, ΥΠΕΘΟ, Οκτώβριος 2024, Εισηγητική Κρατικού Προϋπολογισμού 2025, ΥΠΕΘΟ, Νοέμβριος 2024, Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο Ιταλίας, Οκτώβριος 2024, Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο Πορτογαλίας, Οκτώβριος 2024, Eurostat, επεξεργασία ΕΔΣ

*εκτιμήσεις/προβλέψεις

Αποκλιμάκωση παρατηρείται και στις αποδόσεις των ελληνικών δεκαετών ομολόγων το τρέχον έτος. Συγκεκριμένα, το ελληνικό δεκαετές ομόλογο τέθηκε υπό διαπραγμάτευση στην δευτερογενή αγορά με το επιτόκιο να προσεγγίζει κατά μέσο όρο τον Νοέμβριο του 2024 το 3,17%, χαμηλότερο σε σχέση με τον Νοέμβριο του 2023 (3,95%). Παρόμοια πορεία καταγράφεται και στις αντίστοιχες αποδόσεις ομολόγων άλλων χωρών της ΕΕ (Γερμανία 2,27% Νοέμβριος 2024 σε σχέση με 2,63% Νοέμβριος 2023, Ιταλία 3,52% σε σχέση με 4,49% αντίστοιχα, και Γαλλία 3,05% σε σχέση με 3,23% αντίστοιχα).

7.4 Δημοσιονομικές προκλήσεις

Όσον αφορά την ποσοτική νομισματική πολιτική, η ΕΚΤ ανακοίνωσε ότι σταματάει πλέον να επανεπενδύει, κατά τη λήξη τους, τα ποσά κεφαλαίου από την εξόφληση των τίτλων που αποκτήθηκαν στο πλαίσιο του έκτακτου προγράμματος αγοράς κρατικών χρεογράφων (Pandemic

Emergency Purchase Programme, PEPP). Η συνολική συμμετοχή των ελληνικών ομολόγων στο έκτακτο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ εξακολουθεί να παραμένει υψηλή και εκτιμάται σε 34 δισ. ευρώ περίπου, γεγονός που καθιστά αναγκαία την κατά το δυνατόν συχνότερη έκδοση νέων τίτλων από το ελληνικό δημόσιο, προκειμένου να διασφαλίζεται η επάρκειά τους για διαπραγμάτευση στη δευτερογενή αγορά.

Σύμφωνα με την ανάλυση βιωσιμότητας του χρέους, η ελληνική οικονομία θεωρείται ότι αντιμετωπίζει χαμηλούς κινδύνους βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, ενώ οι μεσοπρόθεσμοι κίνδυνοι φαίνεται να είναι υψηλοί λόγω του ακόμη υψηλού λόγου χρέους προς το ΑΕΠ.²² Οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες του δημόσιου τομέα είναι χαμηλές για την περίοδο 2025-2026, χάρη στα προβλεπόμενα σημαντικά πρωτογενή πλεονάσματα και τη μέτρια απόσβεση του χρέους, η οποία οφείλεται επίσης στις μερικές αποπληρωμές των ευρωπαϊκών δανείων του μηχανισμού GLF και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας που ξεκίνησε το 2023. Η αποπληρωμή των δανείων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας θα ξεκινήσει μόλις το 2034.

Η χώρα συνεχίζει να έχει πρόσβαση στις αγορές με τακτικές επιτυχημένες δημοπρασίες ομολόγων. Η ικανότητα εξυπηρέτησης του χρέους υποστηρίζεται από τις μέτριες χρηματοδοτικές ανάγκες, το μεγάλο ταμειακό απόθεμα ασφαλείας και τη χαμηλή ευαισθησία του ανεξόφλητου χρέους, αλλά η αυξημένη γεωπολιτική αβεβαιότητα απαιτεί επαγρύπνηση κατά την περίοδο 2025-2026.

Δημοσιονομική επαγρύπνηση και πειθαρχία απαιτείται, όχι μόνο λόγω των νέων πιο απαιτητικών κανόνων του ΣΣΑ, αλλά και λόγω της υποχρέωσης της χώρας μας στις επόμενες δεκαετίες να αποπληρώσει τα δάνεια που έλαβε από φορείς της ΕΕ στη διάρκεια της κρίσης χρέους της προηγούμενης δεκαετίας, κάτι που φυσιολογικά θα απαιτήσει συστηματικά πρωτογενή δημοσιονομικά πλεονάσματα. Επιπλέον, η αυξανόμενη γεωπολιτική και οικονομική αστάθεια παγκόσμια, πιθανώς να δημιουργήσει νέες δημοσιονομικές ανάγκες και αυτό απαιτεί προνοητική πολιτική και αποθέματα δημοσιονομικής ευχέρειας.

22. Post Programme Surveillance Report for Greece Nov. 2025

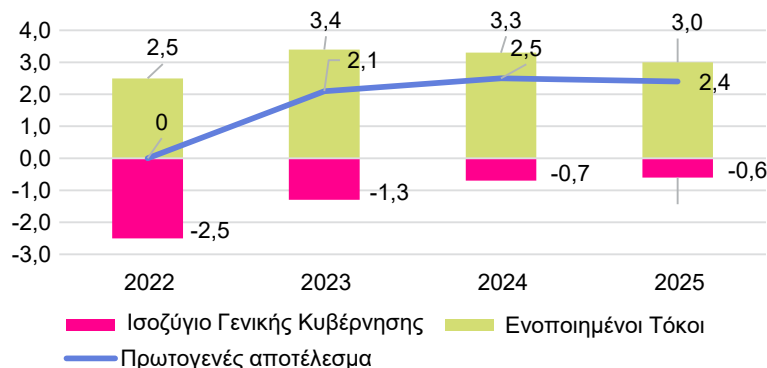
8. Δημοσιονομικοί κανόνες και συμμόρφωση

- Για το 2024, σύμφωνα με τον ΚΠ 2025, το έλλειμμα στο ισοζύγιο της ΓΚ εκτιμάται να διαμορφωθεί σε 0,7% του ΑΕΠ και το πρωτογενές πλεόνασμα σε 2,5% του ΑΕΠ. Οι εκτιμήσεις αυτές είναι σαφώς βελτιωμένες σε σχέση με τις προβλέψεις για το τρέχον έτος που περιλαμβάνονταν στον ΚΠ 2024 (0,4 ποσ. μονάδες τόσο σε όρους ισοζυγίου της ΓΚ όσο και σε όρους πρωτογενούς αποτελέσματος).
- Σημαντική είναι επίσης, η βελτίωση των δημοσιονομικών εκτιμήσεων για το 2024 και σε σχέση με πέρυσι (κατά 0,6 και 0,4 ποσ. μονάδες σε όρους ισοζυγίου της ΓΚ και πρωτογενούς αποτελέσματος, αντίστοιχα) τόσο λόγω αυξημένων φορολογικών εσόδων όσο και συγκρατημένων δημοσίων δαπανών.
- Για το 2025 προβλέπεται περαιτέρω μείωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο της ΓΚ (0,6% του ΑΕΠ) και συνέχιση επίτευξης πρωτογενών πλεονασμάτων (2,4% του ΑΕΠ).
- Ο δημοσιονομικός προσανατολισμός εκτιμάται συσταλτικός και βελτιωμένος το 2024 σε σύγκριση με το 2023 (0,5% του ΑΕΠ). Από την άλλη, το 2025, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός αναμένεται επεκτατικός (0,6% του ΑΕΠ).
- Η ετήσια ονομαστική αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών εκτιμάται 2,7% για το 2024 και 3,6% για το 2025, σε πλήρη συμμόρφωση με ότι ορίζει το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης. Επίσης, διασφαλίζεται η τήρηση της τιμής αναφοράς του 3% του ΑΕΠ για το δημοσιονομικό έλλειμμα, καθώς και η εύλογη και συνεχής μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ.
- Οι δημοσιονομικοί στόχοι της χώρας για το 2025 υπόκεινται σε αβεβαιότητα και συναρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την επιβεβαίωση του μακροοικονομικού σεναρίου.
- Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι παρότι έχουν περιοριστεί λόγω της σταθερής επίδοσης της οικονομίας, παραμένουν σημαντικοί κυρίως λόγω της συνεχιζόμενης γεωπολιτικής έντασης.
- Αναγκαία είναι η συνέχιση συνετής δημοσιονομικής πολιτικής.

8.1 Δημοσιονομικά αποτελέσματα 2024

Για το 2024, σύμφωνα με την εισηγητική του ΚΠ 2025, το έλλειμμα στο ισοζύγιο της ΓΚ εκτιμάται να διαμορφωθεί σε 0,7% του ΑΕΠ και το πρωτογενές πλεόνασμα σε 2,5% του ΑΕΠ (Διάγραμμα 38). Οι εκτιμήσεις αυτές είναι σαφώς βελτιωμένες σε σχέση με τα δημοσιονομικά αποτελέσματα των προηγούμενων ετών και συγκεκριμένα σε σχέση με το 2023 το ισοζύγιο της ΓΚ είναι βελτιωμένο κατά 0,6 ποσ. μονάδες και το πρωτογενές αποτέλεσμα κατά 0,4 ποσ. μονάδες.²³

Διάγραμμα 38: Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ 2023-2025 (% ΑΕΠ)

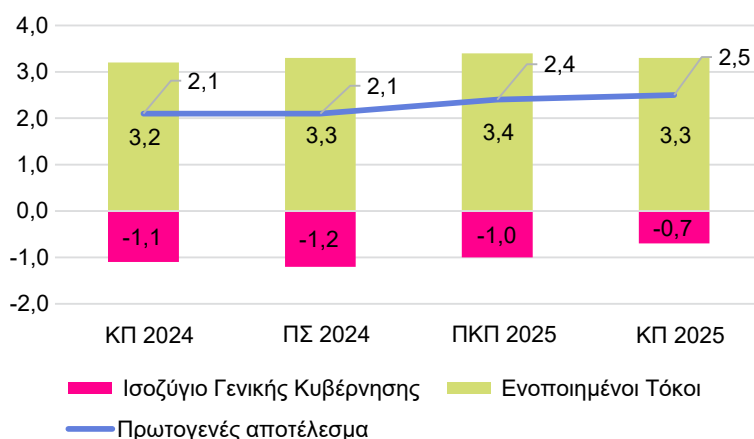

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2025, ΥΠΕΘΟ, Νοέμβριος 2024

Το έτος 2024 αφορά εκτίμηση και το 2025 πρόβλεψη

Οι προβλέψεις του ΥΠΕΘΟ σχετικά με τα δημοσιονομικά αποτελέσματα του 2024 αποδείχτηκαν σχετικά συντηρητικές, δεδομένου ότι παρουσιάζονται βελτιωμένες σε κάθε νέο σενάριο. Συγκεκριμένα, το ισοζύγιο της ΓΚ και το πρωτογενές αποτέλεσμα του 2024 στο ΚΠ 2025 είναι καλύτερα κατά 0,4 ποσ. μονάδες σε σχέση με ότι είχε προβλεφθεί στο ΚΠ 2024 (Διάγραμμα 39). Το ισοζύγιο της ΓΚ είναι βελτιωμένο ακόμα σε σχέση και με την εκτίμηση στο Προσχέδιο του ΚΠ 2025 που κατατέθηκε για συζήτηση στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής τον Οκτώβριο 2024 (1% του ΑΕΠ).

Διάγραμμα 39: 2024, Προβλέψεις πρωτογενούς πλεονάσματος (% ΑΕΠ), ΥΠΕΘΟ

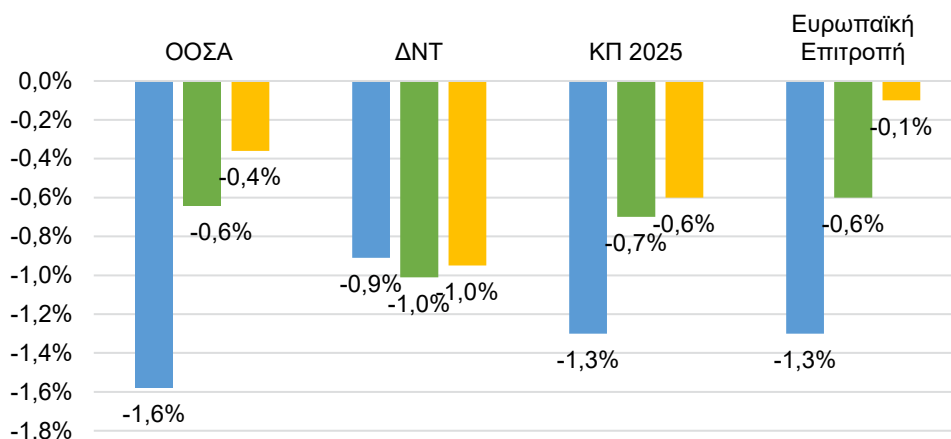
Πηγή: Προβλέψεις ΥΠΕΘΟ, Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2024 (Νοέμβριος 2023), Πρόγραμμα Σταθερότητας 2024 (Απρίλιος 2024), Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2025 (Οκτώβριος 2024), και Εισηγητική Έκθεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2025 (Νοέμβριος 2024)

23. Σύμφωνα με τα έως τώρα στοιχεία από τα Δελτία εκτέλεσης της ΓΚ, κατά το χρονικό διάστημα Ιαν.-Σεπ. 2024 δημιουργήθηκε πρωτογενές πλεόνασμα 8,2 δισ. ευρώ (3,5% ΑΕΠ) σε ταμειακή βάση, σε σχέση με πρωτογενές πλεόνασμα 5,3 δισ. ευρώ (2,4% ΑΕΠ) το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023 (βλ. Κεφάλαιο 5).

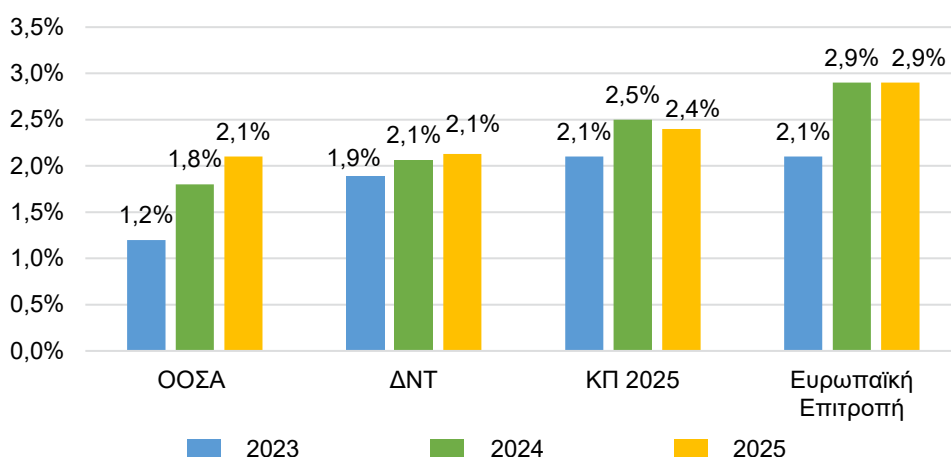
8.2 Σύγκριση προβλέψεων ΥΠΕΘΟ-Διεθνών φορέων 2024

Οι προβλέψεις του ΚΠ 2025 για τα δημοσιονομικά αποτελέσματα του 2024 ευθυγραμμίζονται με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλων διεθνών οργανισμών (Διαγράμματα 40α και 40β). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις φθινοπωρινές της προβλέψεις παρουσιάζει πιο αισιόδοξη, εκτιμώντας υψηλότερα έσοδα από εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, τα οποία οφείλονται κυρίως στις υπεραποδόσεις του τρέχοντος έτους, αλλά και σε χαμηλότερες παροχές κοινωνικής πρόνοιας λόγω της συνεχιζόμενης υπό απορρόφησης που παρατηρήθηκε στο παρελθόν.²⁴

Διάγραμμα 40α: Ισοζύγιο ΓΚ (% ΑΕΠ)

Διάγραμμα 40β: Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ (% ΑΕΠ)

Πηγές: 1) OECD Economic Outlook, No 115, Μάιος 2024, 2) IMF, World Economic Outlook Database, Νοέμβριος 2024, 3) Σχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2025, ΥΠΕΘΟ, Νοέμβριος 2024, 4) European Commission, European Economic Forecast, Autumn 2024, Νοέμβριος 2024

Η αξιοσημείωτη βελτίωση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων, οφείλεται στα αυξημένα έσοδα, ιδίως από τον φόρο προστιθέμενης αξίας και τις ασφαλιστικές εισφορές.²⁵ Πιο συγκεκριμένα, η υπερ απόδοση των φορολογικών εσόδων είναι αποτέλεσμα τόσο της σταθερής οικονομικής μεγέθυνσης (2,2%), όσο και της μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας των φοροει-

24. European Commission "Commission Opinion of 26.11.2024 on the Draft Budgetary Plan of Greece", C(2024) 9053.

25. Σύμφωνα με τα Δελτία εκτέλεσης της ΓΚ, κατά το χρονικό διάστημα Ιαν.-Σεπ. 2024 τα έσοδα αυξήθηκαν κατά 4,1 δισ. ευρώ ή 5,7% την περίοδο Ιαν.-Σεπτ. 2024, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2023 (βλ. Κεφάλαιο 5).

σπρακτικών μηχανισμών (αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, φορολογική συμμόρφωση, καταπολέμηση της φοροδιαφυγής).^{26, 27} Όσο αφορά τις ασφαλιστικές εισφορές, οι αυξήσεις στον κατώτατο μισθό και η αύξηση της απασχόλησης οδήγησαν σε υψηλότερες από τις αναμενόμενες εισπράξεις.²⁸

Εκτός, από την καλύτερη απόδοση στην πλευρά των εσόδων, η συγκράτηση των δαπανών συμβάλλει στο θετικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα για το 2024, κυρίως με την κατάργηση των έκτακτων μέτρων για την αντιμετώπιση της ακρίβειας (για παράδειγμα το market pass) και τη σταδιακή μείωση των περισσοτέρων μέτρων για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της ενεργειακής κρίσης.²⁹

8.3 Δημοσιονομικές παρεμβάσεις 2024

Στο πρωτογενές πλεόνασμα του 2024 (σύμφωνα με τον ΚΠ 2025) έχουν συμπεριληφθεί όλες οι παρεμβάσεις που έχουν ανακοινωθεί μέχρι τώρα (συμπεριλαμβάνοντας και τις ανακοινώσεις στο πλαίσιο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης, ΔΕΘ, Σεπτέμβριος 2024). Συγκεκριμένα, το συνολικό κόστος των μόνιμων μέτρων για το 2024 ανέρχεται στο ύψους των 1.840 εκατ. ευρώ (0,8% του ΑΕΠ), με το σημαντικότερο μέρος να αφορά παρεμβάσεις που προέρχονται από το σκέλος των δαπανών (1.714 εκατ. ευρώ). Στόχος των περισσότερων παρεμβάσεων είναι η ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος και η αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων, με κυριότερα: α) την αναμόρφωση του μισθολογίου στο δημόσιο τομέα (1.067 εκατ. ευρώ) και την αύξηση των συντάξεων με βάση τον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και του πληθωρισμού (424 εκατ. ευρώ), β) την αύξηση του αφορολόγητου κατά 1.000 ευρώ στους φορολογούμενους με εξαρτώμενα τέκνα (135 εκατ. ευρώ) και γ) μείωση κατά 50% του τέλους επιτηδεύματος στους ελεύθερους επαγγελματίες (113 εκατ. ευρώ). Επιπλέον, έχουν προϋπολογιστεί μέτρα για την αντιμετώπιση του στεγαστικού και δημογραφικού προβλήματος.³⁰

Σχετικά με τις δημοσιονομικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών των φυσικών καταστροφών, προϋπολογίζονται από το 2024 και εφεξής πόροι ύψους 600 εκατ. ευρώ στο εθνικό ΠΔΕ (αυξάνοντας το ύψος διαθέσιμων πιστώσεων κατά 300 εκατ. ευρώ), ώστε να καλύπτονται σε μόνιμη βάση οι δαπάνες κρατικής αρωγής έναντι φυσικών καταστροφών και επιβάλλεται στα τουριστικά καταλύματα και στη βραχυχρόνια μίσθωση τέλος ανθεκτικότητας στην κλιματική κρίση, το οποίο αντικαθιστά τον υφιστάμενο φόρο διαμονής (εκτιμώμενη αύξηση εσόδου κατά 202 εκατ. ευρώ). Επιπλέον, η μείωση της κρατικής αρωγής λόγω της υποχρεωτικής ιδιωτικής ασφάλισης έναντι φυσικών καταστροφών για μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις αναμένεται να συμβάλλει στο θετικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2024.

26. Σύμφωνα με τα Δελτία εκτέλεσης της ΓΚ κατά το χρονικό διάστημα Ιαν.-Σεπ. 2024, τα έσοδα από φόρους αυξήθηκαν το 2024 αυξήθηκαν κατά 2,5 δισ. ευρώ (5,8%) σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2023 σε τροποποιημένη ταμειακή βάση.

27. Όπως η υποχρεωτική ηλεκτρονική διαβίβαση των λογιστικών αρχείων στην ΑΑΔΕ, η ολοκλήρωση της διασύνδεσης των ταμειακών μηχανών με τα POS, ο περιορισμός της χρήσης μετρητών με καθιέρωση της αγοραπωλησίας ακινήτων αποκλειστικά με χρήση τραπεζικών μέσων και η μεταρρύθμιση της φορολογίας των ατομικών επιχειρήσεων με παράλληλη κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος, από την οποία αναμένεται να βεβαιωθούν πρόσθετα έσοδα της τάξης τουλάχιστον των 600 εκατ. ευρώ.

28. Σύμφωνα με τα Δελτία εκτέλεσης της ΓΚ, κατά το χρονικό διάστημα Ιαν.-Σεπ. 2024 οι ασφαλιστικές εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 1,9 δισ. ευρώ ή 10,2% την περίοδο Ιαν.-Σεπ. 2024, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2023.

29. Σύμφωνα με τα Δελτία εκτέλεσης της ΓΚ, κατά το χρονικό διάστημα Ιαν.-Σεπ. 2024 οι δαπάνες αυξήθηκαν κατά 1,6 δισ. ευρώ (2,3%) σε σχέση με τον Ιαν.-Σεπ. 2023, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση.

30. Με κυριότερα, το πρόγραμμα «ΣΠΙΤΙ μου» (συνολικού προϋπολογισμού 1 δισ. ευρώ), «Εξοικονομώ – Ανακαινίζω για νέους» (300 εκατ. ευρώ), η αύξηση του επιδόματος γέννησης (με εκτιμώμενο κόστος 90 εκατ. ευρώ για το 2024).

8.4 Δημοσιονομικές προοπτικές 2025

Για το 2025 σύμφωνα με τον ΚΠ 2025, αναμένεται να συνεχιστεί η επίτευξη πρωτογενών πλεονασμάτων (2,4% του ΑΕΠ), και να μειωθεί περαιτέρω το έλλειμμα στο ισοζύγιο της ΓΚ (0,6% του ΑΕΠ) σύμφωνα με το σενάριο βάσης. Αυτή η βελτίωση στο έλλειμμα βασίζεται στην αναμενόμενη σταθερή αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας (2,3%), την αύξηση των εσόδων και τη συγκρατημένη μεταβολή των δαπανών.

Για το έτος 2025 το συνολικό δημοσιονομικό κόστος των παρεμβάσεων προβλέπεται να ανέλθει σε 2.955 εκατ. ευρώ, με το σημαντικότερο μέρος να προέρχεται από το σκέλος των δαπανών (2.327 εκατ. ευρώ). Οι κυριότερες παρεμβάσεις που αφορούν την ενίσχυση των εισοδημάτων και αφορούν το σκέλος των δαπανών περιλαμβάνουν: την αναμόρφωση του μισθολογίου των δημοσίων υπαλλήλων και σε συνέχεια της αύξησης του κατώτατου μισθού τον Απρίλιο 2025 (συνολικό εκτιμώμενο μικτό κόστος 1,2 δισ. ευρώ) και την τιμαριθμική αναπροσαρμογή στις συντάξεις (822 εκατ. ευρώ). Οι κύριες παρεμβάσεις που προέρχονται από το σκέλος των εσόδων είναι η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 1 ποσοστιαία μονάδα (καθαρό κόστος 440 εκατ. ευρώ) και η κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος των ελεύθερων επαγγελματιών (238 εκατ. ευρώ).

Επιπλέον, ο προϋπολογισμός για το 2025 προβλέπει μια σειρά παρεμβάσεων για την ενίσχυση των επενδύσεων, της ανάπτυξης και της καινοτομίας με στόχο τη δημιουργία καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας. Πέρα από τους σημαντικούς πόρους που διατίθενται μέσω του αυξημένου Αναπτυξιακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, εισάγονται σημαντικά κίνητρα για καινοτομία, συγχωνεύσεις και εξαγορές, μέσω παρεμβάσεων, εκτιμώμενου συνολικού δημοσιονομικού κόστους 41 εκατ. ευρώ ετησίως.

Τέλος, συνεχίζονται και το 2025 ή/και εισάγονται παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση του στεγαστικού και του δημογραφικού προβλήματος, αλλά και της κλιματικής αλλαγής.

8.5 Δημοσιονομικός προσανατολισμός 2024 και 2025

Το 2024, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός (fiscal stance) εκτιμάται συσταλτικός (0,5% του ΑΕΠ) σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.³¹ Επομένως, η δημοσιονομική πολιτική είναι συμβατή με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για την απόσυρση των έκτακτων μέτρων στήριξης και τη σταδιακή μείωση των ελλειμμάτων διαφυλάσσοντας παράλληλα τη δυναμική ανάπτυξης της οικονομίας και την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση μέσω των δημόσιων επενδύσεων που χρηματοδοτούνται από το ΤΑΑ, όσο και με την κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ, ώστε να αποφευχθεί η τροφοδότηση πληθωριστικών πιέσεων. Πιο συγκεκριμένα, για τον δημοσιονομικό προσανατολισμό του 2024 εκτιμάται ότι οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις του ΤΑΑ και άλλα ταμεία της ΕΕ αναμένονται να παραμείνουν επεκτατικές στο ύψος του 2023 (0,4 ποσ. μονάδες του ΑΕΠ) και οι εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς δαπάνες να έχουν συσταλτική συμβολή 0,9 ποσ. μονάδες του ΑΕΠ (Διάγραμμα 41α).

Στο Διάγραμμα 41β αναλύονται οι εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς δαπάνες. Συγκεκριμένα, οι εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς τρέχουσες δαπάνες έχουν

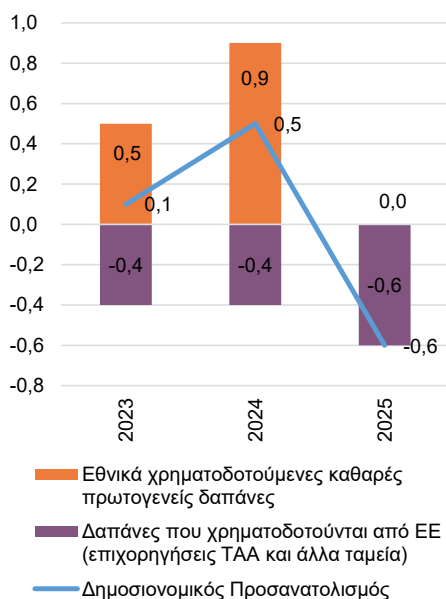
31. Για τη μέτρηση του δημοσιονομικού προσανατολισμού χρησιμοποιείται η μεταβολή των πρωτογενών δαπανών (εκτός των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων), συμπεριλαμβανομένων των δαπανών που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και από άλλα ταμεία της ΕΕ, σε σχέση με τη μεσοπρόθεσμη δυναμική ανάπτυξη. Ένα αρνητικό (θετικό) πρόσημο υποδηλώνει υπέρβαση (έλλειμμα) της αύξησης των πρωτογενών δαπανών σε σχέση με τη μεσοπρόθεσμη δυναμική αύξηση του ΑΕΠ, η οποία αντιστοιχεί σε μια επεκτατική (συσταλτική) δημοσιονομική στάση. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. SWD (2024) 950/ 26.11.2024, πλαίσιο 1, σελ. 4-5.

συσταλτική συμβολή (1,3 ποσ. μονάδες του ΑΕΠ από 1,2 το 2023), ο εθνικά χρηματοδοτούμενος ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου επεκτατική (0,8 ποσ. μονάδες του ΑΕΠ από 0,2 το 2023) και οι εθνικά χρηματοδοτούμενες άλλες δαπάνες κεφαλαίου συσταλτική (0,4 ποσ. μονάδες του ΑΕΠ από επεκτατική 0,3 το 2023).

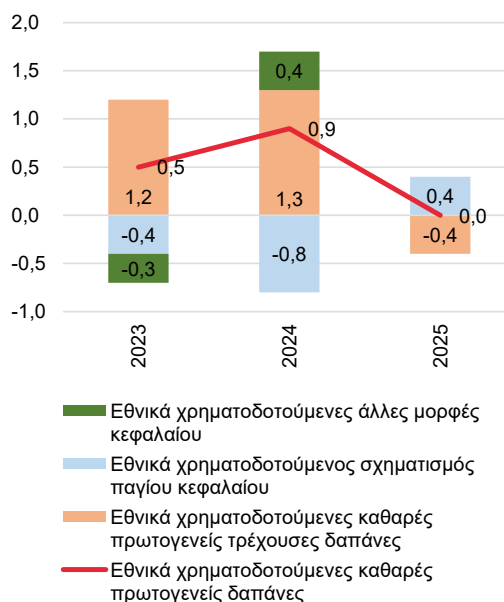
Το 2025, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός αναμένεται επεκτατικός (0,6% του ΑΕΠ) εξαιτίας των αυξημένων δαπανών για επενδύσεις μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Πιο συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις του ΤΑΑ και άλλα ταμεία της ΕΕ αναμένονται να παραμείνουν επεκτατικές 0,6 ποσ. μονάδες του ΑΕΠ υψηλότερες από το 2024 και οι εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς δαπάνες να έχουν ουδέτερη συνολική συμβολή (Διάγραμμα 41α).

Όπως αναλύεται στο Διάγραμμα 41β οι εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς δαπάνες έχουν ουδέτερη συμβολή, δεδομένου ότι οι εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς τρέχουσες δαπάνες έχουν συσταλτική συμβολή (0,4 ποσ. μονάδες του ΑΕΠ) και ο εθνικά χρηματοδοτούμενος ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου επεκτατική (0,4 ποσ. μονάδες του ΑΕΠ).

Διάγραμμα 41α: Δημοσιονομικός Προσανατολισμός (% ΑΕΠ)

Διάγραμμα 41β: Εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς δαπάνες (% ΑΕΠ)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή Φθινοπωρινές Προβλέψεις 2024, επεξεργασία ΕΔΣ

Συμμόρφωση με τους νέους δημοσιονομικούς κανόνες 2024 και 2025

Το πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης, για το 2024 χαρακτηρίζεται από την απενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του ΣΣΑ σύμφωνα με τις από 8.3.2023 κατευθυντήριες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημοσιονομική πολιτική των κρατών-μελών της ΕΕ.³² Επίσης, το 2024 είναι το έτος που τέθηκε σε ισχύ (30 Απριλίου 2024) το νέο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ.³³ Το νέο πλαίσιο βασίζεται σε ανάλυση των ιδιαίτερων κινδύνων ανά

32. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2023), "Fiscal policy guidance for 2024", COM (2023) 141 final 8/3/2023.

33. Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1263 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2024, σχετικά με τον αποτελεσματικό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και την πολυμερή δημοσιονομική εποπτεία και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου (ΕΕ L, 2024/1263, 30.4.2024), Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1264 του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2024, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L, 2024/1264, 30.4.2024) και Οδηγία (ΕΕ) 2024/1265 του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2024, για την τροποποίηση της οδηγίας

χώρα, διασφαλίζοντας τη συνεχή και εύλογη μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ. Οι καθαρές πρωτογενείς δαπάνες πλέον αποτελούν τη μοναδική λειτουργική μεταβλητή παρακολούθησης της δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας, πάντα σε συμμόρφωση με τους κανόνες του ΣΣΑ της ΕΕ σχετικά με τις τιμές αναφοράς του 3% και 60% του ΑΕΠ για το έλλειμμα και το χρέος, αντίστοιχα.

Οι δημοσιονομικές συστάσεις του Συμβουλίου τον Ιούλιο 2023, με βάση την αξιολόγηση της Επιτροπής (Country Specific Recommendations, CSRs) καθιερώνουν μια ποσοτική αναφορά για τη δημοσιονομική πολιτική το 2024 για χώρες με υψηλά επίπεδα χρέους, όπως η Ελλάδα.³⁴ Συγκεκριμένα, συνιστάται στην Ελλάδα η ονομαστική αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών (Net Nationally Financed Primary Expenditures, NNPE) να μη ξεπερνά το 2,6%. Για την ΓΚ, ο ΚΠ 2025 προβλέπει ονομαστική αύξηση 2,6% των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών για το 2024 και είναι σε πλήρη συμμόρφωση με τη σύσταση του Συμβουλίου. Επίσης, διασφαλίζεται η τήρηση της τιμής αναφοράς του 3% του ΑΕΠ για το έλλειμμα, το οποίο αναμένεται να διαμορφωθεί για το 2024 σε 0,7% του ΑΕΠ, καθώς και η εύλογη και συνεχής μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ (9,9 ποσ. μονάδες του ΑΕΠ σε σχέση με το 2023).³⁵

Σύμφωνα με τις δημοσιονομικές δεσμεύσεις που αποτυπώνονται στο ΚΠ 2025, η ονομαστική αύξηση των καθαρών πρωτογενών δαπανών για το 2025 αναμένεται ότι θα είναι 3,6% σε σχέση με το 2025 και έτσι δε θα ξεπεράσει το όριο του 3,7% που τέθηκε στο ΜΔΣ 2025-2028.³⁶ Επίσης, και πάλι, διασφαλίζεται η τήρηση της τιμής αναφοράς του 3% του ΑΕΠ για το έλλειμμα ΓΚ, το οποίο αναμένεται 0,6% του ΑΕΠ για το 2025. Τέλος, αποτυπώνεται η εύλογη και συνεχής μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ κατά 6,5 ποσ. μονάδες για το 2025 σε σχέση με το 2024.

8.6 Δημοσιονομικές προκλήσεις

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι, παρότι έχουν περιοριστεί λόγω της δημοσιονομικής προσαρμογής και το 2024, παραμένουν σημαντικοί και σχετίζονται κυρίως με τις τρέχουσες γεωπολιτικές εξελίξεις, αλλά και την οικονομική κατάσταση των μεγάλων ευρωπαϊκών οικονομιών. Συνεπώς, οι δημοσιονομικοί στόχοι της χώρας για το 2025 υπόκεινται σε αβεβαιότητα και συναρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την επιβεβαίωση του μακροοικονομικού σεναρίου και την προσήλωση στο δημοσιονομικό σενάριο που έχει εξαγγελθεί.³⁷ Αυτό έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και λόγω των συνεχιζόμενων αυξήσεων των τιμών κυρίως των τροφίμων και της ενέργειας, που εξακολουθούν να πιέζουν τα εισοδήματα των νοικοκυριών και αναμένεται να ασκήσουν πίεση στις δημόσιες δαπάνες εκτός του αναμενόμενου επιπέδου, ιδιαίτερα δαπάνες για μισθούς του δημοσίου και στις κοινωνικές παροχές. Πρόσθετοι μακροχρόνιοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι απορρέουν από το δημοσιονομικό κόστος της επιβάρυνσης των κλιματικών συνθηκών, η επιδείνωση του δημογραφικού προβλήματος στη χώρα καθώς και εκκρεμείς νομικές υποθέσεις κυρίως, οι δικαστικές υποθέσεις κατά της Εταιρείας Ακίνητων Δημοσίου. Το δημογραφικό ζήτημα και η προκαλούμενη γήρανση του πληθυσμού συγκαταλέγεται στους επιβαρυντικούς παράγοντες.

Θετική, από την άλλη πλευρά, είναι η επίδραση της ψηφιοποίησης του φορολογικού συστήματος στην πλευρά των εσόδων. Εάν μάλιστα η βελτίωση στη φορολογική συμμόρφωση συνεχιστεί, τότε οι εισπράξεις εσόδων μπορεί να υπερβούν τους στόχους που έχουν τεθεί με ευεργετικά αποτελέσματα για τα δημοσιονομικά μεγέθη και τελικά μια καλύτερη κατανομή των

2011/85/ΕΕ σχετικά με τις απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών-μελών (ΕΕ L, 2024/1265, 30.4.2024).

34. Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2023 της Ελλάδας και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το Πρόγραμμα Σταθερότητας 2023 της Ελλάδας, ΟJ C 312, 1.9.2023, σελ. 67-76.

35. Βλ. Κεφάλαιο 7

36. Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό-Διαρθρωτικό Σχέδιο 2025-2028.

37. Βλ. Κεφάλαιο 1 και Κεφάλαιο 4.

οικονομικών βαρών. Παράλληλα, πολύ θετική αναμένεται η στήριξη της αναπτυξιακής δυναμικής της οικονομίας από τα κονδύλια των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, αλλά και η ενθάρρυνση υποστηρικτικών εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών εκ μέρους της ΕΕ. Προς την κατεύθυνση αυτή θεωρείται και η πρόσφατη νομοθετική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την βελτίωση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης στην ΕΕ, η οποία αναγνωρίζει τις ανάγκες διασφάλισης δημοσιονομικής βιωσιμότητας με ταυτόχρονη ενθάρρυνση της οικονομικής μεγέθυνσης.

Οι μακροχρόνιες παθογένειες της ελληνικής οικονομίας με υψηλό δημόσιο χρέος αν και σε πτωτική τροχιά, με χαμηλή παραγωγικότητα και θέσεις απασχόλησης με χαμηλή προστιθέμενη αξία, με υψηλό απόθεμα μη εξυπηρετούμενων δανείων, με αδύναμη εξωτερική θέση και υψηλή ανεργία (παρά την βελτίωση της) απαιτούν τη διατήρηση συνετούς δημοσιονομικής στάσης και συνεχή παρακολούθηση της αξιοποίησης των πόρων του ΤΑΑ.³⁸ Είναι σημαντικό να διατηρηθεί ο στόχος των πρωτογενών πλεονασμάτων, ιδιαίτερα και λόγω της έναρξης εφαρμογής του νέου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης.

38. Βλ. Κεφάλαιο 4

